Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Bartholomei Cepole Veronensis iuris utriusq[ue] doctoris & aduocati consistorialis ad .R. In [christ]o patrem do[minum].dominum Hermolaum Barbarum Venetu[m] sacri pontificii Ciuilisq[ue] iuris doctorem. & ciuitatis Vero[n]e sanctissimum presulem. Libellus de contractibus emptionum & locationum cum pacto de retrouendendo simulatis.

https://hdl.handle.net/1874/457023

Bartholomei Cepole Veronēſis iuris
utriuſq; doctoris & aduocati conſiſtorialis
ad.R.In xp̄o patrem do.dominum Hermo
laum Barbarum Venetū ſacri pontificii Ci
uilisq; iuris doctorem. & ciuitatis Verōe
ſanctiſſimum preſulem. Libellus de contra
ctibus emptionum & locationum cum pa
cto de retrouendendo ſimulatis.

PTIMAM BONOrū
Poſeſſiōe; maiores noſtri Ve
ronēſes i fundis libellariis ēē
exiſtimātes facultates ſuas i
eis ſemper collocare ꝯſueue
runt.hii ei; certiſſimos redditus dominis oi
tp̄e nullo cū labore.nulla cum impēſa recō
ditos reddunt.Quod quidem & ſi omnibꝰ
In primis tamen illis quibus nulla eſt agro
rum cura conuenit atque conducit. Sed
cum omnes iam intellexerint onus grauiſ
ſimum emphiteoticum eſſe cum propter
bella que diu nobis fuere tū propter gran
dines & alias tempeſtates que pluribus an
nis Veronenſes cōteruerūt.Pauci nunc ad
modum reperiuntur qui ſe iuri emphiteo
tico ſubicere uellint cum ſepenumero plus
dominis reddant quā perceperint.Ex quo
inpreſentiarum nulli fere noui contractuſ
emphiteotici celebrantur.Inoleuit autem
in hac Vrbe noſtra alius ſimilis contrahēdi
modus uendendi.i.fundum ipſumq; poſtea
ſiue in continenti ab eodem in perpetuū cō
ducendi cum pacto de retrouendendo.Et
ab hiis ut plurimum qui neque uendere
neque cōducere cupiunt.ſed cogente neceſ
ſitate hoc colore pecuniam mutuam querūt
Vnde cum hiis contrahenteſ ſepiſſime euā
geliorum predicatores publice deteſtantur
ac etia; nōnulli q bone cōſcientie apud om
nes exiſtimantur.aliquem obligare ſibi hoc
pacto ꝑhorreſcunt Plurimi autem hos con
tractus inire non dubitant.Qua ex r̄ illud
euenit ut qn̄q; ubi abſtinendum non abſti
neāt & ubi non eſt cauendum inanitur ca
ueant.Et licet apud uiros religioſiſſimos de
hoc publice predicari conſueuerit nōnunq̄
tamen minus recte nōnūq̄ minus perfecte
id fieri ſolet.Et ſi quandoq; a uiro doctiſſi
mo recte ac perfectiſſime hoc munus abſo
lutum fuerit.non tamen ab omnibus & p̄
ſertim uiris indoctis intelliguntur & ſi ab
aliis intelliguntur id ex eorum memoria fa
cilime delet obliuio. Quamobrem hunc
libellum de hiis contractibus compoſui.ſin
gulos in eo caſus q euenire cōſueuerunt di
ſtiguendo & coniecturas plurimas ex qbꝰ
contractus ficticius.ſimulatus & uſurarius
preſumatur.& intelligantur undiq; tactis
diligentius colligendo ut omnes percipere
poſſint a quibꝰ abſtinēdū ſit.& quos abſq;
ſalutis interitu ualeant celebrare.Quem li
bellum anteq̄ edere uoluerim tibi inſcribē
dum & ad te mittendum eſſe putaui ut ſa
pientia & auctoritate tua hac in re mihi iu
dex exiſtas.Et eni; ciuitates noſtre ſanctiſ
ſimus preſul & antiſtes.& in omni iure do
ctiſſimus.Nec unq̄ alteri edendum eſſe cen
ſui.niſi prius parte uiſus & correctus aut ꝓ
probatus extiterit.

CIVIS QVIDAM VEROnen
ſis fundum emit centum aureis de
inde ipſum uenditori locauit iure
liuelli.xxv.libris denariorum Veronenſiū
fecitq; eidem ueuditori pactum de retrouē
dendo.Ex quo dubitari conſueuit apud p̄
dicatores religioſos & catholicos uiros & p̄
ſerti in ciuitate Verone.ubi ſepiſſime huiꝰ
cemodi contractus celebrari conſueuerunt.
ſi dictus contractus uenditiōis & locatiōis
cum pacto de retrouendendo ſit licitus. In
qua quidem materia multe uarie ac diuerſe
ſentētie reperiuntur.Quidam ei; dixerūt
dictum contractum eſſe illicitum ſimulatū
& uſurarium quia non nunq̄ ille qui emit
& in continenti locat cu; pacto de retrouē
dendo non habet nec habere uidetur aīum
emendi ſed ſolum percipiendi fructus ſiue
redditus pecunie ſue centum aureorum u;
xxv.libras ſingulis annis.nec etiā uenditor
habuit animum uendidi ſed potius fundu;
ſuum pignorandi.ex quo ſimpliciter & ab
ſolute uendere noluit.ſed ſolummō cū pac
to & conditione.ꝙ ſibi locetur cu; certa pē
ſione & cum pacto de retrouendendo.Ex
pacto enim de retrouendendo preſumitur
pignus contractum ut dicit Bar.per illum
textum in.l.creditor.§.fi.qui incipit poſt di
uiſionem.ff.qui po.in pigno.ha. & t; Bal.
in.l.creditoris ad fi.C.de pigno.Et ideo iſti
dicunt ꝙ iſte contractus non modo eſt illi
citus quia cenſetur ſimulatus ſed etiā ē uſu
rarius.Nam quando uenditor alienat & re
manet in poſſeſſione etiam ſi conſtituat ſe
ēptoris nomie poſſidere eſt p̄ſumptio frau
dis.Et ꝙ uēditio fuerit ſimulata niſi iterue

nerit traditio corporalis ut nō. Bar. i. l. poſt
cōtractum in. iii. colūna in prin. ff. de dona.
& in. l. ſicut. §. ſuperuacuum. ff. qui. mo. pig.
uł ypo. ſoluiꝛ. de quo uideaꝛ ꝙ dicā i tercio
caſu pricipali in uigeſimaqnta ꝑſumptiōe
Et ſic lꝫ inſtm̄ ſonet de uenditiōe. tam̄ uere
ꝯhentes uoluerūt ꝙ eſſꝫ pignus ut ibi & ꝓ
baꝛ i. c. illo uos extra d̄ pignori. & i. c. ad no
ſtrā extra de ēptiōe & uendi. & per ea que
habēꝛ i. l. emptione. C. plus uale. ꝙ agitur q̄
ꝙ ſimula. concipi. Et maxie hec opinio uid̄
tur uera qa cū dicit Io. an. poſt Hoſti. in. d. c.
ad noſtrā i nouella experiētia docuit ꝙ uſu
rarii dimiſſis ꝯctibꝰ mutui ichoauerūt face
re huiuſmōi contractus uꝫ contractū cōdi
tionalē cū pacto de retrouēdendo rē & po
ſtea ne forma contractus ex ui illiꝰ pacti iu
dicaret illū uſurariū. ceperūt facere bina in
ſtrumēta. Primū puꝝ ēptionis. Secundū ꝓ
miſſionis de reuendēdo.   Hodie uō oꝫ de
bitorē pecunia idigentē ꝯfidere d' uſurario
ſicut ſacriſta. faciēdo ſibi purū inſtrumētuꝫ
uēditionis nec uult i eodē iſtrumēto uł alio
facere pactū de retrouēdendo ne pp hoc ꝑ
ſumaꝛ cōtractus uſurariꝰ. Sꝫ certe hodie fa
ciūt duo uł tria iſtrumeta. Primū uēditiōis
pure. Secūdū locatiōis liuellarie. qa ēptor
locat rē ēptā uēditori. Tertiū qn̄qꝫ. ſ. pactū
de retrouēdendo. Alii dicūt ꝙ dictꝰ ꝯctus
de retrouedendo ē licitus de iure ciuili & ca
nonico & ēt i foro cōſciētie & ſic de iure di
uino quia de iure ciuili pactū de retrouen-
dēdo appoſitū i cōtractu nō ē reprobatū ut
ē caſus i. l. ii. C. de pactis inter ēpto. & uēdi
to. & ibi nō. per docto. & nō. Ang. i. l. ad offi
ciū i fi C. cōmuni. diui. nec de iur̄ canonico
ut ꝓbaꝛ in dicto. c. illo uos de pigno. & c. ad
noſtrā de emp. & uēdi. & dicā i. xii. ꝑſump
tiōe. Neqꝫ ēt de iure diuino pactū de retro
uendēdo uideꝛ eſſe reprobatū ut ꝓbaꝛ leui
tici. xx. q. c. ibi dū diciꝛ ſi attenuatꝰ fraꝛ tuꝰ
uēdiderit poſſeſſiunculā ſuā & uoluerit ꝓ-
pinquꝰ eius pōt redimere ꝙ ille uēdiderat
Sin aūt nō habuerit ꝓximū & ipſe ꝑciū ad
redimēdum potuerit iuenire cōputabunꝛ
fructꝰ ex eo tp̄e quo uēdidit & ꝙ reliquuꝫ
eſt reddet ēptori ſicqꝫ recipiet poſſeſſionē
ſuā Et hoc maxie uerū eſt qn̄ deceptio ſiue
leſio n̄ eſt in ipſa uenditiōe nec in locatiōe
neqꝫ in pacto de retrouēdendo. Nam de iu
re ciuili & canonico uēditio & locatio iuſto
pretio facta non eſt reprobata ut probatur
in toto titulo. ff. & C. de con. uendi. & loca.

& Inſti. eo. & ēxtra. de emp. & uendi. &
de locato cum ſimilibus. & pactum de retro
uendendo factum dummodo nō ſit ſimula
tum & pretium iuſtum non uideꝛ eſſe re ꝓ
batum ab aliquo iure etiam ſi ſit conuentuꝫ
cū uenditione & locatione eiuſdem rei pre
cedēte ut eſt caſus in. l. qui fundum. ff. de ꝯ
hen. empt. ymo uidetur eſſe quedam gra-
tia & liberalitas quia ē liberatio a iur̄ liuel
li cum tendat dictum pactum ad liberandū
uenditorem eundemqꝫ conductorem a iur̄
liuelli. qui de ſui natura eſt perpetuꝰ ut eſt
caſus nō. in. c. i. §. i. ibi ex natura perpetui li-
uelli in titulo de aliena. feu. & ibi nō. per do
ctores in uſibus feudorum. Cuꝫ ergo dictū
pactum non tendat ad necem uēditoris ſed
ad eius gratiam & utilitatem. uideꝛ ꝙ ſit ꝓ
miſſum etiam in foro cōſcentie cum illud
idem uellet ſibi fieri emptor idemque loca
tor ſi eſſet uēditor & conductor ar. c. i. i. diſ.
ubi tex. ſic dicit.   Ius naturale eſt quid in
lege & euāgelio continetur quo quisque iu
betur alii facere quod ſibi uult fieri & pro-
hibetur alii in ferre ꝙ ſibi nollet fieri. nude
xp̄s in euangelio. Omnia quecunque uultis
ut nobis faciāt homines & uos eadem facite
illis. hic enim eſt lex & prophete. Et hec opi
nio uidetur etiam fundari & iuuari ex com
uni opiniōe & obſeruātia ciuitatis Verō
ne Nam quotitdie celebrārur Verone huiꝰ
cemodi contractus & reputanꝛ liciti. Ergo
uidetur ꝙ nō poſſunt dici illiciti & uſurarii
ut probatur in. l. quis ſit fugitius. §. apud la
beonem ibi quia id facit quod ei publice fa
cere licere arbitratur. ff. de edili. edic. & ibi
Bar. dicit per illum tex. ꝙ ſi qs facit aliquē
actum uel contractum qui exiſtimetur cōi
ter licitus   Contrarium tamē ē i ueritate
quia ſapit uſurariā prauitatem ex hoc non
dicetur uſurarius. & ibi hoc idem dixi aden
do quod hoc eſt multum nō. pro mercato-
ribus & aliis qui quottidie faciunt multos
contractus uſurarios in ueritate & cōmuni
ter tenetur in illo loco qd' non ſit uſura ꝙ
tales nō ſunt uſurarii & nō forte peccant ni
ſi eſſent in ignorantia ſupina & non cura-
rent nec uellent iformationem habere ar. l.
nec ſupina. ff. de iuris & facti ignoran. & ar.
eorum quē nō. bar. in. l. bonoruꝫ. ff. de bono.
poſſe. & in. l. pen. ff. de adul. ad quod uideaꝛ
quod dicam in. v. caſu principali. ℟. niſi di-
camus quod conſuetudo nec tex. in dicto. c.
ad noſtram ex d' emp. & uendi. ubi poniꝛ

pactum de retrouendendo quandocūq̃ cō
tradicere uidet̃ quia ibi ñ uidet̃ reprobari
cōtract⁹ ex eo q̃ eſſet apppoſitū pactū de
retrouēdendo qñcūq̃ ſ; qa ipſe ēptor fuit
i dolo quia uēditor ibi uolebat recipere pe
cuniā mutuo. & nō uēdere ut pat; ibi i pri.
dū dicit Cū. B. laic⁹ ab. M. mutuo recipe uo
luiſſet & emptor ne uideretur uſurari⁹ &
ſic ne poſſet poſtea ɔueniri tāq̃ uſurari⁹ uo
luit q̃ dictus. b. uenderet ſibi domos & oli
uas & ſic cū i ueritate fieret mutuū uoluit
q̃ inſtr̄m fieret de uenditiōe & ſic pp dolū
emptoris eiuſdemq̃ locatoris reprobat̃ ibi
ɔctus. & nō pp pactū de retrouēdendo ut
ꝓbat̃ i tex. ibi igitur fraus & dolus cui q̃ pa
trocinari non d; &c. De quo tñ eſt alit̃ di
cēdū ut dicetur plene in quito cāu pricipali
Et licet ex pacto de retrouēdendo re; ipſa
res itelligat̃ obligata ut dixi. ſ. ñ tñ pp hoc
preſumitur cōtract⁹ ſimulatus ut' ſtati dicā
nec etia; obſtare uidet̃ q̃ dixi ſecūdū Bar.
q̃ cōtract⁹ preſumat̃ ſimulat⁹ qñ uēditor
remanet in poſſeſſione qa illud nō ꝓcedit
quādo uēditor rñderet emptori d' fructib⁹
hoc eni facit ceſſare preſumptionē fraudis
ar. l. litibus. C. de ag. & cenſit. li. xi. ut dicit
Bar. in. d. l. poſt cōtractu; in pri. tercie col'.
ff. de dona. Et in. d. l. ſicut. §. ſuperuacuum. ff
qui. mo. pig. uel ypo. ſoluit. Item nō ꝓcedit
quo ad ipm uēditorem dicentem cōtractū
fuiſſe ſimulatū qa nō ſufficit ut ex hoc ſolo
poſſit uenire cōtra factū ſuū ut de fuo pig.
da. ma. l. ſi creditoribus. S; quo ad terciū cre
ditorē dicēte cōtractū fuiſſe ſimulatū ut ſit
ɔctus nō ꝑiudicet. bñ ꝓcederet ſecundum
bar. i. d. l. poſt cōtractū i tercia ꝑſumptione
in fi. in dicto. §. ſupuacuum in fi. & ſequitur
bal. i. l. emptionem in fi. ff. qualiter probet̃
. C. plus uale. q̃ agi. & Franciſchus zabarella
in. c. illo uos i ſecundo notabili ex de pigno.
Alii uero alit̃ dixerūt prout ex. j. dicendis
apparebit. q̃ breuitatis cā hic omittuntur.

GO BARTHOLAMEus
e Cepolla Veronenſis iur. utriuſq̃
doctor minimus & Aduocatus cō
ſiſtorialis ſic uiuic dicerem diſtinguendo
ſex caſus principales ſalua tamen meliori
deliberatione cuiuſlibet alterius & maxie
theologici & ſancte matris eccleſie cui⁹ opi
nioni & deciſioni ſemper adhereo & nunc
me ſubitio. Quandoq̃ contractus dicte
locationis & pacti de retrouēdendo fuit ce
lebratus ex interuallo poſt contractum uē
ditionis. & nihil fuit actum expreſſe uel ta
cite ipſi⁹ uēditionis tēpore nec ante dictos
contrahentes de celebrādo dicto ɔctu loca
tionis & pacti de retrouēdēdo. Quñq̃ fu
it actū iter ɔhētes expſſe ul' tacite tempor'
uēditōis ul' āte de locando dictā rē uēditam
eidē uēditori cū pacto de retrouēdendo uel
ul' tēpore dicte uenditionis fuit celebrat⁹ ɔ
ct⁹ locationis & pacti d' retrouēdēdo & in
dcō ɔctu uēditionis & locationis & pacti d'
retrouēden° ñ iteruenit uere ficte l' ꝑſūptie
fraus dolus uel ſimulatio ul' aliqua leſio ſeu
deceptio in uēdititione locatione ul' pacto
de retrouēdēdo nec in aliquo alio. Quā
doq̃ in dicto cōtractu interuenit fraus uel
dolus uel ſimulatio uere uel ficte uel ꝑſūp
tiue & ē d'ceptio ſiue leſio in uēditione loca
tione & i pacto de retrouēdēdo. Quādo
q̃ in dicto cōtractu iteruenit fraus dol⁹ uel
ſimulatio ex parte utriuſq̃ ɔhentis ul' uni⁹
tantū ſed nulla interuenit leſio in ꝑtio uēditi
onis locationis & pacti de retrouendendo
Quādoq̃ dubitat̃ an i dicto contractu
dolus uel fraus uel ſimulatio iteruenerit. &
iteruenit leſio in locatione & pacto de retro
uēdēdo l' i aliq° aut aliqb⁹ ex ipis. Quā
doq̃ nō iteruenit dolus fraus ſimulatio nec
aliqua leſio in pretio uēditionis ſed in aliis
ul' adſunt alie ꝑſūptiones doli fraudis uel
ſimulationis.

RIMO CASV quādo contractus
locationis & pacti de retrouendē
do fuit celebrat⁹ ex iteruallo poſt
contractum uenditionis & nihil
fuit actu; expſſe ul' tacite ipius uenditionis
tēpore nec ante inter dictos ɔtrahentes de
dicto contractu locationis & pacti de retro
uēdēdo & ſine dubio hoc caſu ɔctus loca
tionis & pacti de retrouendendo eſt licitus
nec poteſt dici q̃ ſit ſimulatus uel uſurarius
qa nihil iteruenit pp q̃ iudicari poſſit q̃ di
ctus ɔctus locatiōis & pactum de retrouen
dendo fuerit illicitus ſil'atus uel uſurarius
ymo licitus & q̃ potius ɔtinet merā gratiā
& liberalitate; ex parte locatoris pp dictū
pactū d' retrouēdendo Idem eſt dicendum
m'tomagis ſi habeo fūdum quem emi uel
aliter acquiſiui a ticio & poſtea ip; locaui
ſempronio ei q̃ feci pactū de retrouenden
do. Nam hoc caſu nulli dubiū eſt q̃ eſt lici
tū qa nō reperit̃ hoc ꝓhibitum in iur' ciui
li aut canonico aut theologico. imo potius

dici pōt ꝙ fiat gratia i pi ɔductori ꝑ ipm̄ lo
catorem ꝑ pactū dꝰ uendēdo. maxīe cū non
poſſit dici ꝙ fuerit pignus vł ɔ̄ctus ſimula-
tus ex quo res locata nō fuit ipſius cōducto
ris ſed ipſius locantis tm̄ & iuſtū pretiū lo
cationis & pacti de uendendo iteruenit. Si
aūt fuiſſet actum de retrouēdendo tp̄e uen
ditiōis exp̄ſſe uel tacite uel p̄ſumtie qdꝰ qn̄
ſit dicetur i ſequēti caſu principali tunc qd
iuris ſit dic ut ibi dicam. Et in tercio cāu pri
cipali in. x. preſumptione. Sed ſi interueniſ
ſet p̄tium iuſtum reſpectu locationis vł pa-
cti de retrouēdendo uel uenditionis tm̄ uł
in omnibus predictis quod quando ſit dice
tur in tercio cāu principali in ſecūda tercia
& quarta preſumptione & tunc ſi pretium
fuit iiuſtū reſpectu unius cōtractus tm̄ & ſi
ne dubio nō erit nec eſſe poterit contractus
uſurarius ſed ſi fuiſſet leſio ī tribus p̄dictis
ɔ̄ctibus uel duobus ex eis & idem etiā ē di-
cendum. Ex quo ueritate percipio fructus vł
redditus rei mee locate nec aliquid pignus
uere uel preſumptiue uel ficte interueīt &
hoc ſi emptor habuit animuꝫ emēdi & uē
ditor uendendi quod quando ſit dic ut dicā
in prima preſumptione in prin. quia in in
certis non certis locus eſt coniecture. l. cōti
nuus. §. ꝙ ita. ff. de ℣. obli. alias ſecus. Ad q̄
adde quod dicam i quarto caſu pricipali po
terit tamen dici dictus cōtractus illicitꝰ qa
ſi fuit iniuſtuꝫ precium i uenditiōe & pac-
to de retrouendendo ultra uł citra dimidiā
iuſti precii tunc in eo quo plus iuſto & cōi
precio res erit empta locata uel ꝓmiſſa de
uendendo tenebitur ledens ſupplere iuſtū
preciū uel reſtituere illud plus ꝙ ꝑceperit
de fictu uel uēditiōe ſeu retrouēdi & tene-
bitꝰ ēt reddere uere fictū futuꝝ & p̄ciū uen
ditionis ſeu retrouēditiōis ad iuſtū p̄ciū in
foro ɔſcīe uel reſcidere dictū cōtractū ī elec
tione ipſius ledentis ēt de iure ciuili quan-
do ut dixi eſſet decepꝰ ultra vł citra dimidiā
iuſti p̄cii p. l. ii. cū ibi nō. C. de reſcidē. uen.
Et etiam de iure canoico ut eſt caſus in. c. cū
delicti ibi qa uere in arbitrio emptoris eſt
& in. c. pe. cum cauſa ibi aut ſuppleatꝰ extra
de emptio. & uendi. quod quidē procedit ēt
ſi eſſet leſio in ſimplici locatione tantū ſiue
fuerit locatio ad tēpus ſiue liuellaria ī ꝑpe-
tuū qa bn̄ficiū dicte legis ſecūde C. dꝰ reſin
den. uēditio. nō ſolū. hēt locū ī uēditiōe ſeu
ēptione ſꝫ ēt i locatione & cōductione ſim
plici ut probatur in. l. ſi i precio. §. quemad

modum. ff. locati. & in. l. i. §. ſi quis in fraudē
. ff. ſi quid in fraudem patroni & ita tenet
glo. fi. in. l. ſi olei. C. loca. & glo. in. l. in uen-
ditione. §. i. in. l. ſi miori. ff. de bo. aucto. iudi
poſſi. & glo. fi. in. l. ſi ea pactione. C. de uſu-
ris & ſpecu. in ti. de emptio. & uendi. §. ergo
nunc dicendum reſtat de reſcienden. uendi
. ℣. ſed nunquid predicta. lex. Et ita tenet
Cy. in. l. legem in prin. C. locati & in dicto
. c. quemadmodum Bal. in. c. cum̄ cauſam el
ſecundo ad finem ex̄ de teſti. Et Ang. in. l.
maioribus. C. coī utriuſqꝫ iudi. & Anto. de
bu. in. c. cum dilecti de empt. & uen. & ita
tenent docto. in dicta. l. ii. C. de reſcin. uen.
Item habet locū beneficium dicte. l. ii. ēt in
locatione ꝑpetua liuellaria ſeu emphiteoti-
ca ut ꝓbatꝰ in. d. c. ad noſtrā ex̄ de rebus ec.
non alie. arguēdo ibi de feudo ad ēphiteoſiꝫ
Et ita tenet Specu. in. ti. de locato. §. nunc ali
qua. ℣. nonageſimo & bal. in. d. l. ii. ℣. eſt
dubium de contractu emptionis. Et Lodoui
cus de Roma in. l. ſi quis cum aliter in. viii.
collꝰ. in principio. ff. de uerbo. obligatio. Et
Io. de Imo. in. c. cum cauſa circa finem extra
de emp. & locat. & do Bartolomeus de ſali-
ce. idem tenet in quodam ſuo conſilio quod
incipit. Super pūcto quo queritur an eccle
ſia. qui mouetur in primis per glo. in. l. ex
cepto. C. loca. in ℣ ſi. fructus que dicit quod
idem iudicatur de cōtractu ſimili locatiōiſ
ꝙ de ip̄a locatione & per glo. ī fi. ī dicta. l. ſi
olei q̄ uult ꝙ beneficiū dicte. l. ſeɔde habeat
locum etiā ī contractu innominato & idem
ſcilicꝫ quod habet locum in emphiteoſi ſeu
liuello dicta. l. ii. tenet Antonius de butrio
in dicto. c. cum dilecti de emptione & uen.
Si habeatur reſpectus ad ualorem iuris em
phiteotici Et ſic attendatur deceptio inſpe-
cto ualore communi iuris emphiteotici de
quo dicā i tcia p̄ſumptione. & ita itelligātꝰ
p̄dicti doctores. Secꝰ ſi haberetꝰ reſpectꝰ &
attēderetꝰ deceptio ad uerū ualorē rei de qº
dicā plene i. ii. p̄ſūptiōe. ℣. ueꝝ qa dictū ē.
Nā tūc nō habert locū b̄neficiū dicte. l. ii. C.
dꝰ reſci. uē. Et iſto mō pōt ſaluari ſpecu. q ɔ̄
riū uidꝰtꝰ dixiſſe ī titulo de ēp. & uēdi. §. nūc
reſtat. ℣. quid de conceſſione in emphiteo
ſim ubi dixit ꝙ dicta lex. ii. nō habet locū in
dicto contractu emphiteotico. Et iſtud tenº
quod dixi ſecundum do. Anto. Sed ſi non
eſſet leſio circa uł ultra dimidiam iuſti pre
cii ſed in minori quantitate tūc quid iuris
ſit. dic ut ī. dicam in proxima diſtinctione

& plene in.ii.preſumptione tercii caſus pri cipalis .Et eſt maxima differentia an ɔct⁹ ſit pignoratiti⁹ ſimlat⁹ſiue uſurari⁹ an illi cit⁹qa quādo ē uſurari⁹ pignorati⁹ l' ſimu latus qcqd percipitur de fictu redditu uel fructibus dʒ i ſorte.i.i debito pricipali ɔpu tari ut ꝓbaᵗ i.c. illo.uos ex de pigno.&.i.c. ad noſtrā de emp.& ue.& i ti.extra de uſu ris & maxie i.c.i.&.ii.&.c.cōqueſtus &.c.cū ɔ extra de pig.& in.l.i.&.ii.C.de pig.act. ɔ ſilibus & nō.gl'.i.c.ex litteris i ũbo ſorte & āplius extra de iure iurā.In tm̄ ꝙ extenuaᵗ debitū ſortis p ſolutionē fictus uel redditus uel p pceptionē fructuū ipſo iure ut ē cāus in.l.i.C.de diſtra.pigno.Et hoc tenet glo.in dicto.c.ex litteris & in uerbo ſorte & āpli⁹ de iure iurā.Sed qñ contractus eſt ſolūmō illicitus & non uſurarius uel pignoratici⁹ aut ſimulatus tūc illud tm̄ ꝙ recipiᵗ ultra iuſtū preciū eſt reſtituendū & cōtract⁹ re ducēd⁹ uel reſcidendus ut.d.l.ii.cū ibi nō. .C.d reſciden.uendi. & nō.glo.fi. in uerbo deceptione circa principiū in.c. cuʒ dilecti de emp.& uendi.& in.c.per tuas in uerbo i terueni extra de dona. Circa hoc autē ſic concludas.Aliquando contractus eſt ſimu latus ſiue.uſurarius.Aliquando eſt tantum modo illicitus ideſt a iure non probatus. Nam huiuſmodi ſimulatio eſt a iure ipro bata i notatis in toto ti.C.plus.uale.qd agi tur.& in.d.c.ad noſtram & in.d.c.illo uos ɔ ſimilibus.Item uſura eſt illicita ſeu repro bata utriuſqꝫ teſtamēti pagina ut eſt tex.in .c.quia in omnibus &.c.ſup eo extra de uſu ris & ēt de iure ciuili hodie qa leges nō de dignantur ſacros canones imitari ut ē tex.i aūt.de eccleſiaſti.ti.& ibi glo.coll'.ix.& nō. glo.in.l.cuʒ allegas & i aūt.ad hoc.C.d uſu ris Et in.l.i.C.de ſumma trini.& ibi p doc. & hoc caſu qñ cōtractus ē ſimulatus ul' uſu rarius pōt reſcindi uel ānullari cū diſtincti one quaʒ poſui.j.in quarto caſu principali ad finē & fruct⁹ percepti computari debēt i ſortē ut.ſ.dixi.Si uero cōtractus eſt tantū modo illicitus & non ſimulatus uel uſurari us ꝙ ē qñ cōtrahentes habuerūt aium uere & ſimpl'r ɔtrahēdi ſed deceptio ſiue leſio i teruenerit i ptio & tūc ſi leſio eſt i dimidia iuſti pcii ultra uel citra cōtractus poterit r̄ ſcindi uel debebit ſuppleri iuſtū pciū d' iu re ciuili & canonico ſcđm beneficiū dicte .l.ii.& dicti.c.cū dilecti &.c.cū cām.Et mul to magis reprobatus eſt iſte cōtract⁹ i foro

ɔſcie i quo nō eſt licitū cōtrahentibus ſe d cipere ēt in precio ut dicam plene in.ii.p̄ ſumptiōe nec fructus l' redditus p empto rē medio tempore percepti in hoc caſu in ſortem computantur nec ſunt reſtituendi de iure ciuili uel canonico quia hoc non me mini me legiſſe iure cautum.ymo dicta.l.ii uidetur probare contrarium ex quo ſolum prouidet quod ſic in electione ledētis uel r̄ ſcidere contractum uel ſupplere iuſtum p̄ tium.& cum tenuerit ipſo iure uenditio.& ſic emptor perceperit fructus rei ſue eos re ſtituere nō teneᵗ.& facit ad hoc ꝙ nō.Bal. i.c.i.in.ti.de feudo dato inuicem leg.cōmis. in uſi.feu.& ꝙ nō.Anto.de bu.in.c.ad no ſtram circa medium ibi ſed ueniente tem pore de emp.& uendi.In foro aūt aīe & ſic diuio bene credo ꝙ emptor teneaᵗ reſtitue re fructus ſiue redditus uel in ſortem com putari pro eo minori pretio quo res fuerit uendita uel diſtracta.Sʒ ſi leſio non ē in di midia iuſti precii tunc talis ɔtractus nō eſt licitus de iure ciuili uel canonico p dictam .l.ii.C.de reſciden.uendi.& per dictum .c. cum dilecti &.c.cum cauſam de emptio.& uendi.& hoc tantum intelligiᵗ quod diciᵗ ꝙ licitū eſt ɔtrahentibus ſe in pcio decipe re ut.l.i.cauſe.§.pe.ff.de mio & i.l.item ſi in pcio.§.queadmodum.ff.locati.& ſic peti nō poterit ꝙ reſcindaᵗ dictus contractus aut ꝙ ſibi ſuppleaᵗ iuſtum precium uel qđ fructus reſtituanᵗ aut computēᵗ in ſortes Item nec in foro conſcientiē iſte cōtractus erit reſcindendus .Credo tamen quod te nebitur ledēs ſupple.iuſtum pretiū.&fruc tus reſtituere ꝓ eo pluri uel miori quo res eſt uēdita uel diſtracta ex quo in foro ɔſcie ut dixi non eſt icitum contrahentibus ſe decipere in precio circa dimidiam iuſti p̄ cii.Et ut notat. Ant.de bu in.c. in ciuitate extra de uſuris & in.c.quia pleriqꝫ in fi.āte pe.coll'.de imuit.eccl'.Et dicam plenius in ſecunda preſumptione tercii caſus princi palis.ũ.de iure aūt diuino etc.

ſECVNDO caſu principali quādo fuit actum inter cōtrahentes exp̄ſ ſe uel tacite uel p̄ſumptiue tempore uenditionis uel ante de locando dictam res uenditam & de faciendo pactum de retro uendēdo uel tempore dicte uenditionis fu fuit celebratus contractus locationis & pa cti de retro uendendo & in dicto pacto lo

cationis uenditionis & pacti de retrouen
dendo non interuenit fraus uel ſimulatio
uel aliqua leſio ſeu deceptio in aliquo. Et
tunc etiam hoc caſu omnes dicti contractus
ſūt liciti ēt i foro ɔſcie nec pactū de retrouē
dēdo cōiūctū cū uēditiōe & locatione eius
dē rei reddit ɔ̄ctū uſurariū uł illicitū ſi nul
la fraus dolꝰ uł ſimulatio aut leſio ſiue de
ceptio iteruenerit ut ꝓbatur in.l.ii.C. de
pac.iter empto.& uendi Et eſt caſus nō.i.l.
quod fundū.ff.de ɔ̄hen.emp. Et ita tenet Al
bricꝰ dꝛ roſate in.d.l.ii.qui dixit ꝙ ita de fa
cto obtinuit dictā iueſtiturā ſiue locationeꝫ
ualere & hoc nō Et tenet glo.magna i termi
nis in.c.cōqueſtus ex̄ de uſu.i glo.magna cir
ca finem ibi nō ē tamē uſura ut ſi uēdo tibi
fūdū Nec obſtat textus i dicto.c.ad noſtraꝫ
qa ibi ꝑꝑ pactū de retrouendendo tm̄ nō
reprobatur ɔ̄ctus. Sed ꝑꝑ fraudem & dolū
emptoris ut dixi.s̄.circa pricipiū ꝙ tamen
itellige ſecūdū eā que dicā i ſequenti caſu
pricipali. Quādo āt dicat᷑ ſeu itelligat᷑
actū exp̄ſſe uel tacite uł p̄ſumptiue tēpore
uēditionis uel āte de pacto de retrouēdēdo
dic ꝙ exp̄ſſe dicit᷑ actū quādo hoc probari
pōt manifeſte ꝙ ita dixerit & exp̄ſſe uolu
erit uēditor uel ēptor. Tacite quādo inter
ēptorē & uēditorē factū ē de dicto pacto dꝛ
retrouēdēdo & nō corā teſtibus quia forte
ſi dixit ēptor cōfidēs ī fide ꝙ tibi faciam ex
inter uallo pactū de retrouēdēdo uel dixit
ex nunc promitto tibi retrouendere. Sed
nolo quod de hoc fiat mentio in inſtru
mento locationis uel uenditionis ſicut faciē
bat Iheronimꝰ de ſaluaticis uſurarius quia
tēpore uenditionis ſepiſſime nolebat face
re pactum expreſſe de retrouendendo ne ɔ
tractus cenſeretur uſurarius & clam pro
mittebat uenditori & uoleat ꝙ uēditor de
ip̄o confiteretur & cōmuniter ſeruabat fi
dem promiſſam hoc autem ſcilicet tacitam
fidem fuiſſe promiſſam probare poterit ꝑ
cōfeſſionem uel ꝑ teſtes uel ꝑ ſcripturaꝫ de
manu emptoris uł quia emptor ſcripſiſſet
hāc ꝓmiſſionē ſuꝑ libris ſuis uel quia etiam
ita eſſet ſolitus facere ſic ſolitus erat dictus
Iheronimus ꝑ ea que habētur & notāt᷑ i.l.
ii.§.ſi quis palam cū.§.ſequēti & in.§.tacita
& in.l.cum tacitum.ff.de iure fiſ. & in.l.
cū tacitū.ff.de ꝓba.& que notant᷑ per bar.
in.l.ſi gener.ff.de hiis quibus ut indignis
licet glo.Io.an in.c.ɔtra eum ante mediū ibi
Si conſtat tacite ut per ɔiecturā de regu.iu
ris in.vi.intellexerit ꝙ tacite ɔſtare dicat᷑
ꝑ ɔiecturas. Nam ꝑ ɔiecturas inducitur po
tius actus p̄ſumptiuus q̄ tacitus ut ꝓbatur
in.c.requiſiſti extra de teſtamē.& in.c.illo
uos in fine in uerbo preſumitur de pigno.
& in.c.ad noſtram in uerbo patet & ibi gl.
que exponit ideſt preſumit᷑ de emp.& uē
di.& probatur in aliis iuribus preallegatis
& ad quod facit ꝙ ſtatim dicā. Preſump
tiue autem diceret᷑ actū quādo i cōtinenti
poſt uenditionē facta fuiſſet locatio cū pac
to de retrouēdendo uel qn̄ poſt uēditionē
& locationē in cōtinēti fuiſſet factū pactuꝫ
de retrouēdendo Et breuitate eni ſpacii p̄
ſumit᷑ dictū aut factū ut eſt tex.cū gl.finali
in fi.& ibi per doc.in.l.ſi uētri.§.ſi i bonis.ff
de priuile.credi.& eſt tex.cū glo.in v̄bo i
cōtinenti in.c.officii extra de elec. Et nō ꝑ
bar.& doc.in.l.poſt ɔ̄ctū.ff.de dona.§.i.v̄.
Item pone aliquis & per Cy.in.l.ſi qs poſt
hac in.ii.q.C.de bonis preſcrip.& per bal.i
.l.ii.C.de edili.actio.& per eundem Bal.in
.l.per diuerſas.C.māda.ubi dicit ꝙ cū fuerit
facta promiſſio de retrouēdendo i ɔtinēti
p̄ſumitur ɔuētum fuiſſe per prius per dic
tam.l.ſi uentri.ad quod adde ꝙ dicitur i pri
ma preſumptione circa principiū. Quā
do autem dicatur in ɔtinenti uel ex inter
uallo pactū.dic ꝙ hoc eſt relinquendum ar
bitrio iudicantis ar.l.i.ff.de iure delibe. &
.c.de cauſis extra de offi.delega.& per glo.
fi.in.c.non eſt de regulari. Ita tenet Ang. i
dicta.l.ſi uētri.§.fi.dꝛ priuile.credi.& Lodo
ui.de roma in.l.i.§.i.ff.de uerbo.obli. & qn̄
eſt factum pactū de retrouēdēdo eadeꝫ die
& loco & coram eiſdem teſtibus p̄ſumitur
fuiſſe factū in continenti ar.a coiter accidē
tibus ſecundum bal.qui ita dicit notabilit᷑ i
.l.pe.que incipit in his.§.mulier ad fi.ff.ſol.
ma. Item quando eſt factum pactum de re
trouēdēdo eodē die quo eſt facta uēdiᵒ p̄ſu
matur factū in continenti uel ēt de eo cōuē
tum tp̄re uenditionis uel an̄ quia una dies
nō eſt longū interuallum ut probatur i.l.ſi
ex duobus in principio.ff.de duo.reis.& ita
nō.bar.in dicta.l.i.§.i.ff.de uerbo.obliga. Et
ita uidi alias ɔſultum per plures doctores ī
materia noſtra ſimulationis. Facit ad hᵒ op
time ꝙ nō.bal.in.l.i.i fi.C.de ope.libert. ubi
dicit ꝙ fit eodem die & loco preſumit᷑ eſſe
factum eodē contextu & uide ꝙ nō. Inno.
& doct.in.c.cōſiderauimus extra de elec.&
uide Oldra.in cōſilio ducēteſimoquiquage

ſimo tertio. Et hoc maximē uerū ſi nō eſſet
appoſita uel deſcripta hora ɔ̄ct⁹ i iſtrumē-
to neq; i iſtrumēto pacti de retrouēdēdo ſi
cut coīter nō apponit̄ nec de iure reg̃larit̄
tabellio apponere tenet̄ iuxta nō ꝑ Cy. in
.l. optimā in .v. q. C. de ɔ̄hen. & cōmittē. ſti-
pula. & per bal. in .l. in ꝑ̄ſcriptiōe i. iii. coll̄.
C. ſi ɔ̄ ius ul̄ utili. pub. i .l. fi. in. iii. coll̄. C. de
edic. di adria. tollen. & in .l. cū ꝓponas. C. d̄
iter. mat. & i .l. Impator. ff. de ſta. ho. & ꝑ Io
an. i addit. ſpecu. i. ti. d̄ iſtrumēto. editio. §. di
cto. ꝟ. ſi poſt iditionē. Et i additione que i
icipit. Hora diei & ꝑ glo. notabilē in .l. ſi ex
pluribus. §. fi. cū ibi nō. ff. de ſolu. Nam licet
iſtrumētū uenditionis ꝑ̄ſumatur ꝑ̄ceſiſſe
& iſtrumītū pacti de retrouēdēdo ſubſecutū
qa iſte ordo nature eſt ut nō. bal. i prima.
Cōſtitutione Codicis. §. hoc. igit̄ in. ii. coll̄. i
.vii. notabili tamē ꝑ̄ſumā dictū ſecūdum in
ſtrumītū pacti de retrouēdēdo fuiſſe eadem
hoā cōfectū qa ita coīter fieri ſolet ar. l. i. C.
d̄ arbi. cū ibi nō. ꝑ glo. & docto. & ꝑ glo. pe
in .l. cū dotem. C. de iure do Item ꝑ̄ſūptiue
itelligeret̄ actū tēpore uēditiōis ul̄ āte de
retrouēdēdo q̄do ſubeſſet ꝑ̄ſūptio ꝙ ipē uē
ditor uerisil̄r nō uoluiſſet niſi cū illo pacto
de retrouēdēdo ut dicā i ſequēti caſu prici-
pali in prima & duodecima ꝑ̄ſumptione.

t ERCIO CASV PRINCI-
pali quando in dicto cōtractu fra⁹
uel dolus uel ſimulatio uere uel fi-
cte uel tacite uel ꝑ̄ſumptiue iteruenit ꝙ q̄
do ſit ſtati diceretur & ē deceptio ſiue leſio
i uēditione locatione & pacto pe retrouēdē
do & tunc ſine dubio tales cōtractus ſunt
non modo illiciti ſed etiam ſimulati & uſu
rarii tū ꝑ ꝑ dolum & fraudem & ſimulatio
nē tū ēt propter ipſam deceptionem ſeu le-
ſionem. ut ꝓbatur exꝑ̄ſſe ꝑ tex. in. c. ad no-
ſtram ibi cū re uera. & ibi quādoq; a ſepten
nio Et ibi quia agitur dolus & fraus extra
de emp. & uendi. & i. c. illo uos ibi non eſſe
pure uēditas ſ; pignori obligatas & ibi ꝓ
.xxii. libr. obliga. coniūcto ibi. xxvi. libr. &
ibi quod ultra ſummam receptam bo. ſol̄. d̄
berēt ꝑſolui extra de pig. Et idem dicendū
eſt etiam de iure diuino & ſic in foro con-
ſcie de quo iure ſeu foro nullus debet decipi
ſeu ledi ut probatur in. c. i. & dicam in. ii. ꝑ̄-
ſumptōe. Et dicitur fraus uel dolus uel ſimu
latio uere iteruenisſe quando actum fuiſſet
inter partes quod licet inſtrumentum lo-
queretur de uenditione nihilominus in-
telligerētur ēſſe pignus. Sēd emptor uo-
luit quādo mutuauit pecuniā ꝙ r̄cipiēs mu
tuo. Pignoraret ſibi fundum uel domu; &
ꝙ fieret iſtrumentū qualiter uendebat ſibi
ad hoc ut emptor poſſit lucrari fruct⁹ & ne
ꝗ canonē ɔ̄ uſurarios edictum poſſet in po
ſterū conueniri ut hec probantur in dicto
.c. ad noſtram ibi. Cum. b. laicus ab. M. mu-
tuum accipere uoluiſſet ne per canonem ɔ̄
uſurarios edictū poſſet in poſterum cōue-
niri domos. i. oliuas recepit ab eode; titulo
emptionis cum re uera contractus uſurari⁹
ageret̄ & ibi qa ibi igit̄ fraus & dolus ex-
tra de emp. & uēdi. & iſta probari poterūt
nō ſolū per cōfeſſionē partiū ſed etiā ꝑ alia
iſtrumenta & per teſtes. Et quod per in
ſtrumenta & per teſtes ꝓbari poſſit ſimu
latio contractus ſenſit glo. in aūt. de fide in
ſtrumē. §. ſi uero aliquid coll̄. vi. & t; Cy. i. l.
optimam in. iii. oppoſitione. C. de contrahē.
& comitten. ſtipula. & Bar. & doc. in. l. gene
raliter. C. de n̄ numera. pecu. Et Io. de Imo.
in dicto. c. ad materiā de emp. & uendi. Ite;
dicitur fraus dolus uel ſimulatio interueniſ
ſe ficte quando lex uel ſtatutū ita fingeret
ut puta ſi quis diceret ſiquis fecerit talem ɔ̄
ctum fingatur uſurarius uel ſimulatus facit
ad hoc glo. in. l. unica. §. accedat in uerbo ꝑ̄-
ſumatur. C. de rei uxori. actio. & quod nō. ꝑ
glo. & doc. in. l. non eſt uerisimile. ff. ꝙ me-
tus cauſa & in. c. is qui fidē extra d̄ ſpon. Itē
dicitur fraus uel dolus uel ſimulatio iterue
niſſe tacite quando tacite actum eſt iter cō-
trahentes ei quod licet inſtrumentu; fieret
de uenditiōe tamen in ueritate eſſet pign⁹
uel econtrario l; partes uellēt ꝙ eſſ; pign⁹
nihilominus diceret̄ in iſtrumēto ꝙ eſſet
uēditio ꝙ qn̄ ſit dixi. s̄. in ſecūdo caſu ꝓxie
precedenti. Item dicit̄ fraus dolus uel ſimu
latio interueniſſe i cōtractu ꝑ̄ſumptie q̄do
nō cōſtat ꝙ ſit actum expreſſe uere uel fic-
te uel tacite inter ꝑtes ꝙ contract⁹ uēditio-
nis celebret̄ cū in ꝟitate eſſet pignus. Sed
ꝑ̄ſumi ex pluribus preſumptionib⁹. &c̄. Se
quitur prima ꝑ̄ſumptio.

T Prima preſumptio eſt qn̄ lex ꝑ̄
ſumit ꝙ cōtrahentes nō habuerūt
animū emēdi uel uēdendi ꝙ ē qn̄
tempore uenditiōis uel an̄ fuit dictū ul̄ tra
ctatū ꝙ nō eſſet uēditio ſed pign⁹ Nā tunc
uēdicio ſtati ſecuta preſumit̄ ſimulata. Ide;
ſi uenditio fiat ex interuallo. Sed uēdēs pri
us dixerat & proteſtatus fuerat ꝙ nō inten

debat quod eſſet uenditio.& ſi contingeret
ipſum in futurum uendere intendebat qđ
eſſet pignus.Ita ſingulariter dicit Bar.ſecū-
dū la.bu.in.l.pacta nouiſſima.C.de pactis
& ibi per Bal.& doc.& nō.Bar.Bal.Ang.&
docto.in.l.item quia.§.idem.iuliano.ff.de
pac.& bar.& Io.de Imo.in.l.ticia.§.idem reſ
pōdit el primo.ff.de uerbo.obliga.& Ang.
in.l.i.iii.coll.in fi.ꝟ.in glo.ibi ex hiis que
p̄ceſſerunt.ff.de iudi.& bal.in.l.multum in
.ii.coll.C.ſi quis alteri uel ſibi & ad hoc ui-
de glo.in.l.iterpoſitas i ꝟbo qualitas.C.de
trāſac.Siaūt p̄dicta ꝑteſtatió nō p̄ceſſit &
ꝯctus appart celebratus i formā uēditionis
lȝ iť partes tractat⁹ de celebrādo aliter ſiue
in alia forma phoc nō ꝓbaretur ꝯtus ſimu
latus uel fraudulētus quādo ut dixi ꝯct⁹ uē
ditionis celebratus fuit ex iteruallo poſt di
ctum tractatum ꝓ hoc lex cū in plures.§.
locator orei.ff.locati ſecūdum.Ang.qui ita
nō.in.l.ſi quis cū aliter.ff.de ꝟbo.obli.Et
ſubdit quod ſi uerba cōtractus eſſent ita ābi
gua quod poſſent trahi ad multos ſenſus
interp̄tanda ſunt ſecundū tractatum quan
tū cūqȝ precedentē allegat adhoc Inno.in.c.
Innotuit extra de arbit.quod eſt ualde notā
dū Et ita tenet lodouicus de roma ī dicta.l.
ſi quis cum aliter ī.xiiii.colūna in fine qui
allegat glo.ordinariam in.l.i.in glo.prima
ad fi.ff.de iudi.& gl.ī.l.elleganter in prin.ī
uerbo puto.ff.de condi.idebi.&.l.heredes
palam.§.ſed ſi notam.ff.de teſta.Item preſu
mitur quod cōtrahentes n̄ habuerunt ani-
mū uere uendēdi & emendi quando debi-
tor petebat mutuū & creditor dixit nolo
mutuare Sȝ a te emere uolo cum pacto de
retrouēdēdo ad certum tēpus ſecūdum Ho
ſtien & anto.de bu.ī.c.ad noſtraȝ de emp.
& uendi.Et de hoc eſt caſus ſecundum in-
tellectum Odofre.in.l.emptiōe.C.pl⁹ uale.
quod agitur ut refert & tenet ibi Bal.in pri
cipio qui dicit ꝙ hoc ē nō.dignū Ei idem
uoluit Guil.de mōte laudu.in clemē.ex grā
di đ uſu.& eūſequitur ibi in.iii.q.§.cereruȝ
do.Franciſ.ȝabarel.Et idem tenet Lodoui.
pontanus in ſuo ſingulari quod incipit
Quero an pacta de retrouendendo ubi di
cit ꝙ ubicūqȝ ꝯtractum factum cū pacto de
retrouendendo preceſſit tractat⁹ mutui ſē
per p̄ſumitur uſurarius Et ideo debet null⁹
declarari & fructus reſtitui allegat dictum
ſingulare Odofre.relatum per Bal.in dicta
.l.emptione & dič ꝙ ita ēt conſuluit.Et idē

tȝ ēt Io.de Imo.ī.d.c.ad noſtrā qui ſubdit ꝙ
hoc iō p̄ſumiť qa original cauſa fuit mutui
petiti.Idem quando ꝓbareť quod debitor
querebat pecuniam accipere mutuo ſuper
tali poſſeſſione & poſtea reperiť ipſum fe
ciſſe uēditiōē de illa poſſeſſione quā quere
bat.Nā tunc preſumiť color q̄ſitus de con-
tractu ad cōtractū ſicut & alibi de perſona
ad perſonā ut.ff.ad uelleya.l.mulier.§.ſi cuȝ
eſſet Ita dicit do.Paulus de ca.i cōſilio.cccxx
yiiii.in principio & allegat nō.per Hoſti.ī
.c.ad noſtram Item nō preſumiť anim⁹ uē
dendi & emēdi quādo fuit actū iter partes
a principio ꝙ dictus emptor cogeretur uel
obligatus eſſet ad locandū ip̄am rem uendi
tā ipſi uēditori cum pacto de retrouenden-
do & ꝙ alr dict⁹ uēditor nō eſſet uēditur⁹
uel quia ī inſtrō uēditiōis dicitur cū pacto
de retrouēdēdo ſiue ꝙ ip̄e uenditor nō eſſȝ
uenditurus hec tamen ꝟba nūq̄ tu appōas
in inſtrumento uenditionis quia declara-
rent inſtrumentum eſſe ſimulatū unde ſi
rigore dicti pacti etiam in continenti poſt
ipſam uēditionē uel eadē hora uel die fue-
rit facta dicta locatio dicto uēditori de dic
ta per ip̄m uendita cū pacto de retrouēdē-
do in eodē inſtrumēto locationis cōtēto ul
ēt in alio iſtrumēto fuiſſet appoſitū pactū
de retrouēdendo preſumeretur ꝙ uēditor
n̄ habuiſſet animū uendēdi facit ad hoc qđ
dixi in precedenti caſu pricipali circa fineȝ
hec tamē p̄ſumptio tolleretur ſi conſtare
poſſet expreſſe de cōtrario uȝ ꝙ uēditor ha
buit aīum uēdendi & emptor emēdi maxi
me p cōfeſſionē partis qa p̄ſumptio nō ca
dit ſup certo ſed ſuper icetto tm̄ ut p glo.
in.l.unica.§.accedat in uerbo p̄ſumatur.C.
de rei uxo.actio.& in.l.ſiue poſſidetis.C.đ
proba.Et ſic in i certis nō certis locus eſt cō
iecture.l.cōtinuus.§.cū ita.ff.de ꝟ.obli.& ī
.l.pedicl'is.§.argentis.ff.de auro & argento
lega.& in.l.ille aut ille.§.cum in uerbis.ff.đ
legatis.iii.cum ſimilibus.Et quia dicta pre
ſumptio nō ē iuris & de iure.ſed iuris tātū
ut notat do.Leurētius de redulphis in ſuo
tractatu de uſu.quem ſcripſit ſuper.c.cōſul-
uit extra de uſu.in.lx.q.& lȝ eſſet p̄ſumptō
iuris & de iure ita ꝙ nō poſſet admitti pro
batio ī contrariuȝ per.c.is qui fidē cum ibi
nō.de ſponſalibus.& per nō.in aūt.ſed iam
neceſſe.C.de dona.ante nup.& in corpore
unde ſumiť.Et ut uideť ſentire Io.calde.de
bononia in quadam ſua diſputatione ſeu

qõne que incipit Vſurarius ꝙ tñ nõ teneo
qa cõtra preſumptionẽ iuris a iure itroduc
tã ſemper admittiꝭ probatio in cõtrarium
niſi ius ſtatuat ꝙ nõ admittaꝭ ut ẽ glo.no-
tabilis.Liiii.di.c.fraternitatem in glo.fi.Et
eſt glo.quinquageſima di.ferrũ.in glo.fi.ad
finẽ.Et nõ.per docto. in.c.is qui fidẽ.Sed ĩ
hoc ñ reperiꝭ ꝙ ius ſtatuat cõtrariũ quo ni
hilominus cõtra dictã ꝓ̄ſumptionẽ iuris &
de iure admittereꝭ ꝓ̄ſumptio ĩ cõtrariũ ꝑ
cõfeſſionẽ partis ut nõ.glo.in aũt.de quali.
do.§.illud quoqꝫ colľ.vii.& eſt glo.in.l.i con
tractibus i prin.in uerbo nullo modo.C.de
nõ numera.pecu.Et nõ.Ang.& do. pau. de
caſtro in.l.inter ſtipulationẽ.§.i.ſi ſtichum
in fi.prime colľ.ff.de uerbo.obli.& nõ. per
doc.in dicta aũt.ſed iaꝫ neceſſe.& i dicto.c.
is qui fidem & ita ſentit glo.in.c.ad noſtrã
in ꝟbo patet de emp.& uendi.& ibi Ant.
de bu.qui dicit ꝙ ſi cõſtat ꝙ ſit uenditio.&
ſic uenditor habuerit animuꝫ uendendi te
nebit talis cõtractus & emptor lucrabituꝛ
fructus.& hoc tenꝫ Io.de Imo.ſequẽdo do.
Anto.in.d.c.ad noſtram in ꝟ.in eadẽ glo.
in fi.& iſtud ẽ veriſſimũ ꝙ bñ nõ.i pratica
ut caute procures quod ſaltem uenditor
profiteaꝭ ꝙ habuerit animuꝫ uẽdendi ma-
xime rñdẽdo oppoſitiõibus ẽptoris ſi hoc
ueꝝ ẽ qa per talẽ cõfeſſionẽ uľ aliã ſufficiẽ
tem ꝓbationem apparebit. Et iudicabitur
ꝙ dictus cõtractus fuerit oĩno ſimulatꝰ ne-
qꝫ pignoraticius neqꝫ uſurarius ſꝫ uerus ꝙ
ſingulariter nõ.& tene mẽti ut ſcias defen-
dere ẽptorẽ.Et eadẽ rõne põt dici econtra
qñ inſtĩ loqꝭ de uera uẽditiõe & i ꝟitate
fuit ſimulata.Nã cautela eſt ꝓ uenditore ut
curet ꝓbare ſi põt ꝙ ipſe nõ habuerit aiuꝫ
uendendi nec ẽptor emẽdi.Nã ſi probabiꝭ
uel confiteãꝭ partes quod neuter habuerit
animum uere contrahendi uꝫ emptor emẽ
di nec uẽditor uẽdẽdi tũc idiſticte dici põt
ꝙ iſte cõtractus ſit ſiľatus uel uſurariu s nõ
ſolũ in foro conſciẽtie ſed ẽt i foro canonico
& iudicali quia conſtare dicitur exꝓ̄ſſe de
ſimulatione ſaltem re ipſa facit ad hoc.l.i.&
per totum.C.plus ualere qď agi.ut dicã ple
nius in.iiii.caſu principali ubi eſt uidendũ
Sed ſi probatio uel confeſſio fieret ſolũmõ
qď unus tantum contrahentium habuerit
animum uere uendendi.ſed emptor habuit
animũ uere emẽdi uel ecõtra.tunc qd iuris
ſit dic ut dicam in dicto.iiii caſu principali
ubi hoc prolixius examinatur.

SECVNDA preſumptio. Eſt
quando interuenit leſio in uendi-
tione prima quia res uendita uale
bat centum & fuit uendita plus uel minus
prope dimidiam iuſti precii.quod quando
ſit dic ut habetur per glo.& docto.in.l.ii.C.
de reſciden.uendi & in.c.cum cauſaꝫ extra
de ẽp.& uendi.& in.c.cum cauſam el.ii.ex̃
de teſti & licet ex ſola paruitate ꝓ̄cii nõ pre
ſumatur dolus ſufficiens ad reſciendum cõ
tractum ut eſt caſus in.l.dolus.& in.l.ad re-
ſcindẽdam.C.de reſcinden.uendi & ſic nõ
preſumitur cõtractus ſimulatꝰ ut nõ.Ang.
in.l.interpoſitas in.fi.C.de tranſact.tñ hoc
coniũctum cum aliis inducit preſumptiõẽ
doli ut eſt glo.notabilis in dicta.l.dolus in
uerbo precii que allegat.l.cum hii.§.modus
.ff.de tranſac.ubi hoc optime ꝓbatut ſi eĩm
eſſet leſio in paruitate precii non contingẽ
te dimidiã iuſti precii tũc de iure ciuili eſ-
ſet licitum.nec nulla mala preſumptio ĩdu-
ceretur per hoc cõtra ipſum emptoreꝫ nec
deberet ſuppleri ad iuſtum precium quia
licitum eſt cõtrahentibus ſe in ꝓ̄cio decipe
re ut.l.i.cãe.§.pe.ff.de mino.ubi textus ſic di
cit.In precio emptionis & uẽditionis natu
raliter licere cõtrahentibus ſe circũſcribere
Et eſt tex.notabilis in.l.item ſi in precio.§.
quemadmodum.ff.locati ubi ſic dicitur ad
litteram quemadmodum in emendo uẽdẽ
do naturaliter cõceſſuꝫ eſt ꝙ plꝰ ſit mioris
emeꝛ̄ & ꝙ mioriſ ſit plľis uẽdeꝛ̄ & iuicẽ ſeſe
circũſcribꝛ̄ Ita i locatiõibꝰ & cõductionibꝰ
quoqꝫ iuris eſt.Iteꝫ eſſet licitũ de iure cano-
nico ut nõ.glo.fi.i ꝟbo deceptione in.c.cuꝫ
dilecti extra de emptione & uẽndi.& glo.
fi.in.c.cũ cãꝫ el.ii.ex̃ de teſt.& glo.in ꝟbo ĩ
uenerũt in.c.ꝑ tuas ex̃ de dona.& glo.i ciui
tate ex̃ de uſu.Et ibi hoc tenet do.Anto.de
bu.Et hẽtur per bal.in.d.l.i.cauſe.§.pe.ff.de
mino.Et ꝑ Albri.de roſato in.l.ii.C.de re-
ſcindẽ.uẽdi.Et ſic in foro ciuili uel canoni-
co nõ põt dici ex ꝑuitate ꝓ̄cii tantũ que nõ
cõtingat dimidiam iuſti ꝓ̄cii ꝙ ſit aliqua ꝓ̄-
ſumptio doli fraudis uľ ſimulationis nec ẽt
põt agi cũ effectu ad reſcidẽdum ɔ̄tum uľ
ad ſupplendum iuſtũ ꝓ̄cium etiaꝫ ſi emẽs
ſcienter emerit rẽ pro miori ꝓ̄cio & uendi-
tor nõ putet eam eſſe maioris ꝓ̄cii ut ẽ glo.
notabilis in.d.l.item ſi i ꝓ̄cio.§.queadmo-
dũ in gl.fi.ff.locati ac ẽt ſi cõcurrat cũ dicto
pacto de retrouẽdẽdo qa pactũ de retrouẽ-
dendo cũ ſola paruitate uel maioritate ꝓ̄cii

maxīe nõ cõtingẽte dimidiã iuſti p̃cii nõ fa
cit p̃ſumere cõtractũ eſſe ſimulatũ uel uſu-
rariũ niſi alie ſint cõiecture qa nõ repitur
textus q̄ hoc dicat.ſ.ꝙ ex ſola ꝑuitate p̃cii
ĩ uno tm̃ cõtractu iteruenĩete cũ pacto d̄ re
trouẽdẽdo p̃ſumaꝛ cõtractꝰ ſimulatꝰ ꝉ uſu
rarius nec ẽt hoc dicit.c.ad noſtrã de emp.
& uẽdi.quia ibi fuit actũ ꝙ poſt certũ tp̃us
poſſit retroemere & nõ an̄.Ex quo ĩducitur
una alĩa mala p̃ſumptio ↄ̃ ipſuꝫ primũ ẽp-
torem ut dicã.j.i ꝓxima preſumptiõe q̄ n̄
ſubeſt qn̄ ẽ pactum ꝙ qñcũqꝫ poſſit retro-
emere uel uſqꝫ ad certũ tps ut probaꝛ in.l.
.ii.C.de pac.inꝛ empto.& uẽdito. ibi preciũ
qñcũqꝫ uꝉ ĩtra certa tẽpora obtuliſſent.Nec
obſtat glo.i.c.conq̄ſtus ex̄ de uſuris qa ubi
ꝟbũ p̃cipue abũdat ut dica ĩ.v.cãu pricipa
li ubi uideas.Niſi dolus dediſſet cãm ↄ̃ctui
qa dolo ĩductus fuiſſet uẽditor ad uẽdendũ
rẽ quã alias uẽditurus nõ fuiſſet.Nã cõtrac
tus uẽditiõis cũ ſit bone fidei ut Inſti .de ac
tio.§.actionũ & nõ.in.c.cũ uenerabilis ex-
tra de excep.Ex quo dolꝰ dediſſꝫ & ſibi cãꝫ
ipſo iure cõtractus nõ teneret ut ẽ tex.in.l.
elegãter in prin.ff.de dolo.& ar.xii.q.ii. qſ
qs ep̃us.in fine & extra de reꝝ permu.c.cũ
uniuerſorum & nõ.glo.fi.in pri. in.c.cũ di-
lecti de emp.& uẽdi.uel niſi dolus ĩcideret
in cõtractũ quia uẽditurus erat ſꝫ per dolũ
emptoris fuit ĩductus ad minus uendendũ.
Nã tunc lꝫ cõtractꝰ teneret nõ poſſꝫ reſcidi
tñ poſſet agi ad ſuplemẽtũ reſidui iuſti p̃-
cii ut ẽ caſus in.l.iulianus.§.ſi uẽditor &.§.p
cõtrariũ.ff.de actio.empti.& nõ.glo.fi.i.d.§.
queãdmodũ.ff.loca.& glo.ĩ ꝟbo licere ĩ ſi.i
dicta.l.in cauſe.§.pe.ff.de mino.& glo. fina
lis ĩ uerbo deceptione in dicto.c.cũ dilecti
de emp.& uẽdi.& glo.in.l.contractus.C.ex
quibus cau.maio.uel niſi taxatũ uel limita
tũ eſſet p̃ciũ a lege uel ſtatuto quo caſu nõ
liceret de iure ciuili uel canõico aliq̄d ultra
accipere qa lex uel ſtatutum ſeruari debet
quamuis etiam eſſet lex dura ut.l. ꝓſpexit
.ff.qui & a quibus cũ ſimilibus nec etiam li
ceret ĩ foro cõſciẽtie.quia ubicũqꝫ lex uel ca
non prouidet ſuper certo diſponendo ſe-
cundum aliquam rationem obtinet in fo-
ro iudiciali rationabiliter obtinet in foro
conſcientie ſecundum beatum Thomam
ut refert & tenet Florianus in.l. ex parte
heres .§.ſeruo liberta.ff.famil.hereciſcũ.&
notat Bal.in autenti.ingreſſi.in.ix.coll. C.
de ſacro ſanct.eccle.Et Ihoan. de anania in

c.primo circa finẽ extra de teſtamẽ.ac etiaꝫ
qui faciẽs cõtra cõſciẽtiã p̃cepti uꝉ ꝓhibiti-
õis peccat mortaꝉr ut ẽ glo.xxviii.q.i.c. oẽs
.§.ex hiis in glo.prima uꝉ niſi uẽditor uꝉ ẽp
tor leſſus eſſet minor uꝉ eccꝉia qa tũc ẽt re
ip̃a ſine aliquo dolo principali uꝉ ĩcidẽti al-
terꝰ ↄ̃hẽtis eſſet leſius indiſticte poſſet re-
ſtitui etiam ꝓ leui damno & nõ ꝓ modico
ut.l.ſcio.ff.de i inte.reſti.Et ita nõ.glo.in ꝟ
bo licere in.d.l.i.cauſe.§.pen.ff.de mino.uel
etiam niſi emptor decipiẽs eſſet clericus uꝉ
p̃latus ſiue eccleſia.licet deceptus nõ eſſet
minor qa eccleſia minime debꝫ parare laq̃
um.xxvii.q.i.de iudeis & ita nõ.An.de bu,
i.c.ↄtinebatur i.i.collũna extra de hiis que
fiũt a prela ſine ↄſenſu capituli & i.c.i.ciui
tate extra de uſuris q̄ allegat ad hoc glo.in
ꝟbo plus.x.q.ii.hoc ius porrectũ & ĩ.c.tuã
extra de penis.& nõ.bal.in aut.ad hoc ĩ pe.
collũ circa principium.ꝟ.iſup.q̄riꝛ de uſu
ris.Et uide archi.xvi.q.i.Si cupis eſſe.Et ita
etiã tenet beatus Bernardinus i ſuo libello
de ↄ̃ctibus & uſuris in.xxxi.articulo.ii.c.q̄
dicit Si ĩ uẽditiõe plus offerꝛ q̃ res ualeat ec
cleſia recipere nõ debꝫ ſꝫ tantũ iuſtũ p̃ciuꝫ
& allegat p̃dictã glo.i.c.hoc ius porrectũ &
Archi.ibi & bal.in dicta.l.ĩ cauſe.§.pe.de mi
no.& qa eccleſia ĩ ſuis ↄ̃ctibus nõ dꝫ fraudẽ
aliquam adhibere ut in.c.p tuas extra de do
na.& ꝓ hoc allego textũ in.c.i.§.i.ĩ titulo de
aliena feu.in uſibus feu.ubi pulchre textus
ſic dicit.Eccleſia cultrix iuſticie & auctrix
nõ patiꝛ aliquid cõtra iuſticiam in ſe ferre
uꝉ mouere.Priuatꝰ uero obuiat ſepe iuſti-
cie ꝙ bene nõ.Clerici & p̃lati q̄ ſepiſſime
cõtrariũ faciũt ſub p̃textu ꝙ ſemp melior
condicio eccleſie fieri debeat.De iure ãt di-
uio & ſic in foro ↄſcie credo ꝙ nõ ſit licituꝫ
ↄ̃hentibus ſe decipere ẽt circa dimidiam iu
ſti p̃cii.& ẽt i caſu ubi nõ dareꝛ reſtitucio
& ↄ̃hentes eſſent laci p id ꝙ hẽtur in.l.& ĩ
euãgelio quo qſqꝫ iubeꝛ aliis facere ꝙ ſibĩ
uult fieri & ꝓhibeꝛ alii ĩferre ꝙ ſibi nolet
fieri ut eſt textus i.diſ.c.humanũ genus &
dixi.ſ̃.circa pricipiũ.Sed certũ eſt ꝙ unꝰ qſ
qꝫ uellet ꝙ ſibi uẽdereꝛ iuſto equo & com-
muni p̃cio & nullus uellet ĩ precio decipi
ẽt citra dimidiã iuſti precii.qa nemo preſu
miꝛ iactare ſuũ.l.cũ de ĩdebito ĩ pricipio.ff.
de ꝓbationibus cũ ſiꝉibꝰ.Ergo unuſqſqꝫ de
bet uelle uẽdere iuſto & cõi precio & ne-
minẽ decipere & maxĩe cũ mendaciis & p
iuriis ut dicit beatus Auguſtinus & habeꝛ

lxxx.diſ.c.quoniã & Caſiodorus ut habetur
ca.diſ.c.quid eſt aliud ubi ſcribitur in hec ꝟ
ba.Negociatores ergo illi abhomĩabiles exi
ſtimantur qui iuſticiã dei minime cõſiderã
tes ꝑ imoderatuꝫ pecunie ãbitũ polluũt m̃
tes ſuas ꝑ iurijs ornãdo magis q̃ ꝑcio tales
ꝺ̃iecit dñs ꝺ̃ tẽplo dicẽs nollite facer̃ patr.s
mei domũ negotiationis.Et ad hoc uide gl.
notabilẽ i.l.ſemꝑ i ꝯuẽtionibus.ff.de re.iur.
q̃ dicit ꝙ lꝫ lex dicat ꝙ ſit licitũ ꝯ̃hentibꝰ ſe
decipere nõ tñ cõuenit bono uiro ſed i foro
cõſcie qlibet dꝫ eſſe bonus uir ergo &c̃. Et
ita tenet bal.per illam gl.quam dicit eſſe ſin
gularẽ in.c.cũ cãm el.ii.i fi.ex̃ de teſti & ita
tenet Anto.ꝺ᷑ bu.licet nihil alleget i.c.in ci
uitatem.ꝟ.uenio ad gl.ex̃.de uſuris de quo
uide ẽt ꝑ eundẽ in.c.quia pleriqꝫ in fi .ante
pe.coll.ꝟ.quitus caſus ex̃ de imuni.eccle.&
ibi ꝑ docto.& dixi.s̃.i fine primi caſus prin
cipalis.Sed q̃ põt eſſe rõ ꝙ i foro ciuili uel
canoico licitũ ẽ ꝯtrahẽtibꝰ ſe decipere ĩ pre
cio & ſic licitũ eſt carius uendere & uilius
emer̃ uſqꝫ ad dimidiã iuſti precii excluſiue
& nõ ſic i foro ꝯſcie Reſpõdeo ſecũ. beatuꝫ
Thomã i ſecũda ſe.q.lxxvii.articulo primo
.ꝟ.ad primum ergo dicendum ꝙ lex hu-
mana populo daẽ i quo ſunt multi a uirtu
te deficiẽtes nõ aũt datur ſolis uirtuoſis. Et
iõ lex humana nõ põt ꝓhibere qcquid eſt
cõtra uirtutẽ.ſed eis ſufficit ut ꝓhibeat ea q̃
deſtruũt humanũ ꝯiũctũ.Alia uero habeat
quaſi licita nõ quia ea approbet ſed qa ea ñ
punit Sic ergo hẽt quaſi licitũ penã nõ idu
cens ſi abſqꝫ fraude uẽditõ rẽ ſuã ſupuẽdat
aut ẽptor illius emat niſi ſit minus exceſſus
qa tunc lex humana cogit ad reſtituenduꝫ
puta ſi aliqs ſit deceptus ultra uel citra di-
midiam iuſti precii.Sed lex diuina q̃ nõ ſo
lũ datur populo ſed omibus uirtuoſis nihil
impunitum relinquit ꝙ ſit uirtuti ꝯ̃rium.
Vnde ſecundum diuinã legeꝫ illicitũ repu
tatur ſi i emptiõe & uẽditiõe non ſit equali
tas iuſticie obſeruata & teneẽ ille.plus hẽt
recompẽſare ei q damnificatus ẽ ſi ſit nota
bile damnũ ꝙ iõ dico qa iuſtum ꝑciũ qñqꝫ
nõ ẽ punctualiter determinatum ſꝫ magis
in quadaꝫ exiſtimatione conſiſtit ita quod
modica additio uel diminutio nõ uideẽ tol
lere equalitatẽ iuſticie & hoc uidetur ſequi
& tenet beatus Bernardinus in dicto libel-
lo de cõtractibus & uſuris in ſermõe.xxxv
articulo primo.c.ii. & ad hoc ultimum ad
de que dicam.j.in.ꝟ.uerum quia dictum ẽ

ibi & ſi nõ poſſet preciſe dici.Sꝫ dubiũ eſt
circa predicta quid ſi iſta duo cõcurrãt.Pri-
mũ ſcilicet ꝙ unus ꝯ̃hens nõ decipit alium
qa quilibet ſciebat & itelligebat ualorẽ rei
uẽdite ſecũdum ꝙ nullus eoruꝫ erat i neceſſi
tate cõtrahendi ꝓpter aliq̃ magna egeſtatẽ
ſeu quãcũqꝫ aliã magnaꝫ neceſſitatem.& ni
hilominus res fuit uẽdita uł iſolutũ data uł
alr̃ alienata plus uel minus iuſto precio.an
hoc ſit licitũ in foro ꝯſcie uideẽ ꝙ nõ ꝑ di-
ctũ.c.humanũ genꝰ.i.diſ.ſed ut mihi relatũ
eſt beatus Bernardinus dicebat ꝙ ſic.Ego ꝓ
bo ex cõiũctiõe duaꝝ regulaꝝ primo.ſ.ꝑ r̃
gulam.l.nemo uidetur.ff.de reg.iur.i pe.car
ta ubi ſic dicit tex.Nemo uideẽ fraudar̃ eos
q ſciũt & ꝯſentiũt ad hᵒ.l.cũ donationis.C.
de trãſac.ubi diciẽ qa dolus nõ iſertur &.c.
ſcienti de r̃gulis iuris in.vi.ubi dicitur ſcien
ti & ꝯſenciẽti nõ fit iiuria neqꝫ dolus & ꝓ-
batur in.l.i.in fi.ff.de actio.emp.&.l.i.§.itel
ligatur &.l.qa.§.pe.& fi.ff.de edili.edict.&
i.l.domũ.ff.ꝺ᷑ ꝯtrahẽ.emp.& hoc tenet glo.
i.l.uẽditor.C.de reſin.uẽdi.que dicit ꝙ ubi ẽ
ꝯſenſus cũ cõſciẽtia ibi ceſſat dolus.& uide
ꝙ dicam in.vii.ꝑ̃ſumptione Secũdo ꝑ aliam
regulã.l.donari uideẽ.ff.de reg.iur.&.ff.de
dona.ubi diciẽ donare uideẽ quod nullo
iure cogẽte ꝯcediẽ & hoc uideẽ tenere An-
to.de bu.i.c.qa pleriqꝫ in fi.ubi ẽ caſus ex̃ ꝺ᷑
imuni.ecł.ubi dicit ꝙ quis nõ tenetur ad re-
ſtitutiõeꝫ ẽt i foro ꝯſcie. quãdo uẽdens uel
alienãs leſus eſt ſagaciſſima ꝑſona ita ꝙ ue-
riſile ſit ꝙ i plꝰ no appreciauerit rẽ & reſci
duum uoluerit habere ꝓ derelicto.Aliqui
addũt & terciũ.ſ.ꝙ ille q dicitur leſus i ꝑcio
nõ fuerit ductus leuitate mẽtis apta ſiue ꝑ-
ſumpta ad ſic ꝯtrahẽdum.Exẽplũ pone in
iuuenibus q leuitate ſepiſſime ducũẽ.xxx
iiii.diſ.quorũdam.ibi merito iuueilis diciẽ
qui iuuenilibꝰ deſideriis occupaẽ & facit
lex fi.§.filii aũt ibi iuueniles.C.de boniſqꝫ
liberis.Nã licet tał nõ ignoret ueꝝ ualoreꝫ
rei ſue nec ſit i neceſſitate ꝯſtitutꝰ tamẽ ẽ i
foro ꝯſcie nõ ẽ tutũ ꝙ daret uel acciperet rẽ
ꝓ pluri ł minori ꝑcio q̃ coiter ualeret qa le
uitas illa ſapit quãdã ignorãtiã & ẽt q̃dã ne
ceſſitatẽ iducit ita faciẽdi ut ꝓbaẽ in dicto
.c.quorũdã & in dicto.§.filii aũt Sꝫ uidi tra-
ctatũ ſiue libellũ ſancti Bernardini ſenẽſis
de ꝯ̃ctibꝰ & uſuris i ſermõe.xxxiii.articulo
.ii.i tertia ꝑticula.c.vii.q uideẽ idẽ in effec
tu licet breuioribus ꝟbis dicere.s.ꝙ in foro
ꝯſciẽtie quis tenetur ad reſtitutõem.ẽt ſi i

cōtrahēdo ſit mīor deceptus ī dimidia iuſti
p̄cii.ſi procedit leſio ī uno ꝉ pluribus iſtoꝝ
.iiii.ꝯbiḡ.Si ꝓcedit ex ignorātia aut mētis
leuitate apta ſiue p̄ſumpta aut ex quacūqꝫ
alia magna neceſſitate.ex qbus comp̄hēdi
pōt ꝙ talis cōtract⁹ nō ꝓcedit ex mera gra
ta & gratuita uolūtate.Et iō talis leſio q̄ ꝯ
ſiſtit ī minus emēdo aut plus uēdēdo non
ſolū cōtra iuſticiam ē ſed ēt caritatē & cō
tra naturalē hois pietatē lꝫ ex utriuſqꝫ ptis
uolūtate & ꝯſenſu talꝭ cōtractus ꝓcedere ui
deatur.Et q̄uis beatus Bernardin⁹ quatuor
p̄dicta eſſe dixerit ex quib⁹ mera & libra
uolūtas nō preſumiť ſcilicet ignorātia leui
tas eggeſtas.neceſſitas.Tamē ego.ſ̄.iii.eſſe
dixi.Egeſtatē ſub neceſſitate tāq̄ ſpeciē ſub
genere coniūgēs.Ego etiaꝫ addo & quartū
ſcilicet ꝙ cōtrahēs nō inducatur ad cōtrahē
dum ſcilicet pluri ulꝭ minori ꝓpter nimiaꝫ
affectionem uel comoditatē.Exemplū unus
habet affectionē ī aliqua re particulari ut ī
auib⁹ uel libris uel ſimilib⁹ ut ſepe contin
git uel quia reſ fuit maioꝝ ſuoꝝ ut.l.ſi ī ēp
tione.ff.de mino.&.l.libertus qui ſoluēdo
nō erat.ff.de bonis liberto.&.l.i.§.ſed ſi reꝫ
.ff.nequid ī fraudē patro.uel alia de cā.ut ī
dicam ī.xvi.preſūptione.Exēplū ī comodi
tate unus uult facere uiridariū ulꝭ ampliare
domū.Vlꝭ unus habꝫ unā poſſeſſionē & in
medio ulꝭ ī finib⁹ uicius habꝫ aliquos cāpos
uel domūculaꝫ q ſibi nō neceſſarii ſꝫ cōmo
di ꝓpť uicinitatē.Sepe eīm cōfines ut.ſ̄.iu
ſtā exiſtimationēītereſt noſtra acqrere ut
ē textus ī.l.ſi cui fundus.ff.de lega.ii.Nam
hiis caſibus lꝫ de iure ciuili ulꝭ canonico eſſꝫ
licitū plus uēdere uel aliter alienare ꝑꝑ ef
fectionē uel comoditatē emētis ſiue accipiē
tis.tamē ī foro cōſcie credo ꝙ nō ſit licitum
qa nō diligo proximū ſicut debeo ut ꝓbať
in dicta.i.diſtinctiōe.Et quia illa affectio ꝉ
cōmoditas nō ꝑmittit illū q eaꝫ habꝫ ī uera
libertate cōſiſtere.ſꝫ poti⁹ īducit quādā ne
ceſſitatē.Multi enī ꝓpter affectioneꝫ & cō
cordiā magis īpellūť ad emēdū ꝓ pluri q̄
ſi alia neceſſitate aſtricti eſſent.Subē & alia
ratio nā ſi ītereſt mea ꝓpter cōmoditatē ui
cin⁹ nō debꝫ mihi.uēdeꝛ̄ illā cōmoditatē ulꝭ
opportunitatē q̄ eſt mea nō ſua ſicut diciť
ī uſurario mutuāte.q debꝫ recipere aliqd ul
tra ſorteꝫ ꝓ re mutuata q̄ ē affecta illi⁹ cui
mutuata ē & ſi aliqd ſoluēt ultra eſſet uſura
qa ſolueꝛ̄tur de re ſua ꝙ eſſe nō debet ꝙ nō
contra multos & in hac ſententia fuit beat⁹

Bernardinus in dicto ſuo opere de ꝯtracti
bus & uſuris ī ſermone .xxxvi.articulo pri
mo &.c.ii.ad finē q allegat ad hoc Scotum ī
q̄arto.xv.diſ.q.ii.& allegat etiā beatū Tho
mā ī ſecūda ſeꝯde.q.ii.articulo .i. ubi dicit
ꝙ ſi emptor multū iuuať ex re quā emit
& ille q uendit nō damnificať ultra cōem
ualorē illius rei nō dꝫ uēdere eā utilitatem
emptori quia nō ē ſua.ſꝫ emptoris lꝫ poſſit
ei uēdere damnū ꝙ uēditor patiť uendēdo
illā rē ultra cōē exiſtimationē.Subdit tñ ꝙ
ille q multū iuuať ex re qua emit p̄t ſpōte
& ſua mera libertate aliquid ultra cōeꝫ pre
tium ſuper errogare ꝙ ad honeſtatē perti
net.quā ſpōtaneā & merā libertatē ī dubio
ſubeſſe nō p̄ſumo ſi aliquid de p̄dictis qua
tuor cōcurrit ad ꝙ adde ꝙ dicā in ſequenti
preſumptiōe ꝙ ē bene notadū qa multi in
ciuitate Verone cōtrarium faciūt & maxīe
qñ quis uult emere fūdum ſibi cōmodū ꝑꝑ
uicinitatē dñs uult triplum aut quadruplū
plus eo ꝙ ualet & ēt qñ emphiteoſis uel li
uellarii uolunt a dñis acquirere iura direc
ta & ſic ſe liberare ab onere liuellario quia
ubi cōiter ſoluunť quatuor duct. pro libr.
domini uolunt.vi.aliquando.viii.aliqñ.x.
& aliqñ ultra.Et male in foro conſciētie in
quo teneněť uendētes ad reſtitutionē illius
pluris in quo damnificati non ſunt.Verum
quia dictū ē ꝙ nō eſt licitū contrahentib⁹
in foro cōſcie ſe decipere.ēt ī p̄cio.& ſic qñ
res uendi uel alienari dꝫ uero & iuſto p̄cio
Dubitať apud multos ꝙ dicať uerū & iu
ſtū precium in foro conſciētie Ad hoc dic.
Aut precium ē taxatū a lege ꝉ ſtatuto illud
ē uerū & iuſtū preciū nec lꝫ ultra aliquid
acciper̄ ēt modicū quia lex & ſi dura ſit ſer
uanda eſt.l.ꝓſpexit.ff.qui & a quibus & di
xi.ſ̄.ī ꝯ.uel niſi taxatū & ē rō quia ubi lex
figit pedes ſuos nō lꝫ ultra trāſgredi ut nō.
glo.pe.in.l.ſi non fuerit.ff.ꝓ ſocio & ꝓbať
ī.c.defleat peccator ex̄ de re.iur.cū ſimilib⁹
Et ad hoc uide ꝙ ſcripſit do.Petrus de an
chara.ī repetitione.c.Canonū ſtatuta ī cen
teſimauigeſimaſecūda collꝭ.ī fi.ex̄ đ cōſtitu.
ubi dixit ꝙ ad hoc ut cōpetat beneficiū.l.ii.
.C.de reſcin.uendi.ſufficit ꝙ leſio ſit ultra
dimidiā iuſti p̄cii ēt in uno nummo tm̄ dic
ta lex ſecūda ſic figet pedes ſuos per glo.in
.l.ſi non fuerit.ff.pro ſocio.Et idē tꝫ Bal.in
dicta.l.ii.in.xii.q.Et idē nō.glo.& ibi ꝑ doc
tores in.c.cū cām ex̄ đ emp.& uē.Aut p̄ciū
nō eſt limitatū aut taxatum & ī hoc pēdēt

leges & ꝓphete qa res ſepenumero diuer-
ſis ꝑciis uendūtur .ꝑſertim ī diuerſis locis
ut .l.iō.ff.de eo ꝙ cer.lo.Et tūc ſubdiſtingue
Aut loqmur de reb⁹ mobilib⁹ aut imobili-
b⁹ Si loquimur de reb⁹ mobilib⁹ tūc dic ꝙ
res tantū ualet quātū cōmuniter uēdi pōt
ut.l.ſi ſeruus furtiuus in pricipio.ff.de cōdi.
furti.&.ibi glo.ī uerbo iuenerit hoc nō. &
alegat ad hoc cōcordātes.ꝙ ītellige ſcienti &
ītelligenti cōditionē rei.ut eſt tex.cum glo.
notabilis in.l.mortis cauſa capim⁹.§.fi.ff.de
dona.cau.mor.ubi per docto.& ſtatim dicā
Item intellige quantum communiter uēdi
poteſt non exiſtēti in egeſtate nec in aliq̄
neceſſitate nec ī aliqua leuitate nec ī aliqua
nimia affectiōe uł comoditate ut patet ex
hiis q̄ dicta ſunt.s̄.Itē ītellige q̄tū coiter uē
ditur & uēdi pōt tempore ꝯ̄ctus ſecundū
Hoſti.Rayneri.& beatū bernardinū & ita
tenet Bar.in.l.nō .intelligit̄.§.diui fratres.
ff.de iure fiſ.& nō p doct.i.l.ii.C.de reſcidē.
uēdi. niſi ille qui ī ꝑſentiaꝝ n̄ ē uēditur⁹ ut
puta pelles tꝑre eſtiuo ſꝫ eas ſeruatur⁹ uſ-
qꝫ ad.hyemē rogat⁹ uł īſtigat⁹ p aliū ut ei
uēdat Nā tūc pōt augere ꝑciū ſup id ꝙ con
muniter in preſenti ualꝫ ī tātū ꝙ ſe ſeruet
īdemnē ꝓpter ꝙ aliqui dixerunt ꝙ q mer-
ces ſuas paratas habꝫ ut portet ad nūdinas
uerisſimiliter ſperat lucrum ex mertiū illa
rū uenditione.& īducitur in loco ubi nunc
ſunt ad uēdēdū modo ꝑdicto ſcilicet īſtiga-
tus ꝑcibus uidet̄ ꝙ talis uēditor ſe poſſit in
demnē cōſeruare augēdo ꝑciū ſecūdū beatū
Bernardinū ī libro de cōtractib⁹ & uſuris
.xxxiiii.articulo i.c.iii.qui ſubdit ꝙ talis ca
ſus nō ē ꝑdicabilis quia periculoſus.& ꝙ in
eo eſt habenda ratio periculorum & labo-
riſ & expēſarū quas uēditor ſubiſſet trāffe-
rēdo merces illas quas hic uēdēdo nō ſubit
iō mō pōt eas tantū uēdere q̄tū uēderet̄ ī lo
co nudinas.& ita ēt tenēt doctores ī.c.naui-
gāti ex̄ de uſuris & maxie dn̄s Iacob.chalde
rini.i.vii.q.Et ꝙ dixi ꝙ res tātū ualꝫ q̄tū coī
ter uendi pōt tempore cōtract⁹.nō ītelligi
tur de die cōtract⁹ tātū.ſꝫ q̄tū coiter uendi
potuerit illa die & ante & poſt ut eſt caſus
notabilis ī.l.ꝑcia reꝝ.ff.ad.l.fal.& ibi hoc nō
Bar.& docto.ī.l.ii.ad fi.C.de reſcindē.uē.Et
per eūdē bar.ī.l.ſi ſeru⁹ ī pricipio.ff.de ꝯdi.
furti.& p Ang.ī.l.ī lege fal.hoc ē obſ̄uādus
.§.1.ff.ad.l.fal.Itē quod dixi quod res tantuꝫ
ualet quantum communiter uendi poteſt ī
tellige q̄tum uendi pōt.ſ.cū onere ſuo & ſi
ne quia minus cōiter uenditur ſine onere
q̄ cuꝫ onere.Exemplū ſi pōt uendi ſine cau
tione & fideiuſſiōe non preſtita uel ſi uen-
di pōt p n̄ti pecunia.uel ad terminum uł ſi
uēditor aut emptor eſt legalis aut locuples
uel implicitus debitis ita ꝙ non reperiſſet
emptorem niſi certe quātitatis ar.tex. nō.ī
.l.iii.§.mulier.ff.de in diem adiect.
Et notat Bar.ſingulariter in.l.i.§.ſi heres.ff
ad trebel.ubi omnino uide & nō.Ang.in.l.
in lege falcidia hoc eſt obſeruandum.ff. ad
legem falci.Facit.l.ſi quis ſtipulatus ſit ſti
chum aut pamphilū & ibi nō.dn̄s Pau. de
ca.ff.de ꝟ.obliga.Et ꝙ nō.Bar.in.l.in.l.falci
dia nō habetur & ī.l.quātitas & ī.l. q̄rebat̄
ad.l.fal.Ad ꝙ adde ꝙ dicam ī ſequenti pre-
ſumptiōe.ꝟ.Et ꝑdicta de re procedūt.Item
ꝙ dixi ꝙ res tātum ualet q̄tū cōiter uendi
pōt.Intellige q̄tum cōiter.uēdit̄ ſimilis res
& uēdi pōt ī foro publi.ut ē tex.ī.l.ſeptē &
ibi Bar.C.de erroga.mili.libro.xii.& ꝓbat̄
in.c.ibi quē ī mercato ex̄ de emptio.& uen.
& habetur per Bar.& doc.ī dicta.l. ꝑcia reꝝ
ff.ad.l.fal.& in dicta.l.ſi ſeruus.ff.de condi.
furti.& per Anto.de bu.in.c.cum cām ī ꝟ.
ad ſecundum demum ꝓbandū ex̄ de emp.
& uēdi.Et ſi in foro huiuſmodi res uēdi nō
cōſueuit inſpicit̄ q̄tuꝫ uendi pōt in eo loco
uel ea regiōe.Et ſi in foro uel illo loco diuer
ſis ꝑciis uenderentur tunc media uia ē elli-
gēda ut ſtati dicā in caſu ſequenti.Item res
tm̄ ualet q̄tum eſt exiſtimata in exiſtimo
cōis ut ꝓbatur i.l.hii qui & ibi hoc nō.bar.
.C.de predi.naui.libro.xi.Item res tm̄ ualet
q̄tum eſt exiſtimata p duos pitos exiſtia-
tores ut nō.bar.& ibi per doctores in.l.ii.C
de reſciden.uen.Si uero loquimur de rebus
immobilibus dic ꝙ non pōt dari certa doc
trina qn̄ ſit ueꝝ & iuſtū preciū niſi h⁹ mō
uꝫ ſi uendo fūdū ꝓ centū dꝫ cōſiderari ſi tā
tum ualet uero habito reſpectu ad ei⁹ qua
litatē & cōditionē & fructuū perceptionē
ut.l.ſi quis.C.de reſciden.uēdi.& i.l.ſi fun-
dum per fideicommiſſum in principio &
ibi glo.i.ff.de legatis primo & in.l.pe.ff.de
rebus eoꝝ & nō.glo.Bar.& doc.i.l.ii.C.de re
ſcinden.uendi.Et nō.glo.& doc.i.c.cū cauſā
el ſecūdo ex̄ de teſtibus.& ſi cōiter uēdent̄
ꝓ tāto ī illo loco pertinētia uł cōtrata ſcien
ti & intelligenti qualitatē & conditionē rei
uendite ut eſt tex.cū glo.nōbili.ī.d.l.mortis
cā capimus.§.fi.& ibi per doc.ff.de dona.cā
mor.& habet̄ in.l.ſi ſeruus.ff.de cōdi.furti.

& in.l.precia rerū.ff.ad.l.falci.Et p Bar.in
.l.non itelligiꝰ.§.diui fratres.ff.de iure fiſci.
& probatur i.l.ſi quis uxori.§.ſi ſtatu.liber.
& ibi hoc nō.Bar.& Ange.ff.de furt.& ibi
p Bar.& doctores in.l.prima.§.ſi heres.ff.
ad trebel.& p eūdē Ange.i.l.i.lege falcidia
hoc obſeruādum.§.i.ff.ad legē fal.ubi oīo ē
uidēdū.Et iſtud eſſet cōe uerū & iſtū p̄cium
debēt ēt cōſiderari ea q̄ dicta ſunt ſupra de
rebꝰ mobilibus & ſic nō poſſet p̄ciſe dici q̄
tū coiter poſſent uēdi qa forte aliq̄do huiꝰ
modi res uēdūꝰ coiter cētū aliq̄do cētum &
qnq̄.aliq̄do octuagitaqnq̄ tūc i hiis nō eſſet
illicitū quocūq̄ de illis p̄ciis cōcurrētibꝰ uē
dereꝰ ꝓprie.Sed tucius eſſet ꝙ eligaꝰ medi
um p̄ciū i caſu ꝓpoſito de centum & i ſilibꝰ.
Et ſic media uia tāq̄ tutior eſſet eligēda Et
ad hoc uide textū q optime facit i.l.ſi fūdum
cū.l.ſequēti que icipit Ita ut omnes i prici-
pio.ff.mandati coiūcto.c.illud ex̄ de cleri.
excomu.mini.Adde tamen circa predicta
ꝙ plene nō.beatus Bernardinus in dicto li
bello de cōtractibus & uſu.in trigeſimoter
cio ſmōe articulo ſecūdo i.ſa particula capi
tuli.vii.i fine Et pleniꝰ p eūdē i eodē libro
trigeſimo qnto ſermone articulo primo &
.c.ii.Et pleniſſime i extractis dicti tractatꝰ
beati Bernardini.in titulo uſura tertio ubi
ponūꝰ.xii.regule iuſti p̄cii.ubi uideri pote
rit Aliqui tam̄ dicūt ꝙ i hoc caſu q̄do res uē
ditur miori p̄ciō q ualeat & ab ipſo pricipꝰ
uenditionis eſt actū ꝙ teneaꝰ emptor loca
re dictā rem uenditā cū pacto de retrouen
dendo ꝓ iuſto precio ꝙ nō ſit ꝓhibitū uel
illicitū rem emere etiā ꝓpe dimidiā iuſti p̄
cii de iure ciuili ul' canonico nec etiā i foro
cōſcie.ex quo illd' ꝙ plꝰ ualet res uēdita r̄ma
net apud uenditorem ꝓ ſuo iure utilis domi
nii cū ſaltem aliter ipſe nō fuiſſet.Vnde nō
uideꝰ eſſe deceptus in aliquo uenditor ex
quo penes ipſū remanet omne id ꝙ plus ua
let res uendita iure ſuo ſcilicet utilis dn̄ii &
illud ius pōt uendere ut.l.ſi.C.de iure ēphi
teo.Ad quod addā ꝙ dicā iqnto caſu prici
pali.℟.tertio caū ibi credo tamen quod ma
ior preſūptio.Sed certe iſti i hoc nō bene
dicunt nec ſequitur illud quod plus ualet
res uēdita remanet apud uēditorē eūdēque
cōductorem ꝓ ſuis melioramētis.Et ſic pro
iure ſuo ergo nō leſſus quia illud plus non
pōt libere uēdere ſicut potuiſſet ſi nō eſſet
uēditū.ſed cū ſuo onere liuellario uēdere te
neꝰ quod ſibi difficilius erit & magis dāno

ſum pro hoc.l.iii.§.melior.ff.de in diem ad
iect.& dixi ſupra.Item quia teneretur pri-
us dominus denūciare reo emere nollēte
ſibi tenetur laudemium qd' toloneum ſiue
quiquageſima appellatur ſoluere ut.l.ſi.C.
de iure fiſci.Itē qa ſi alienaret dn̄o irreqſito
caderet ab oī iure ſuo ut dicit dicta.l.ſi.Item
qa pp canonē debito tp̄e nō ſolutū caderet
a iure ſuo cū pp culpā ſuā pderet ēt illa me
lioramēta ut habetur in.d.l.ſi.& i.l.ii.C.de
iure emphi.& in.c.potuit ex̄ de locato que
nō perderet ſi nō eſſēt in dicta uēditiōe.Itē
amitteret ēt illud ius redimēdi qn̄ eſſet con
ceſſum & appoſitū in iſtrumēto locationis
liuellarie qa tūc cenſereꝰ eſſe ius emphiteo
ticū ſeu ps iuris emphiteotici ut ꝓbaꝰ in.l.
ſterilis.§.ſi tibi.ff.de actio.empti.& in.l.qui
fundum uēdidit.ff.d' contrahē.emp.facit ēt
lex fūdi ptem eo.ti.Vnde cū liuellarius nō
ſoluēs canonē tempore debito uel alienans
irreqſito dn̄o cadere dꝫ a iure ſuo ēphiteoti
co ut.l.ii.&.l.ſi.in ſi.C.de iure emphi.cadet
ēt ab iſto iure redimendi ꝙ eſt ps iuris em
phiteotici ut dixi.Secus ſi ip̄m ius redimē-
di eſſet conceſſum & aſcriptum in ipſo in-
ſtrumento uenditiōis ſeperato ab ip̄o iſtrō
locationis liuellarie uel poſt inſtrumentum
iuris emphiteotici.uel qn̄cūq̄ i alio iſtrum̄
to & de p ſe.quia tunc nō poſſet dici pars iu
ris emphiteotici ſed quoddā aliud ius per-
ſonale ſepatum a iure emphiteotico.Et iō
lꝫ ꝓpter culpam cōmiſſam i n̄ ſoluēdo cano
nem uel alienādo caderet a iure emphiteo
tico ut.d.l.ii.& ſi.nō tn̄ caderet a iure reem̄
di p di.iura ꝙ eſt bn̄ notādū qa ſepe in fac
to euenit.& doc.hoc nō tāgūt.Et p̄dicta ꝓ
cedunt ēt ſi in iſtrō uenditionis ꝯtineaꝰ do
natio de eo ꝙ plus ualeret ipſa res uendita
ſm ea q̄ dicā in ſeptia preſumptione.

ERCIA PRESVMPTIO

Eſt quando eſſet leſio in locatione
ſeu i q̄titate fictus.Et hoc pōt eſſe
quatuor modis in perſona ꝯductōis & alio
modo in perſona locatoris.Primo modo ex
perſona cōductoris qn̄ excedit ſūmā iuſti
precii habito reſpectu ad q̄titatem pecunie
ſolute pro re uendita eademq̄ locata.Et ha
bito reſpectu ad fructus q recipiuntur ſeu
percipi poſſunt ex dicta re locata & ad poſ
ſeſſionem que ſolui dꝫ ex re liuellata.Exē-
plum emi a ticio fundum centum aureis &
ſibi locaui eundē fundum pro.xxxiii.libris
in anno Certe iſta eſt leſio reſpectu pecuie

mee ſolute quia ſoluunť cõiter in ciuitate
Verone.xxv.libre denariorũ ꝓ re empta
cẽtũ ducatis.Et ẽ leſio reſpectu fructuũ pci
piẽdoꝝ ex dicto fũdo ualẽte cẽtũ aureos ul
tra.xxv.libras denarioꝝ uel circa ſiue earũ
exiſtimationẽ deductis expẽſis ac ẽt ẽ leſio
reſpectu liuelli qa licet fictus mere locatio-
nis ſit iuſtus & coiter Verone reputeť iu-
ſt⁹ q̃do ſoluũť ſex ꝓ centenario tamẽ ſi fi-
ctus ſoluũť de liuello ſiue emphiteoſi & ñ
de locatiõe ſipli dꝫ ſolui ꝓ miori q̃titate.ui
delicet i rõe qnqꝫ ꝓ cẽtenario qa iſtud ẽ iu-
ſtũ preciũ fictus liuelli ſiue ẽphiteoſis.Naꝫ
q̃tũ ad ſoluẽdũ fictũ de re liuellata oppor-
tet nõ ex redditibus metiri emphiteoſiꝫ &
exiſtimari penſionẽ ſubtiliter.& ex precio
collato redditus poſſibiles in.xx.ãnis cõpu
tari.& in redditibus ex hoc computatis agi
emphiteoſim ut ẽ tex.i autẽ.de nõ alienã.§.
quia uero leonis in fine & autẽ.ꝑpetua.C.de
ſacro ſanct.eccle.Et ſic pẽſio iuxta q̃ recipi-
tur ex re liuellata eſt illa q̃ collecta in.xx.ã
nis ultra.xx.ãnos cõtinet extimationẽ rei li
uellate ut nõ glo.i dicta autẽ.ꝑpetua i ꝟbo
iuxta & i dicto.§.quia ꝟo leonis i fine.ꝟbo
faciẽdã.Et ſic ex hoc patet ꝙ p̃ciũ fictus ꝙ
ex ſimplici locatione ãnuatim ſoluitur per
respectũ ad ĩpos fructus.Et uideť eſſe q̃dã
tacita uẽditio fructuũ.ſed pẽſio ſiue fict⁹ q
ſoluiť ex ꝯctu ẽphiteotico ſiue liuellario ñ
dať pricipalr p reſpectũ ad fructus ſed i re
cognitionẽ domini tãtũ ut nõ bar.i.l.i.&.ii.
oppo.C.de iure emphi.& Anto.de bu.i.c.
potuit ex̃ de loca.Et ẽ rõ iter fictum rei
locate ſimpliciter & fictum rei liuella-
tẽ.quia liuellarius teneť manumittere rẽ
liuellatã ſuis expẽſis maxie cũ detur & dica
tur in iſtrumẽto liuellario ad meliorãdũ &
nõ peiorãdũ ut hẽtur i.l.i.& fi.C.de iure ẽ-
phiteo.& ẽt ſi reſ liuellata culpa liuellarii
ul' ẽt ſine culpa.ſed caũ fortuito deteriorare
tur nihilominus liuellari⁹ ſiue emphiteo-
ta ſemper teneť ad pẽſionẽ niſi tota res pe
reat ut.d.l.i.& ibi nõ.C.de iure emphiteo-
tico.Et habetur in.§.adeo Inſti.locati.In tã
tũ ꝙ liuellarius uerus q nõ potuit pcipere
fructus aut reditus rei liuellate i recõpẽſatio
ne eius ꝙ minus ſoluit q̃ ſimplex cõductor
ut habetur i dicta lege prima.C.de iure em
phiteoti.& i.c.ꝓpter ſterilitatẽ extra de lo-
ca.& ita de ꝯſuetudie gnãli Verone obſer-
uatur quod non eſt in ſimplici colono uel
ꝯductore q nõ teneť ſuis ſumptibus rẽ lo-

catã manutenere ut hẽtur in.l.collonus in
pricipio.ff.loca.Et in.l.hacten⁹.ff.de uſufru
ctu nec ẽt teneť ad ſoluendum fictum ſi ñ
pcepit fructus ex re locata ut.l.Itẽ queritur
§.exercitu &.l.ex ꝯducto.§.ſi uis tẽpeſtatis
&.§.ſꝫ & ſi labes & i.l.ſi merces.§.uis ma
ior.ff.locati & in.l.ſi uno eodem titu.Et ha
betur i.d.c.pp ſterilitatẽ & ad hoc uide tex
tum cũ glo.notabili in autẽ.de nõ alienã.§.
quia uero leonis i.ꝟ.diximus q̃ icipit acci-
pe ꝟbum.i.concedimus coll.ſecunda & tex
tum cũ gl.in uerbo pp fortuitos caſus.§.du
dũ eo.ti.Et ſic cũ liuellarius grauaretur in
aliquo ymo i pluribus magis q̃ ſimplex con
ductor dꝫ in alio releuari & ſic ꝙ liuellari⁹
ſoluat tm̃ fictũ in rõne quiqꝫ pro cẽtenario
ar.l.eũ q cum ibi notatis.ff.de iure iurã.ubi
hẽtur ꝙ qui in uno grauatur i alio dꝫ rele-
uari & ecõtra & facit regula.c.q ſentit on⁹
&.c.rationi congruit de reg.iuris in.vi.cuꝫ
ſil'ibus. Alio mõ cõtingeret leſio in loca
tione ſeu q̃titate fictus uꝫ quando excedit
ſummã iuſti p̃cii habito reſpectu tantũmõ
ad q̃titatem pecunie ſolute pro re uẽdita ea
dẽqꝫ locata de qua.ſ.poſitũ eſt exẽplũ circa
pricipiũ hui⁹ tercie p̃ſumptiõis. Tercio
mõ ꝯtingeret leſio habito reſpectu ſolũ ad
fructus uel reddit⁹ q pcipi poſſent ex re lo
cata.Exẽplum poni põt ſicut dictũ eſt.ſ.in
primo mõ leſionis Põt ẽt poni aliud exem
plũ in quo decipiũtur.Aut ipſi decipiũt in
ciuitate Verone emẽtes ac demũ in ꝯtinẽti
locantes eãdẽ rẽ.uꝫ qñ res uẽdita eademqꝫ
locata erat domus.Nã lꝫ ego emeriꝫ domũ
pro cẽtum & ſic iuſto p̃cio & locaueri iure
liuelli eidẽ uẽditori eandem domũ ꝓ.xxv.
libris denarioꝝ ſic ꝙ cõi p̃cio habito reſpe
ctu ad dictos cẽtum ducatos qa dicte.xxv.
libre lꝫ ſint cõe p̃ciũ Verone rei q̃ ẽ ualoriſ
centũ ducatis ꝙ tñ iiuſtũ eſt ut ſtati diceť
tñ certũ ẽ ꝙ nõ eſt iuſtum habito reſpectu
ad penſiones ſiue redditus q pcipi poſſent
ex dicta domo liuellata quia dictũ preciuꝫ
xxvi.libraꝝ eſſet ẽt iiuſtũ reſpectu locatio-
nis ſimplicis.Nã illa domus ſi tercie pſone
deberet locari ad tp̃us nõ poſſet locari niſi
u qꝫ ad.xxv.libras ul' circa.& ſic in rõne tri
ũ ꝓ cẽtenario l' circa.Soluẽdo ergo h° caſu
xxvi.libras in anno eſſꝫ ſine dubio leſio re
ſpectu redditus uel pẽſiõis q pcipi poſſent
ex dicta domo ut dixi. Quarto mõ põt
contingere leſio habito reſpectu ſolummõ
ad penſionem que ſolui deberet ex re liuel

lata ut ꝑximo cāu p̄cedenti qn̄ ſoluuntur .xx. libre de liuello pro domo uēdita cētu n pro quo p̄cio alii nō locaſſent. ſed ꝑ maiori quia ille fictus .xxv. librarum nō ſolū ē iuſtus reſpectu ſimplicis locationis ut dixi. ſʒ etiā liuellarie qa ſi illa dom⁹ daretur i emphite oſim tertie pſone nō poſſet dari ultra .xxv. libras. Quinto modo pōt cōtigere leſio ex parte locātis q̄do emiſſet rē locatā ꝑ mi nori p̄cio q̄ ualeret. Exemplū emit unus fū dum ꝑ cētū qui ualebat centū & qnquagi ta Et in cōtinēti uēditori locauit in perpe tuū eūdem fundū .xxv. libris denariorū in āno cū pacto de retrouendendo Nam emp tor uidet̄ eſſe deceptus quia ſi uere emiſſet ex quo ille fūd⁹ potuiſſʒ alteri locari .xxxv. libris cū dimidia i rōe .xxv. libr. ꝑ centum ducatis eſt leſſus i .xii. cū dimidia Et ꝑpter hoc ē p̄ſumptio ꝙ nō ſit uerus ɔ̄ctus ēptio nis ex quo locauit minori p̄cio nō duct⁹ ne ceſſitate ad hoc adde ꝙ dicā i ſequēti p̄ſum ptione. Cōclud̄ tm̄ circa p̄dicta q̄ & quādo dicatur & ſit iuſta pēſio. Aut uēditio ē fa cta iuſto p̄cio aut iiuſto. Primo caſu funduſ uēdit⁹ q locat̄ uēditori. aut alliuellat̄ aut ſi bi i emphiteoſim cōcedit̄. Si locatur pēſio iuſta eſt habito reſpectu ad fructus & red ditus q percipiūtur ex ea. ſʒ ſi liuellatur tūc aut fructus reddit fructus cōes ſed ml'to pl⁹ aut min⁹ quā coiter alie poſſeſſiones r̄ddūt ſi reddit fruct⁹ coēs & tūc pēſio iuxta ē ha bito reſpectu ad ualorē rei q eſt ſecūdū pe cuniam ſolutā per emptorē rōne qnqʒ pro centenario ſʒ ſi fūdus uēditus reddit multo plus uel minus de fructibus uel redditibus q̄ alie poſſōes Exēplum de pluri in molen dino ꝙ ē i flumine publico ut puta athesi ꝙ comuniter ualet centum ducatos uel mo dicum ultra. & reddit de fictu ſimplicis loca tionis omi anno .xl. ul' qnquaginta minalia frumēti. & ſic ultra .xii. ꝑ cētenario. Exēplū de minori i domib⁹ uel palaciis q̄ coiter ml' tum ualēt ꝑ modica pēſione locāt̄ habito reſpectu ad ualorē eorū ut ē tex. in. l. finali .§. ſint aūt legata. ibi ueluti domus i ꝑuiciis precioſe. C. de boniſqʒ li. & ibi Bal. qui dicit p illum textū quod domus precioſe ſunt quodāmodo ſteriles. qa nō correſpondent redditibus precio domorum Nā i ciuitate Ve rōe coit̄ i rōne triū ꝑ cētenario dom⁹ locāt̄ & q̄nqʒ p̄cio uiliori ſi ſint dom⁹ p̄cioſe hiis duob⁹ caſib⁹ uidet̄ ꝙ iuſta pēſio ſit habito r̄ſpectu ad fruct⁹ l' reddit⁹ q̄do eſſʒ locatio

ſiplex. ſʒ ſi eſſʒ liuellatō tūc i molēdio credo ꝙ n̄ hēat̄ r̄ſpect⁹ ad reddit⁹ q ſūt i magna q̄titate ſʒ i rōne qnqʒ ꝑ centenario habito reſpectu ad ualorē rei ut hētur i. d. §. qa uō leonis in aūt. de nō alienā. coll'. ſecūda Et lʒ molendinum uideatur modicum ualere re ſpectu quantitatis fictus tamen iſtud ē pp piculum ꝙ ē in eo ne pereat uel deteriore tur & propter magnam impenſam que fit i eo manutenēdo. Vnde deducēdo oēs expē ſas & exiſtimationes periculi nō dicetur i ueritate dn̄s percipere tm̄ de fictu. Cū ergo liuellat̄ dictū molendinū uni &. i eo trāſe at oē periculū & ois ipenſa ad eū ſpectet ſi cut & dn̄s emit modico precio propter dic tum periculū & ipenſam futuram ita dʒ ēt modico p̄cio liuellari ex quo ut dixi i liuel larium tranſit omne periculū & ipenſa ut .l. i. cū ibi notatis. C. de iure emphiteoſis & dixi. s. ſed i domo credo ꝙ iſta ſit iuſta pen ſio q̄ eſſet iuſta ſi alteri nō uenditori liuella ret̄. Que aūt ſit illa dic ꝙ ē illa qua cōiter tales domos liuellari ſolite ſunt i eodē loco ut dixi in p̄cedenti p̄ſumptione ꝟ. uerum ꝙ dictum eſt de quo dic ut ibi.

Secundo cāu qn̄ iiuſto p̄cio uēdit⁹ ſit fū dus q nūc locat̄. & eodē mō diſtigue. Aut fūdus uēditus reddit fructus cōmunes. Aut n̄. Si reddit fructus cōes Et tūc in foro ciuili l' canonico iuſta pēſio locationis is ſi i plus ē habito reſpectu ad fructus & iuſta pēſio liuelli eſt i rōne qnqʒ ꝑ centenario habito reſpectu ad ualorem rei & nō ad pecuniam per emptorem ſolutā ſʒ i foro cōſcientie cre do ꝙ debeat haberi reſpectus ad pecuniam ſolutā ut dicā i quito caſu pricipali. Si autem res nō reddit fructus cōes in ſimplici locati one dʒ haberi reſpectus ad fructus i liuello dic ut dixi qn̄ fundus eſt uenditus iuſto p̄ cio. Et p̄dicta clare ꝑcedunt qn̄ penſio con ſiſtit i pecunia. Si aūt conſiſterit i aliis reb⁹ ut uino oleo frumento & ſimilibus & tunc debet iſpici q̄tū cōiter ualet & ualere exiſti mat̄ illud ꝙ ſoluitur ꝑ pēſione & i hoc dʒ ēt cōſiderari ſi cōductor tenet̄ portare l' cō ducere illū fictum ad domum locatoris l' nō iuxta nōta per Bar. & doc. i. l. Itē illa. ff. de ɔ ſtitu. pecunia. & p Bal. i. l. acceptā i. xii. uſqʒ ad ſextādecimā q̄ſtionē. C. de uſuris. & per Angelum in auten. ut ex actio inſtāte dot. .§. illud uero. coll'. ſeptima. nam ſi de iure n̄ teneretur conductor liuellarius conduce re fictum ſuis ſumptib⁹ ad domum domi

locatoris & eſſet conuentū exp̄ſſe ꝙ liuel
larius teneret̃ i extimatiõe iuſti precii fic
tꝰ hic expēſa deberet addi & ꝑ hoc tāto plꝰ
fictus extimari. Idē in expenſis portarū & ī
gabelis & ī aliis ſimilibus ꝙ nota qa aliqui
i hoc nō aduertūt. Aliqui tn̄ dicunt ꝙ ī p̄dic
tis caſibus licitū ē hodie plus recipere de fi
ctu ſeu liuello i monetis ſeu ī libris denario
rū q̄ alii qa in ſuperioribꝰ aureis ualebat Ve
rone aliqn̄ tres libras ꝯ dimidia. Aliqn̄ qua
tuor nūc uō ualet quatuor cū dimidia. Q̄n̄
ualebat tres libras cū dimidia cū ſit licitum
recipere tm̄ quiꝫ pro cētenario de fictu li
uelli ut ſupra dixi iuſta pēſio erat i decē &
ſeptez libris cū dimidia tm̄ q̄ tūc erāt qnꝫ
ducati. Q̄n̄ ualebat quatuor libras iuſta pē
ſio erat i. xx. libris q̄ erāt quiꝫ aurei. Nunc
uō cū ducatus ualeat q̄tuor libras cū dimi
dia iuſta penſio eſt ī. xx. libris cū dimidia q̄
ſunt hodie quiꝫ aurei. Vnde i effectu quic
quid ualeat aureus ſiue eius exiſtimatio cre
ſcat ſiue decreſcat ſemꝑ dꝫ ſolui tm̄ i mone
tis de fictu liuelli ꝙ ualeat quiꝫ ducatos d̄
liuello in rõne cētum ducatoꝝ & ſic qnꝫ
ꝓ centenario & iſtd̄ eſt uerıſſimū & ita te
neo. Et iō ꝯ̄ctus liuellarii ſiue ēphiteotici ce
lebrati Verone tp̄re quo ducatus ualebat q̄
tuor libras ex qbus ſoluebant̃ uigintiſex li
bre ꝓ cētum ducatis ſicut cõiter nūc ſoluūt̃
Verone ſunt illiciti qa ille uigintiqnꝫ li
bre erant ſex ducati & unū quartum & ita
erāt i rõne. vi. & unius quarti ꝓ centenario
ꝙ eſt bn̄ notādū ꝑ Veronēſes ad ꝙ uideat̃
oio ꝙ ēt dicā i qnto caſu pricipali & p̄cipue
in ꝯ. Et iō Veronēſes ſeruare uidēt̃. Itē ali
qui dicūt ꝙ idiſticte licitū eſt ēptori locare
ſiue liuellare rē emptā ipſi uēditori l̄ alteri
ꝓ maiori fictu l̄ pēſione qn̄ ē pactꝫ de re
trouendendo q̄ ſi nō eſſet. Nā hoc caſu non
uidet̃ plenarie & cū effectu trāſlatum eſſe
dn̄ium in emptorem ex quo uenditor poſt
certum tp̄us l̄ quandocūꝫ pōt redimere ꝯ
enim ſit in poteſtate uenditoris poſſe quā
do redimere uult rē uenditaꝫ & ſe liberare
a p̄ſtatiõe fictus ſiue liuelli uidet̃ i hoc fieri
deterior ꝯditio ēptoris eiuſdemꝫ locatiõis
qa dicta res uidet̃ ualere minus ipſi ēptori
& p̄ſertim ſi uendere uellꝫ emptor idemꝫ
locator ius ſuū ꝙ habēt in ipſa re empta &
per eū locata. nō eni ita facilit̃ reperiret em
ptorē ſicut reperiret ſi n̄ eſſꝫ pactū d̄ retro
uēdēdo. Et ſi reperiret minori p̄cio ip̄m q̄
do uēderet oporteret ut experientia docuit

a qua bonū ē ſumere argumētū. ut ꝓbat̃ in
clemētina diſpēdioſā i pricipꝰ de iudiciis. & ī
. c. q̄ ſit i pricipio de electiõe. libro ſexto &
quadrageſimaquarta diſtictiõe mꝉtis ibi ni
ſi hic actione tuarū experimētis approbarē
& i autētico de queſtore circa pricipiū. ibi
utiliſſimo ex ip̄o reꝝ expimēto collatione
ſexta cū ſiľibus. Sed certe iſti nō bn̄ ſentiūt
Nam licet res empta cū pacto de retrouēdē
do. non ita faciliter reperiret emptorē ſicuti
ſi eſſet empta ſine ullo pacto nō tamē ꝓpte
rea hoc debꝫ miori p̄cio emi Sꝫ uero cõmu
ni & iuſto p̄cio Nec etiā debꝫ illud cōſidera
ri uidelicet ꝙ eodē precio nō poſſet q̄doꝫ
uendi quia nō emit cauſa uendendi. & ſatis
ſibi eſt quod emat rem pro iuſto precio. &
qd̄ habeat fructus ſeu reditus Aut fictꝰ iu
ſtos hoc probatur per argumētū ab abſur
do. Pone eni ꝙ qs emit fūdū & uēditori lo
cauit cū pacto de retrouēdēdo precio iiuſto
i damnum uēditoris eiuſdēꝫ cōductoris &
emptor nūq̄ uēdidit neꝫ animū uēdēdi ha
buit iura ſua que habꝫ ī dicto fūdo empto et
locato uľ uēditor ipſū redemit poſt certuꝫ
tempus ab ipſo primo emptore nonne eſſꝫ
iniquum & iiuſtū ꝙ eū emiſſet precio mio
ri q̄ ualeret uľ ꝙ recepiſſet fructꝰ ultra iu
ſtum cõe & ueꝝ p̄ciū. certe ſic qa locupleta
ret̃ cū iactura alterꝰ. l. nā nat̃a de ꝯditiõe ī
debiti. ff. hoc ēt ſuadet. l. ſeruus. ff. de ꝑuis ex
portādis ibi beneficio affici hominem iterē
homīs. & ibi nō. glo. ꝙ qlibꝫ debꝫ eſſe ītētꝰ
& ut alii proſit & nō allegat ad hoc iura fa
cit ad hoc lex ut uim cū ibi notatis. ff. de iu
ſticia & iure Item hoc iubet lex caritatis
dicens. Diliges proximū tuū ſicut te ipſuꝫ
ut habetur Mathei. xxii. ad filip. & facit ex
tra decima diſtictiõe humanū genꝰ q̄ dile
ctio nō ſolū ē ſeruāda ī corde & proferēda ī
ore ſed etiaꝫ ē exibēda oper̃ iuxta illud Iob.
tertio. Non diligamꝰ uerbo neꝫ ligua. ſed
opere & ueritate. Vnde cõcludēdo dici pōt
ꝙ ꝯ̄ rõnem naturalem & ꝯ̄ legeꝫ ciuileꝫ &
caritatis eſſꝫ rem minori p̄cio emere quod
eſſꝫ cõe & iuſtū p̄ciū & locare iiuſto fictu ī
damnum cōductoris ſub hoc p̄textu ꝙ non
ita faciliter illud ius rei uēdite & locate poſ
ſet uēdi & q̄doꝫ nō niſi miori precio uēdi
poſſꝫ ꝓpter dictū pactū de retrouēdēdo ut
patet ex p̄dictis.

q VARTA preſumptio eſt quan
do cōtingit leſio i pacto de r̃trouē
dendo in quātitate p̄cii & hoc pōt

bi.

eſſe duob⁹ modis Vno mō ĩ perſona uēdito
ris. Alio ĩ perſona primi emptōis eiuſdēqꝫ
locatoris De primo pone exēplum emi fun
duꝫ a te cētū eumqꝫ tibi locaui iuſto precio
& feci tibi pactū ꝙ qñcūqꝫ poſſis redimer̄
ꝓ precio centū & uiginti & ſic pro pluri q̄
ego emeri quia ſi emi fundū pro centuꝫ &
poſtea ſibi eundē locaui iur. liuelli ꝯ pacto
de retrouendendo oē quo plus ualet ĩ p̄e fū
dus t̄pe dicte locationis & ēt poſt eſt melio
ramentū & ius ſpectans ipſi liuellario iux̄
.l. fi. cū ibi notatis. C. de iure emphi. Et dixi.
ſupra in ſecūda p̄ſumptiōe ad finē. Si ergo
uolo ꝙ ipſe ꝯductor quādo uult retroemer̄
teneaẗ mihi dare aliquid ultra dictos centū
ducatos quibus emi dictū fūdum uolo illd᷑
ultra ſortē meā & illud plus eſt illicitū ut
ꝓbaẗ i. c. illo uos. Ibi & ꝙ ultra ſummā rece
ptā. lx. ſolidi deberenẗ ex̄ de pigno. & ita tꝫ
Inno. i. c. in ciuitate in fi. ex̄ de uſu. Et idē uo
luit domin⁹ Guil. de mōte lauduno ĩ clem̄.
ex grandi de uſuris queꝫ ſeqtur ibi cardina
lis. §. ceterum in. iii. q. Et allegat ad hoc Ho-
ſti. & doct. i. c. ad noſtrā ex̄ de emp. & uen.
Immo pōt forte dici uſura qa qcquid acce-
dit ſorti eſt uſura ut eſt tex. cū gl. in uerbo
nō poſſit in fine i. l. rogaſti. §. ſi tibi. ff. ſi cer
tū peta. & ꝓbaẗ in. l. ſi tibi decē milia ĩ pri.
. ff. de pac. Et hoc tenet beatus Ambroſi⁹ ut
habetur. xiiii. q. iii. pleriqꝫ ubi diciẗ quodcū
qꝫ accedit ſorti uſura ē Hoc idem ꝓbatur ex
cōcilio agatēſi & habetur eadem. q. iii. uſura
ubi dicitur uſura eſt ubi ampli⁹ requiritur
q̄ ꝙ datur uerbi gratia ſi ſolidos decē dede
ris & amplius q̄ſieris uel dederis frumenti
modiū unū & ſuper aliqd exegeris Et re-
gula illa quicquid accedit ſorti ē uſura ꝓce
dit nō ſolum ĩ mutuo ſed ēt ubi aliqd exco
gitatur in fraudem uſurarum ut eſt gl. nota
bilis in. c. conqueſtus in glo. magna ibi & di
citur quicquid ſorti accedit extra de uſuris.
Et ideo dixit hoſti. in ſumma de uſuris. §. fi.
ꝟ. ii. ꝙ cōtractus uſurarius detegitur ſi cre-
ditor recipit aliqd ultra ſortē. Ad ꝙ uide ꝙ
dicitur ĩ ſequenti preſumptione. De ſecūdo
modo leſionis in pacto de retrouendendo
contingens in perſona primi emptoris ei⁹
demqꝫ locatoris pōt poni exemplum. Emi
a te fundum pro centum qui ualebat cētuꝫ
& quinquaginta uel ultra & feci tibi pactū
de retrouendendo ĩcōtinenti uel ex interual
lo pro cētum tm̄ certe ego ſuꝫ leſus ĩ eo quo
ultra centum ualet fundus. Et propter hoc
inducitur p̄ſumptio cōtra emptorem q fe-
cit dictum pactū de retrouēdendo eodeꝫ p̄
cio ex quo fundus ualebat multo plus. Non
eiꝫ eſt uériſimile ꝙ ſi uoluiſſem ꝙ eſſꝫ uer⁹
ꝯct⁹ emptionis ꝙ ſibi feciſſeꝫ dictū pactuꝫ
de retrouendendo ꝓ dicto precio ex quo ñ
eram ĩ neceſſitate uendendi. & alii nō uēdi
diſſem illo p̄cio. ſed tm̄ pluri & iuſto p̄cio
Ad quod adde ꝙ dixi ĩ p̄cedēti. p̄ſumptiōe
in quinto mō leſionis. Et hanc p̄ſumptiōeꝫ
bene nō.

VINTA preſumptō eſt que col-
ligi pōt ex his q̄ ſtatim dicā qñ. ſ.
plus exigitur ſiue percipitur ex
uēnditiōe ſecunda q̄ ſit illud quod ſoluitur
in prima non in pecunia & in alia re. Exē-
plum ſi emi fundum a ticio centum aureis.
& ſibi eum incōtinenti liuellaui cuꝫ pacto
de permutando hoc mō uꝫ qñcunqꝫ ł uſqꝫ
ad certum tempus dabit mihi ticius unum
liuellariū bonum ꝓ ꝯcambio reſpectu fūdi
q̄ ēt reſpectu perſone liuellarie ꝙ ſim ſibi
obligatus facere retrouenditiōeꝫ dicti fūdi
Nam ſi dictus fundus ĩ primo uenditus nō
fuiſſet ſufficiens uł ſi ticius uendens ñ eſſꝫ
idoneus uel ſufficiens liuellarius uel ſi ipſe
ticius uenditor idemqꝫ conductor & fun-
dus uenditus eſſet ſufficiens & ydoneus &
uelem quod in permutatōe ꝓ cōtracambio
teneatur mihi dare & aſſignare fūdū unuꝫ
& liuellarium meliorem tunc eſſet illicitū
& uſura ut ꝓbatur ex his que dixi ĩ prece-
denti preſumptiōe. & ꝓbatur expreſſe ex
uerbis beati. Iheronimi ſuper ezechilem. li.
vi. ut habetur. iiii. q. iii. putant ubi ſic tex. di
cit Putant qdā uſuras tm̄ eſſe ĩ pecunia qd᷑
ꝓuidens diuina ſcriptura oīs ei⁹ aufert ſem
per habūdantiā ut plus ñ recipias q̄ dediſti
Et ꝓbatur eadeꝫ queſtione. c. ſi fenaraueris
&. c. pleriqꝫ cum ſequenti. Facit ad hoc ēt
optie gl. in. l. rogaſti. §. ſi tibi ĩ ꝟbo ñ poſſe
. ff. ſi cer. petaẗ & glo. ii. in fi. in. l. ſi tibi decē
milia. ff. d᷑ pactis & ſi ĩ pacto de retrouēden
do eſſet actū ꝙ uēditor idemqꝫ ꝯductor te
neaẗ dar̄ unū ꝯcābiū eque bonū licitū eſſꝫ
qa lꝫ difficilius repiẗ contracābiū q̄ pecu-
nia tm̄ ſi ĩ cōtracābio nihil plus uel melius ĩ
terueniat uel reſpectu fundi uel reſpectu li
uellarii non eſſꝫ illicitū per p̄dicta.

EXTA preſumptio eſt quādo in
pacto de retrouendendo cōtingit
leſio in aliqua expenſa que ſpec-
ſtaret ad ĩpꝫ ēptorē eūdemqꝫ locatorem. &

ipe ulꝫ ꝙ illa expēſa ſpectet ad ipm̄ primū
uēditorē eūdemq; cōductorem. Exēplū qa
in iſtrumēto pacti de retrouendendo actuꝫ
& dictum eſt ꝙ q̄doq; ꝯductor rotroeme
re uoluerit teneatur ſoluere oēs expenſas
cartaꝝ & iſtrumētoꝝ ut coiter apponere cō
ſueuerūt notarii Verone & male. Nā de iu
re cōi & ēt de ꝯſuetudine Verone ſeruatur
ꝙ emptor teneatur ſoluere inſtrumentum
emptionis quia iſtud inſtrumētū ad ꝓbatio
neꝫ iuriuꝫ ſuoꝝ ſtare debet penes ipm̄ ēp
torē ut i.c. primo ex de ꝓbati. Et ita ut. ſ. di
xi cois cōſuetudo & obſeruantia ē ꝙ ēptor
rei exſoluat expēſas cartaꝝ ſiue inſtrumēto
ruꝫ ſi ulꝫ eas uel ea hēre. Et ex quo tractaꝛ
de eius cōmodo ēt debet ſentire icomoduꝫ
ꝑ regulā capituli qui ſentit de regulis iuris
li. vi. & .l. ſecūdum naturam. ff. eo. titulo &
habetur in .l. cū qui inpricipio. ff. de iure iu
rā. Nec ferrendum qs ut lucꝝ uelit ampleti
& onus penitꝰ ſubire recuſet ut i.l. unica. §.
ꝑ ſecundo de cadu. tollen. Et ita tenet Alb.
de roſate i.l. diſſolute. C. de ꝯditione ex lege
uidelicet ꝙ creditor teneꝛ ſoluere tabeliōi
cōficiēti iſtrumētū crediti allegat legē eos. §.
interdicta cū glo. ibi. C. de uſuris qui dicit ꝙ
ita uidit coiter obſeruari. Et idē tenet i dicta
.l. eos i fi. qui ſubdit ꝙ ꝯtrū faciunt uſurarii
bergomēſes. Cū ergo ēptor idemq; locator
uelit ꝙ ꝯductor ſoluat omēſ expēſas cartaꝝ
uel iſtrumētorū. apparet ꝙ nō uult ſoluere
ꝑ inſtrumēto emptionis ſue quod ad ipm̄
ſpectaret & ſicē ꝓſumptio cōtra eū ex quo
uult aliquid ultra ſorte & nō uideꝛ ēt habu
iſſe animū emēdi ſꝫ potius ꝙ res uendita fu
erit i effectu ſibi pignorata ꝙ eſt notādum
qa multi in hoc errant ut hic probaꝛ ꝑ ea q̄
dixi i precedenti preſumptione. Et idem ē
dicendū q̄do locator uellet ꝙ cōductor quā
docūq; retroemere uellꝫ teneretur ſoluere
oēs expēſas ꝑ ipſum ēptorem eumdēq; lo
catorem pro gabella ēptionis uel pro pro
ſonetis i caſu ꝙ dicta expēſa ſpectaret i totū
uel in pte ipſi emptori iuxta notata in .l. de
bet. ff. de edili. edic. & per Bal. & ſaly. in ru
brica. C. de rebus creditis & ꝑ Bal. in .l. ſi ꝑ
dium. C. de edili. act. & ego plene ſcripſi in
dicta .l. dꝫ que tamen lex uideꝛ facere i ꝯtrū
dum uult ꝙ emptor teneaꝛ emptori reſti
tuere illud ꝙ ſoluerat ēptor pro gabella &
pro proſonetis & ibi iō eſt quia cōtractꝰ re
ſoluiꝛ ex culpa uēditoris quoniam res uen
dita erat morboſa ulꝫ uicioſa. hic uero ex uo
lūtate utriuſq; ad ꝑcēs & uolūtatē uēdito
ris reſoluitur.

S EPTIMA preſumptio eſt q̄do reſ
ē pro parte uēdita & pro parte do
nata & nō ſubē iuſta cauſa donati
onis. argumēto. l. per diuerſas cū ibi notatis
per glo. & doc. C. mandati. & tex. cū ibi no
tatis in .l. ab anaſtaſio eodem titulo. & ita te
net Bal. i.l. ii. C. de repudianda hereditate. &
i.l. fi. ibi. Tertio pōt ipugnari. C. ne li. potē.
& i ꝯſilio ſuo quod incipit ad probādum &
oſtendēdū i ſecūdo articulo. & ſpecula. in ti
tulo de ceſſione actionis. §. i. ꝟ. ꝓſumiꝛ ſi
mulatus Ad quod optime facit lex cum uir
uxori & ibi nō. ff. de iure dotium qa nō eſt
ꝟiſimile ꝙ fuerit animus donandi ubi eſt
pactum & ubi ē de redimēdo appoſituꝫ ar.
l. qui ſoluit. ff. de ſolu. etiā ſi ſit dictum ꝙ
doneꝛ ob bene merita. ut. j. ſtatim dicā ꝙ eſt
bene notādū cōtra uſurarios & illicitos cō
tractus celebrantes qui ne uideātur decipe
re uēditores in ꝑcio. Faciunt ꝙ i iſtrumēto
dicitur & ſi ꝙ plus ualeret dicta res uendi
ta q̄tūcūq; ſit illud plus illud donat dictus
uenditor iuxta ea que habentur per docto.
in .l. ſi quis cum aliter. ff. de uerbo. ob. Et in
.l. ii. C. de reſcin. uen. & in .l. ſi quis donatio
nis. ff. de ꝯhen. emp. & ꝑ bar. & docto. in .l. ſi
tibi in principio. ff. de pactis & ꝑ Anto. de
bu. & docto. in .c. cū cām exta de emp. & uē
di. Nā talis cautela donationis iducit ꝓſūpti
onem fraudis quia donatio diciꝛ iactatio &
dilapidatio. l. filius famil. in pricipio. ff. de
dona. & hētur i.l. cōtra iuris. §. ſi filius. ff. de
pactis. Sed nemo ꝓſumiꝛ iactare uel dilapi
dare ſuū. l. cū de in debito. ff. de proba. cum
ſimilibus. cū non ſubſit iuxta & legitima
cā donādi in uenditore. ſed potius neceſſi
tas ex quo magis idiget quam emptor. quia
coiter quis uendit poſſeſſioneſ ſuas ꝓpter
neceſſitatem cā habendi pecuniā cui potiꝰ
eſſet facienda donatio quā ꝙ ipe ēptori do
naret. Nā donatio pura & ſimplex fit ꝓpꝛ
liberalitatem & munificētiā ut dicit tex. i.l.
.i. in .ii. reſponſo. ff. de dona. Sꝫ in neceſſitati
bus nemo liberaꝛ exiſtit. nec exiſtere ꝓſui
tur ut .l. rē legatā i. ſi. ff. de adimēdis legatis. Et
id donari uidetur ꝙ nullo iure cogēte ꝯcedi
tur ut .l. donari uidetur. ff. de reg. iur. & ff. de
dona. preſumitur ergo dicta donatio facta
a uēditore ſi nō ꝓbetur per emptorē iuſta
& legitima cā cū i dubio nō preſumatur. ut
dicta .l. cū de idebito i pricipio ꝙ pociꝰ facta

fuerit ob neceſſitatē q̄ ob merā liberalitateꝫ
ꝙ emptor aliter nō emiſſet niſi cū dicta do
natione.& ꝙ nō donaſſet niſi illā ꝑtē dona-
tarius emiſſet.ut nō glo.i.l.ab anaſtaſio i ℣-
bo coloratā.C.mandati & ſic donatio i frau-
deꝫ facta eſſe p̄ſumitur ne uideat᷑ eſſe ꝺcep
tus i p̄cio.Ad ꝙ bn̄ aduertāt notarii ne ſint
faciles & prompti ad ſcribēdū dictā clauſu-
laꝫ donationis pleniſſimā i iſtrumētis uēdi
tionū.Sed illā ſimplicē uidelꝫ ſi quid plꝰ ua
let &c̄.Et idiſticte poſſūt apponere qa illa
clauſula refert᷑ ad modicū ut h̄etur i.l.ſi qs
cū aliter.ff.de ℣bo.obli.& i.l.ii.de reſci.uē.
& i.l.ſi quis donationis de ꝯhē.ēp.Et p̄dicta
ꝓcedūt etiam ſi i dicta donatione q̄ refert᷑
ad magnā q̄titatē ſit dictū ꝓ bonis meritis
& ſeruitiis uł pro benemeritis que ip̄e do-
nans recepit ab ipſo donatario qa i dubio b̄
nemerita nō p̄ſumūt᷑.l.ſi forte &.l.caſtren
ſe.ff.de caſtr.pecul.Et nō glo.i.l.ſi donatiōe
ibi ꝑ doc.C.de colla.& ꝑ doc.i.d.l.ꝑ diuerſas
.C.mā.niſi illa benemerita uel ſeruitia fue-
rint expreſſa uel noiatiꝫ i ſpecie qa tūc pre
ſumūt᷑ ſeꝺdū bal.q ita nō i.l.illud i q̄ſtione
quarta i fi.C.de ſacro.ſanc.eccł.alegat legeꝫ
acq liꝰ reglꝰ.ff.de donatio.Et idē ſentit ip̄e
Bal.i.l.ſi donatione.℣.ſed quid ſi pater.& i
autē.ūde ſi parēs circa pricipiū.C.de ioffi.te
ſta.Vł niſi eſſet facta mētio meritoꝝ cū iu-
ramēto.Nā tūc ēt heredes iurātis cogerētur
ſtare tali iuramn̄to ut i autē.ꝙ obtinet cū ibi
notatis.C.de ꝓba.ſecūdū Bal.qui ita nō.i.d.
l.ſi donatione ℣.ſed.qd ſi pater.Ex quo tu
ſumas cautelā uidelicet ꝙ donās ſpecificet
illa benemerita & ſeruitia iuret illa eſſe ue
ra.quia tūc ſtabit᷑ illi confeſſioni.ꝙ iuram̄
tum nūq̄ apponi facias niſi uera tibi eſſe af
firmēt᷑ ne ſis auctor periurii i perditioneꝫ
anime tue.& cōtrahētiū hoc tamē iuramen
tum parum ꝓficeret ubi alie cōiecture uł p̄
ſūptiones cōcurrerēt que redderent contra
ctū ſimulatum.ut eſt glo. notabilis in.l.ēp-
tione.C.plus ualer̄ ꝙ agit᷑ quam ſequūt᷑ ibi
docto.& Francis.ʒabarela i.c.ad noſtrā i.ii.
queſtione extra de empt.& uen.ubi dicit ꝙ
per illā glo.ꝙ cōtractus ſimulatꝰ nō ualidat᷑
iuramēto. Reſpōſionē aſſigno.Nā cū de-
ficiat aſſenſꝰ i cōtractu ſimulato iuramētuꝫ
ad illud non extenditur per id quod habe-
tur in lege finali .C.de non numera. pecu.
quod tamē intellige niſi expreſſe fuerit iu
ratū oia & ſingula in iſtrumēto contēta ue
uera eſſe.quia tunc allegando ſimulationē

ueniret cōtra iuramentū.ſecus qn̄ ſimplicit᷑
iuraſſet non contrauenire ſecundum Io.de
Imo.qui ita notat in.d.c.ad noſtram ad fi.ꝺ
emp.& uendi.Itē intellige niſi iuramētum
īteruenīſſet ex interuallo quia tūc ualidare
tur dictus ꝯ̄ctus ar.l.ii.cum ibi notatis.C.ꝙ
metus cauſa.Et facit ꝙ notat Bar.in.l.nemo
pōt delegat.i.in pricipio.iii.columne.℣.q̄-
ro an renuntiatio exceptionis in fi.ubi di-
cit ꝙ licꝫ renūciatio exceptiōis ſimłationiſ
nō ualeat qn̄ fit in cōtinēti ſecus ſi fiat ex in
teruallo poſt inſtrumētū ꝙ dicitur ſimula-
tum ꝑ dictam.l.ii.C.ꝙ metus cauſa Ceterū
ſi ſolum interueniret hec preſumptio ꝙ reſ
ꝓ ꝑte eſſet uendita & pro parte donata ēt
cum pacto de retrouendendo nō ſufficeret
ad preſumendum contractum ſimulatum
uel uſurarium ita quod poſſet reſcindi i fo-
ro ciuili uel canonico in quo ſtandū ē ſcrip
turis.l.cum precibꝰ.C.de probatio.niſi alia
indicia concurrerent Sed in foro cōſciētie
& penitentiali ſtandū eſſet ueritati ſeꝺdū
Bal.qui ita conſuluit in cōſilio ſuo.lxii.i or
dine mō icipit.Quidā petariciuſ licii. ubi
uide & nota qa.habui de facto.

CTAVA Preſumptio ēt colligi
pōt ex qbuſdam uerbis q̄ ſolēt ap
poni in pacto de retrouendendo
ꝺum dicitur ꝙ qn̄cūqꝫ dictus cōductor da-
bit aut ſoluet fictꝰ rerū uenditarū teneat᷑
dictus locator facere inſtrumentū uēditio
uis q̄ ℣ba iportant ꝙ per ceſſationē ſoluen
di fictū ꝑ bienniū uł trienniū nō cadit em
phiteota ſeu liuellarius a iure ſuo ut habet᷑
in.l.ii.C.de iure emphi.& i.c.potuit ex̄ ꝺ lo
cato.Nā qn̄ apponitur pactū i cōtractu cō
tra eius naturā.& ſic cōtractus ē inſolitus ē
p̄ſumptio ſimulatiōis & fraudis ut.l.ſi quis
ſub cōditione.que ē lex ſpecialiſſima.& ibi
glo.& doct.ff.de cōdi.inſti.& nō.bal.in.c.i.
℣.quero de quibuſdam pactis in ti.de feu-
do dato inuicē.l.ꝯmiſſorie i uſibus feudorū
& hoc ēt ꝓbat᷑ in.c.illo uos ex̄ de pignori.
ubi pactū de cōputandis redditibus i ſorteꝫ
repugnans nature emptionis & ꝓportiona
bile nature pignꝰ facit p̄ſumere eſſe alium
cōtractuꝫ q̄ uerba cōtractus ſonēt.& ſic eſſe
ſimulatū ut ibi notat dn̄s Ant.de bu.i quar
to notabili & docto.ibi ſcribētes. Ex quo di
dicēdū eſt ꝙ ubicūqꝫ appouūtur pacta ꝯtra
naturā emptiōis uel uēditionis ſiue alterꝰ
ſiłis cōtractus aut locatiōis uel conductiōis
in dānū uēditoris eiuſdēqꝫ cōductoris p̄ſui

tur ꝯctus ſimulatus.l.qui teſtamentum &
.l.cũ tacitũ cũ ibi notatis.ff.de ꝓba.ad quod
add' ꝙ dicã i ſequẽti pſũptione.Auget etiaꝫ
hãc pſũptionẽ illud uerbũ uẽditaꝝ dũ dici-
tur fictus reꝝ uẽditaꝝ & nõ reꝝ locatarum
Nã liuellarius nõ dicit̃ uẽdi ꝓprietas ſꝫ uti
le dominũ & dicit̃ utilitas fructuũ locari ĩ
ꝑpetuũ.ex qua locatione queritur ius utile
ẽt i ſupficie & fructibus ut hẽtur i.l.i.ff.ſi
ager uecti.uel ẽphiteoticus petatur.& in di
cto.c.potuit de locato. Hec tamen pſũptio
ſola paꝝ oparetur preſertim illa que uẽdit̃
ex uerbo uẽditaꝝ.qa illud uerbũ poti⁹ ap-
ponit̃ i iſtrumẽtis culpa tabelionis q̃ ex ma
la mẽte cõtrahẽtium q ſepiſſime.ut ydiote
ignorant ſenſuꝫ & itellectũ uerboꝝ iuxta
nõta i.l.ꝙ ſi nepotes.ff.de teſtamẽ.tu.& hab
tur ꝑ tex notabile i.c.i.circa pricipiũ.Sed ꝓ
pter ſimplices nominis ſignificationis igna
roſ in titulo de noua forma fidelitatis i uſib⁹
feudoꝝ.Sed cũ aliis pſũptionib⁹ cõiũcta ſa
tis operaret̃ quia ſicut dicitur & q̃ nõ ꝓſũt
ſingula mlta iuuãt ut ꝓbatur i.l.iſtrumẽta
& ibi hoc nõ glo.C.de ꝓbatio.Ita ecõtra &
que nõ nocẽt ſingula mlta nocẽt.ut ibi eadẽ
ratione.

ONA preſũptio colligit̃ ex pac-
tis ul' clauſulis iſolitis i iſtrumento
appoſitis ut nõ i.l.ſi qs ſub ꝯditiõe
.ff.de ꝯdi iſti.& ibi hoc nõ.glo.Bal.Ange.&
docto.& idẽ nõ Bal.i.c.℟.quero de qbuſdã
pactis ad fi.i ti.de feudo dato iuicẽ.l.ꝯmiſ.&
habet̃ i.c.illo uos ex̃ de pig.& i.c.ad noſtraꝫ
ex̃ de emp.& uendi Et facit ꝙ dixi i prece-
dẽti preſũptione ꝙ bene nõ.cõtra mltos q
conãtur apponere i iſtrumẽtis mlta pacta
extranea & iſolita ad illaq̃ãduꝫ debitorẽ ꝙ
nõ ẽ idubio faciẽdum quia ſepenumero ta
lia pacta uel clauſule huiuſmodi indicant
potius fraudis ſuſpitionẽ q̃ ꝯtractus ualida
tionem cõtra mẽtẽ cõtrahẽtium Ex quo iſe-
ro quod ſi locatur dom⁹ uẽdita ipſi uẽdito-
ri pro fictu uini uel olei aut alteri⁹ fructuſ
q nõ ꝑcipiũtur ex ea cũ tales fictus pſtari
nõ ſoleãt ex domibus.& tale pactũ ſit iſoli-
tum cõtra talem locãtem erit pſumẽdũ Et
idẽ ẽ dicẽdũ in ſimilibus ꝙ nõ.Iteꝫ ex hoc i
fero ꝙ ſi i iſtrumẽto eſſent iſta uerba uedidit
& tradidit uer̃ & nõ i fraudẽ uſuraꝝ ut uidi
ſepiſſime i iſtrumẽtis ꝙ ex iſtis uerbis iſtru
mẽtũ magis pſumer̃t ſuſpectũ ſeꝯdũ.Bal.q
ita notat i.l.emptione.℟.ꝙ ſi i iſtrumẽto.C.
plus ualere ꝙ agit̃ ꝑ glo.in.d.l.ſi quis ſub

cõditionẽ.ff.de condi.inſti. q̃ue ſequit̃ Io.
de Imo.in.d.c.ad noſtrã circa finẽ cui adde
ꝙ dicã i fine oium pſumptionũ.℟.ſꝫ circa
predictas pſumptiões.

ECIMA pſumptio hic potiſſima
ẽ i pacto de retrouẽdẽdo q̃do dic-
tus emptor idẽqꝫ locator uoluit ꝯ
tractũ uẽditionis poſſe diſſolui niſi uſqꝫ ad
certũ tp̃us & ſic niſi certo tp̃re lapſo puta
ſex annoꝝ ſed tm̃ poſt ſex annos qñcũqꝫ &
ſic reſolutio cõtractus ñ pẽdebat a facultate
primi uẽditoris ab ip̃o pricipio ſꝫ ſolũ poſt
certũ tp̃s quia hoc caſu apparet ꝙ prim⁹ ẽp
tor idẽqꝫ locator uoluit eſſe ꝓ illo tp̃re i lu
cro ꝑcipiẽdoꝝ fructuũ ſeu fictuũ & ita eſſꝫ
certus de hoc.Dubitauit eiꝫ forte ꝙ uẽditor
idẽqꝫ ꝯductor niſi illud pactũ iteruenisſet
retroemiſſet dictã rẽ uẽditã poſt modicuꝫ
tp̃us poſtq̃ res ſuas ꝑegiſſꝫ cũ pecunia per
ẽptorẽ ſoluta & ſic ip̃e uẽditor rem ſuã age
ret cũ modico uel nullo damno qa parũ d'
fictu ſolueret & ip̃e ẽptor modicũ lucrare
t̃ de ſua pecũia ex quo ergo uoluit eſſe ſecu
rus ꝓ certo tp̃re in ꝑcipiendo fictu uidet̃
dubitaſſe ꝙ emptor habuit potius animuꝫ
pignorãdi q̃ uendendi & ꝙ hoc nõ obſtãte
uoluerit fictũ certũ & ſecurũ ꝓ aliquo tp̃e
& ſic ex hoc iſurgit preſumptõ ſimulatiõis
& fraudis & hoc ꝓbat̃ in.c.ad noſtrã ibi ꝓ
miſit ut qñcũqꝫ a ſeptennio uſqꝫ ad nouen
niũ daret ex̃ d emp.& uẽ.& i.c.illo uos ibi
Et ſi a tẽpore cõtractus uſqꝫ ad duos ãnos.
ex̃ de pigno.& ita uidi ꝯſultũ per multos
ſacroꝝ canonũ interpretes.& ita tꝫ Hoſti.
& Io.an.i.c.ad noſtrã ſup uerbo ad nouẽni
niuꝫ i nouella & beatus Bernardinus i ſuo
tractatu de cõtractibus & uſuris in.xxxix.
ſermõe articulo.ii.c.i.& allegat ad hoc ſolũ
mõ Hoſti.& Io.an.in.d.c.ad noſtrã.Sꝫ bal.
in.c.i.℟.q̃ro de qbuſdã pactis i ti.de feudo
dato iuicẽ legis cõmiſ.in uſi.feudoꝝ in hoc
referendo alioꝝ opiniones aporobat illã.ſ.
ꝙ ex hoc pacto de retrouẽdendo nõ cenſea
tur cõtractus feneraticius qa nulla lex l' de
cretũ hoc dicit.& quia emptio & uenditio
põt fieri ad certũ tp̃us ut.l.ii.C.de pactis it̃
emptorẽ & uenditorẽ niſi emptor eſſꝫ ſoli
tus fenerari & i fraudẽ uſurarũ iſtrumẽta ſi
mulata cõficere ut hẽtur i regula ſemel ma
l⁹ de re.iur.in.vi.Et hoc dictũ bal.ꝓcederet
ſine dubio qñ rẽ meã locareꝫ uni i ꝑpetuũ
cum pacto de emendo poſt certuꝫ tempus
& nõ ante quo caſu nõ mõ iſte contractus

nō ceſeret uſurari⁹ ibi ymo nulla uſure p̄ſūptio ex hoc iſurgeret ſ3 ſi emiſſē pure fūdu3 a ticio & ſibi nō locaſſ3 ſ3 tēpore uēditiōis feci ſibi pactū ꝙ lapſo certo tēpore tātū & nō āte poſſit retroemere quo caſu loq̄ur tex.i.d.c.ad noſtrā & i.d.c.illo uos uel ſi eiſ ſe3 ab uno fūdū & ipſū eidē3 i ɔtinenti locaſſē3 uł feciſſe3 pactū de locādo cū pacto de retrouendendo poſt certu3 tempus ſiue lapſo certo tēpore tm̄.Et hiis duob⁹ ꝓxime caſibus negari nō pōt qn iſurgat mala p̄ſūptio ɔtra dictū ēptorē ꝑpter dictū pactū d' retrouēdēdo poſt certū tēp⁹ & nō āte ut ꝓbat̄ i.d.c.ad noſtrā &.c.illo uos ī qb⁹non fit m̄tio de illo pacto ſine cā ut ꝓbaui i pricipio hui⁹ p̄ſūptionis.Et ita itelligo p̄dictos doctores q̄ i hoc ɔſuluerūt & bene ut ſupra dixi.Sed tamē iſta p̄ſūptio ſola ſine aliis nō ſufficeret ad ꝓbandum cōtractū uſurarium ſed coiūcta cū aliis p̄ſūptionibus ſic.Et ita itelligo dictū Bal.i.d.c.i.i ti.de feudo dato iui ce3.l.cōmiſ.& ꝓbatur expreſſe i.d.c.illo uos ubi erat dictū pactū & tn̄ quando ɔcludit̄ dictū ɔ̄ctū eſſe uſurariū nō ſe fundat papa ex dicto pacto tm̄ ſed ēt ex trib⁹ aliis cōiecturis ſeu p̄ſūptionib⁹.Prima qa fuit actū ꝙ fructus ꝑcepti deberēt i ſoluēda pecuia nūmerari Secūda qa ultra ſūmā receptā ſexaginta ſolidi debeāt perſolui.Tertia qa primus ille ēptor uſuās ɔſueuerat exercere & ꝓbatur i.d.c.ad noſtrā de ēptio.& uendi ubi ēt fuit appoſitū dictū pactū de retrouēdendo poſt certū tēpus & nō āte.Et tamē papa ibi dū cōcludit illū ɔ̄ctū eſſe uſurariū nō ſe fundat i dicto pacto tātu3.ſed ēt i enormitate precii ꝙ iuxta dimidiā iuſti p̄ci ɔtigebat Ex qbus p̄ſumit ēptionē fuiſſe i dolo uł fraude qa ibi partes i ueritate fecerunt mutuu3 Sed uoluit mutuans ꝙ fieret iſtrumētu3 de uenditione.

uNDECIMA p̄ſumptio ē ſimilis p̄cedēti quādo i pacto de retrouēdēdo fuit dictu3 ɔ̄ uidelicet ꝙ ēptor teneatur retrouēdere uēditori fundu3 uēditu3 uſq3 ad certu3 tēp⁹ puta.x.uł octo āno & poſt octo.uel dece3 ānos ſit i libertate ipſius primi ēptoris quod uēditor ſit & remaneat liuellarius ꝑpetuus uel ꝙ poſſit cogi ad retrouēdēdu3 dictu3 fundu3 uēditū q̄do fuiſſ3 locat⁹ ł qn̄ n̄ fuiſſ3 locat⁹ ꝙ p⁹ dictū t'minu3 ſit i libertate dicti ēptoris ł r̄tier rē emptā ꝓ ſua libera uel retrouēdere primo uenditori ut ꝓbat̄ per ea q̄ dicta ſunt i p̄cedenti p̄ſumptiōe & i.d.c.illo uos ibi ut ſi a tp̄e cōtract⁹ ex̄ de pigno.& hoc i effectu t3 Hoſti.in ſumma de uſuris.§.fi.ꝟ.ii.ubi dicit ꝙ ē p̄ſumptio mala creditorē qn̄ uult ꝙ ſit i eius pōtate an uelit reſcidi.Adde tn̄ p̄dictis ꝙ ſi eſſet pactū appoſitū ꝙ p⁹ certū tēpus uel ɔditione3 liceret uenditori redigere re3 p ipſum uenditam ſi ipſe uellet ꝙ tale pactū ualeret ut ē tex.nobilis i.l.ſi uir uxori.ff.de p̄ſcrip.ꝟbis & nō & t3 Bal.ad fi.l.fi.C.de iur.fiſci.li.x.Et uide ꝙ nō.bal.in ꝓ.c.i.in ti.de feudis dandis mini.uaſal.in uſi.feud.Circa ꝗ dic ut dixi in p̄cedenti p̄ſumptiōe qa eſt par eadēq3 rō.

QVODECIMA p̄ſumptio ſecūdū aliquos qn̄ quis uenderet fundum mihi & ego dictū fundu3 ſibi locarē in ꝑpetuū & ſimpliciter eſſet appoſitu3 pactū de retrouēdendo uſq3 ad certū tēpus tm̄.puta ſeptē uel decē annos.Nā iſti dicūt ꝙ p pactu3 de retrouēdendo uſq3 ad certu3 tp̄s tm̄ uidet̄ ꝙ uenditor idēq3 ɔductor nō habuerit aīu3 uendendi ex quo ſperat uſq3 ad illud tēpus retroemere.& eadē rōe uidetur ꝙ ego emptor uere uolueri emere poſt q̄ feci ſibi dictum pactum & dictus uenditor nō erat aliter uēditurus niſi ɔ dicto pacto.& qa ex hoc ꝙ paciſcit̄ uſq3 ad certu3 tēpus apparet ꝙ interi uoluerit lucrari fructus ſm̄ An.de bu.i.d.c.ad noſtrā ibi qd in dubio ex̄ de ēp.& uēdi.q hoc ultimu3 notādo uidet̄ iſtđ ſentire & iſti q ſunt i hac opinione dicunt ꝙ meli⁹ & tutius eſſ3 appōere pactu3 de retrouēdēdo i ꝑpetum.Et pro hac opiniōe facit ꝙ dicā i uigeſimaqnta p̄ſumptiōe.Alii dicunt eō u3 ꝙ maior eſt p̄ſumptio qn̄ appoſitum eſt pactu3 de retrouendendo i ꝑpetuu3 quia uidet̄ maior preſūptio ex p̄te uēditoris ꝙ uere uoluerit uēdere ex quo uoluit ſemper eſſe in libertate redimēdi & ſic eſt ex p̄te emptoris qa non uidet̄ habuiſſe uere animū emēdi ex q°cōceſſit uenditori ꝙ poſſit qn̄cūq3 redimere qd dicendum.

Hec q̄ſtio deciſa ē de iure ciuili qa nō ē dria an fiat pactū de retrouēdendo uſq3 ad certū tēpus cōpletum uel iperpetuū.& in utroq3 caſu ē licitū nec ex eo inſurgit aliq̄ mala preſumptio.ut eſt caſus expreſſus & in terminis in ſepe allegata.l.ii.C.de pactis inter emptorem & uēditorem ibi p̄cius quandocunq3 uel intra tempora obtuliſſe ubi hoc notat Bal.i fi.qui dicit qđ ex pacto

de retrouendedo eodē precio ēt lucrāte ēp-
tore fructus medii tēporis etiā añ morā con
tractus nō ꝓſumitur ſimulat⁹ & ideꝫ de iur
canonico ut ꝓbatur ī.d.c.ad noſtrā de emp.
& uendi.& ī.d.c.illo uos de pigno.nā ibi ta
le pactum ſimpliciter nō reprobat̄.Ad qđ
uide ꝙ dixi ī decima preſūptione & ī ſecon
do caſu pricipali.Et illud idē ego credo ī fo
ro conſientie quod eſt de iure ciuili uel caō
nico dictū ē ut ſupra dixi ī pricipio hui⁹ tra
ctatus ī ℣.alii dicūt ꝙ dict⁹ ɔct⁹.& ēt dixi ī
ſecūdo caſu pricipali qa hoc ſolū pactuꝫ de
retrouēdēdo ad tēpus uł īꝑpetuū nō īducit
aliq̄ malā ꝓſūptiōē maxīe ꝓſumētem ɔctū
eſſe uſurariū ł ſimłatū ut dixi ī dicto ſeđo
caſu principali.Nā ſi lex ciuiliſ & canoīca
hoc ꝑmittit nō ē danduꝫ illicitum ne inde
iniuriarum naſcat̄ occaſio.Vnde iura naſ-
cunt̄.l.meminerint.C.unde ui.&.c.qualit̄
& quando el primo ex de accuſa.& facit lex
ſeđa.C.de in dicta uiduitate tollēda.& qa
quod fit lege permittente pena nō meretur
.l.grachus.C.de adulteriis.& nemo dicitur
dāpnū facere niſi qui id facit ꝙ i⁹ facere nō
habet.ut.l.nemo dam nū q̄ eſt ī penultima
carta.ff.de regulis iuris.Sed ſi adeſſent uel
ɔcurrerēt alique de ꝓdictis ꝓſūptionib⁹ &
maxime illa uidelicet q̄do ɔſtat ꝙ uēditor
nō erat aliter uēditurus niſi cū dicto pcō de
retrouendendo ad tēp⁹ cōpletū uel īperpe
tuum quo caū ē ꝓſūptio ſimulationis ut di
xi ī prima ꝓſūptione & tunc procedit dicta
ꝓteſtatio q̄ ſit maior preſūptio ſimulatōis
ſeu fraudis an facere pactū de retrouenden
do ad tempus cōpletū an ad imperpetuū.

Circa quod ego ſic diſtingo.Aut q̄rim⁹
quo ad ꝓſumendum ɔ primum uenditorē
& tūc teneo ꝙ ſit maior preſumptio ſimu
lationis facere pactū de retrouēdēdo in ꝑ
petuū q̄ ad tēpus cōpletū.qa uidetur quod
hoc caſu nullo modo uoluerit ꝑfecte uedeř
ſꝫ potius pignorare ex quo uoluit eſſe per
petuo ī libertate redimēdi.Si eiꝫ eſſet pa-
ctū appoitū de retrouēdēdo uſqꝫ ad certuꝫ
tēp⁹ cōpletū uidet̄ ꝙ ſalteꝫ poſt illud tēp⁹
habuerit aīmū ī totū alienādi & abdicādi rē
a ſe ī caſu quo rē uēditā.ī.dictū tp̄s ñ retroeme
re ñ poſſꝫ.Aut q̄rim⁹ quo ad ꝓſumēdū ɔ ip
ſū ēptorē q̄ fecit pactū de retrouēdendo &
tūc aut uenditor uoluit noiando pactū đ re
trouendendo īꝑpetuum qa non aliter erat
uēditurus.& tūc nulla uidet̄ eſſe ꝓſūptio ɔ
tra emptorem qa eſt credendū ꝙ nō liben
ter faceret dictū pactū & ꝙ potius uoluiſſꝫ
ꝙ dictum pactum eſſet ad tempus comple-
tum cū iſtud ſit ēptori fauorabilius ne res
ipſa empta ſtet ſemper in ſuſpēſo qa in du
bio qs preſumit̄ uelle ꝙ eſt ſibi fauorabili⁹
ut ꝓbat̄ ī.l.iii.ſi miles.ff.de teſtamen.mili.
Nā ſine dubio meli⁹ ē & utili⁹ & fauorabi
lius ēptori ꝙ ipſe faciat uēditori pactuꝫ de
retrouēdendo ad tēpus cōpletū q̄ ī ꝑpetuū
qa ſi facit ad tēpus cōpletum poſſibile erit
ꝙ.ī.dictū tp̄s nō redimet & ſic res uēdita
remanebit pleno iure ap̄ ēptorē.qñ nō fuiſ
ſet liuellata uel remanebit uēditori qñ fuit
ſibi liuellata perpetuus liuellarius ꝙ erit
pp̄ hoc ſine dubio utilius ēptori Item erit
utilius alia de cā qa ſi uellꝫ uēdere ius qđ
habꝫ in dicta re ꝑ ipſuꝫ empta melius & ci
ci⁹ uendet̄ qñ eſſꝫ appoſitū īꝑpetuuꝫ.imo
multi & q̄ plurimi in ciuitate Verōe cauēt
ſe ab huiuſmodi emptionibus & poſſeſſio-
nuꝫ & liułariorꝫ qñ liuellarii habēt pactū
de retrouendendo imꝑpetuum ut notiſſi-
mum ē in ciuitate Verone.Et dixi.ſ.in ſcia
ꝓſumptione ℣.alii tñ dicunt.Et iō hoc cāu
ex pte emptoris qui facit pactuꝫ de retro-
uēdendo ī perpetuuꝫ nō ꝓſumit̄ fraus ymo
potius per eum fit gratia uēditori.qa meli⁹
eſſꝫ emptori hoc nō facere aut uēditor nole
bat indiſtincte pactū ſibi fieri de retrouen
dendo īperpetuū.Sꝫ rogauit emptorē ut fa
ceret ſibi pactū de retrouēdendo imperpe
tuū ꝙ ſaltem uolebat ad certū tēpus cōple-
tum.Et tunc ſi fiat pactū ad īperpetuū ideꝫ
ꝙ in caſu ꝓcedēti.ſ.ꝙ nō preſumat̄ fraus uł
ſimulatio ex parte emptoris ymo gratia &
liberalitas.Nec ēt hoc caſu ꝓſumit̄ fraus uł
ſimulatio ex parte uēditoris ex quo ponūt
in libertate emptoris ꝙ faceret ſibi pactuꝫ
imperpetuū uel ad tp̄s & ſic intendebat in
effectu uendere & ꝙ uēditio ñ ſtaret in ſu
ſpēſo ſaltem poſt illud certū tp̄us ꝙ ē no-
tādum.Ad ꝙ uide ꝙ dicaꝫ in quarto & qn
to cāu principali.Aut uēditor ñ peciit niſi
pactū de retrouendendo tp̄s uel alternati-
ue uꝫ in perpetuū uł ad tp̄s nō finiēdo ma
gis de uno q̄ de alio & tūc aut ēptor uolens
āpliare & facere gratiā uenditori ēt nō pe
tenti quia forte erat amicus ſuus & in
telligebat ꝙ libentius uellet habere pactuꝫ
īperpetuum de retrouendendo & tūc dicē
duꝫ ē ut ſtati dixi quod nulla mala preſum
ptio ex parte utriuſqꝫ.ſ.emptoris & uēdito
ris eſt coniecturāda aut ēptor facit pactum

de retrouēdendo iperpetuū ipſi uenditori
ñ petēti neqȝ hᵒ deſiderāti neqȝ pp aliq̄ ami
ciciā & qa ita ēptor uoluit quia forte dixit
ꝙ oio uolebat quod haberet pactū de retro
uēdēdo ipꝑpetuū & nō ad tēpus cōpletū ꝙ
tam̄ eueniet raro & tam̄ hoc caſu cū hoc pa-
ctum ad iperpetuum iudicet̄ potius emp-
tori dāpnoſum q̄ illud quod eſt ad tempus
ut ſupra dixi & fecerit hoc emptor ſponte
& nō ad gratiā uēditoris iudicarē male eſſe
p̄ſumdū contra emptorem. Et ex hoc p̄ſui
poſſet ꝙ nō habuit animū liberꝝ ꝙ eſſet ēp
tio ſed potius pignus. & ſic ſimulatio quia
ſi uoluiſſet emere potius uoluiſſet facere pa
ctum de retrouēdēdo ad tēpus q̄ ad iperpe-
tuum cū ſibi hoc eſſet utilius. Ex hiis cō-
cludo ad queſtionē p̄dictā ꝙ melius & tu-
cius quo ad formā cōſientie i dubio facere
pactū de retrouēdēdo ad tēpus cōpletuȝ q̄
ad iperpetuū. Et modo relatū eſt ꝙ ſanctus
Bernardinus ſuper hoc cōſulens reſpondit
ꝙ tucius eſſet ꝙ nō fieret pactum de retro-
uendendo niſi uſqȝ ad ſeptē annos ꝙ ego au
diens & intelligens quāte auctoritatis ipſe
fuerit i hiis que ſunt de foro cōſcentie maxi
me in tota italia quaȝ ſuis ſacris p̄dicationi
bus illuminauit & i multis reduxit Cogita
ui q̄ rō potuit mouere eum ad taxandum
dictū tēpus ſeptem annorum in pacto de-
retrouēdēdo. & licȝ taxatio temporis ſit ar
bitraria ita ꝙ non poſſit in ea reddi uera &
preciſa. rō ut eſt glo. in. ꝟ. quadrageſimum
in clemē. nolentes de hereticis & glo. in ꝟ-
bo quatuor in. c. ii. de reſcriptis libro. vi. &
glo. in. l. i. §. pueritiam in ꝟbo ratum. ff. de
poſtl̄. & glo. i. c. i. i uerbo poſſideat. q̄ icipit
iſtud ē mirabile i ti. ſi de iueſtitura iſt domi-
nū & uaſſallū lis oriat̄ i uſi. feudorū. Et nō.
Bal. i cōcluſionibus feudoꝝ ad finē ubi dicit
ꝙ de taxa oibꝰ tēporꝝ nulla rō reddi pōt ni
ſi ꝙ ita placuit. l. latori. Facit ꝙ nō. Io. an.
i. c. ſequēti ex̄ de reſcriptis in nouella. Et fa-
cit quod hētur in. c. nō debȝ de ꝯſanguinita
te & affini. Tam̄ ꝯſideraui quod rō potuit
eſſe que mouit eū ad taxādum ad ſeptē ānoſ
& nō ultra decē quia decē anni dicuntur lō
guȝ tempus ut probatur in. rubro & nigro
C. de preſcrip. longi temporis decem & ui-
ginti annorum. Cum ergo uellet uenditor
etiam poſt lōgū tempus poſſe retroemere
rem uēditam uidet̄ eſſe maior preſūptio
quod non habuerit animū uere uendendi
quod quando tempus eſt breue. nam ſi eſt
brēue ideſt non longum tempus apparere
tur quod ſaltim poſt illud tempus ſi non re
emerit quod remanebit perfecte ipſi emp-
tori per ea que ſtatim ſupra dicta ſunt. Se
cunda ratio poteſt eſſe qa q̄do uult uendi-
tor pactum de retrouendendo uſque ad
decem annos uel eſt preſumptio quod
non habet animum retroemendi quando
poterit quia communiter eſt uériſimi
le ꝙ uſqȝ ad decē ānos poſſit habere pōtatē
& facultatē retroemēdi & q nō poſſȝ retro
emer̄ uſqȝ ad decē ānos ñ ē uériſil̄e ꝙ poſ-
ſit ēt poſt. Nā qui nō pōt cētū aureos iueni
re uſqȝ ad decem ānos raro cōtiget ꝙ ēt pꝰ
inuenire poſſit ex quo eſt longū tp̄s. Eſt gᵒ
p̄ſumptio qñ uenditor uult pactū de retro
uendendo uſqȝ uel ultra. x. ānos nō ꝙ non
poſſit. ī. illos. x. ānos iuenire ꝉ recupare pe-
cuniā ſȝ quia uult de illa pecunia agere fac-
ta ſua & ꝙ uult retinere pecuniā emptoris
donec ſibi placuerit & hoc maxie uerꝝ ē qñ
uenditor ñ fuiſſȝ ductus neceſſitate ad uen
dendū ſed ꝓ uoluntate qa forte uolebat fa-
cere mercantiā de dicta pecunia. Tercia
rō pōt aſſignari etiā ad hoc quare magis di
xit de ſeptem ānis q̄ de pluribus uel pauci
oribus Nā cōiter in ſeptem ānis contingit
ſaltim una ubertas ſeu fertilitas & aliqñ in
qnqȝ ut cōiter dicit̄. cū ergo uēditor poſſit
i ſeptē ānis habere unā fertilitatē ſequit̄ ꝙ
poterit ꝟiſil̄r. ī. illud tp̄s retroemere. & ea-
dē rōne pōt dici ꝙ ſatis ſit emptori. ī. illud
tp̄s quando non locauit rem emptam ipſi
uenditori & uel ſatis ſit ipſi uenditori
q cōduxit rem p ipſū uenditā qa i dictis ſe
ptē ānis habebit ſaltē unā fertilitatem fūdi
uenditi & ſic nō poterit dicere oēs redditꝰ
eſſe fertiles ex quo ut dixi ſaltim in ſeptem
ānis cōtingit cōiter una fertilitas quia ſic ñ
poterit eſſe grauatus in redditibꝰ nō fertili
bus & ſterilitas cōpenſat̄ cū fertilitate ut i
ſimili dicit̄ in. l. & ſi uno i prin. & ibi nō. ff.
locati & i. c. pp ſterilitatē ex̄ de locato. Tu
cogita ſi alia melior rō de hoc adduci pōt.

ERCIA decima preſumptio ē qñ
ab ipſo inicio partes egerūt ꝙ qñ-
cūqȝ uenditor reſtituet pecuniam
perceptā emptor teneat̄ reſtituere rē ſuaȝ
Nā plus apropinquat ſimulationi pactū dꝫ
reſtituendo rē & p̄ciū q̄ pactū ꝙ retrouen
datur cum hoc ſꝫm preſupponat aliā uendi
tionē preceſſiſſe. ſed primum nō nā nō po
tes mihi tetrouendere ſi primo a me ñ emi

ſti.ſed reſtituere rem bene potes ſecundū do. Pau. de caſtro in conſilio ſuo. cccxxv. qđ icipit. In Chriſti nomine amen In cā mota per do. dorotheā in quarta colūna ubi nihil allegat. Tu āt potes ad hoc allegare. Nā cū dicta pmiſſio de reſtituendo rē ſuā & precium ſit cōtra naturā contractus ēptiōis & uēditionis primo ſeqt qđ inducere udiet preſumptionē ſimulationis per glo. in. l. ſi quid ſub cōditione cum ibi notatis. ff. de cō ditionibus inſti. & per ea que dixi i octaua preſumptione. Et quod ſit preter & contra naturam contractus patet quia ſi uera fuiſſet prima uenditio dimidium rei uendite fuiſſet i ēptione trāſlatū ſi uēditor erat dn̄s ut i. l. clauibus. ff. de cōtrahenda emptiōe & i. l. ēptionē in pricipio & ibi nō. ff. de actio. empt. & iteruenit traditio ut. l. traditionib. C. de pactis uel aliud loco traditionibus ut cōſtitutū ut. l. q meo ipricipio. ff. de acquir. poſſeſſione & l. ab ēptione pricipio. ff. de pactis uel aliqđ eorū de qbus p glo. in. l. iii. i pricipio i 𝔳bo animo. ff. de acqui. poſſōe. Et ſi ſcđus eſſet uerus 9tus rtrouēditionis primꝰ ēptor nō dicitur res ipſiꝰ uēditoris ſibi reſtituere ſꝫ diceret l tenerer tradere l dare ut. d. l. ēptoreꝫ. nā dominiū ipſius tranſlatuꝫ fuit i primū uenditorē ut. d. l. emptorē i pricipio unde eā āplius reſtituere nō tenetur ſed pōt illā uł aliā ſoluere ſi retroemerit rē p ipſū uēditā ut habet i pallegatis iuribus. Iteꝫ pōt dici q dicta pmiſſio de reſtituēdo rē ſuā & pretiuꝫ ē iſolita qa ubi ptes uolūt q fiat retrouenditio nō ſolēt apponi illa 𝔳ba ſꝫ 𝔳ba tm̄ pacti đ retrouēdēdo q ſūt ſcđum naturaꝫ 9tractus. Et iō pp hoc cauſat pſumptio ſuſpitionis. ut pbat p ea q dixi. ſ. i nona pſūptione. Illa tam̄ uerba quod emptor teneat reſtituere rē ſuā poſſent itelligi q aut 𝔳bū ſuaꝫ referrat ad perſonam emptoris q i dubio ē credendum ex quo iſta eſt pmiſſio ſua & cenſet & per ipſū plata licꝫ i tertia perſona ſint ſcripta argumēto eorum q notat. Bar. i. l. ex facto i pricipio. ff. ad trebell. & i. l. cum in teſtamento. ff. de auro & argēto legato & in. l. ſi quis titio. ff. de uſufr. acre. facit. c. primū i 𝔳bo nō ſua ex de ſpōſa. Et q nō. Cy. in. l. qua uis in fi. C. de cōmiſ. & ſecundum hoc nō repugnat nature dictorū 9tuū ēptōis & uēditiōis. Aut dictū 𝔳bū ſuaꝫ rterat ad pſona primi uēditoris eiuſdēqꝫ ſcđi ēptoris & tūc bene rpugnar uidet nature ēptionis & uēditionis p predicta niſi

exponamus ſuā ideſt ſibi debitaꝫ p uigorē i pſis pacti ut exponit glo. in. l. i. in uerbo ſuū cōſequat. ff. q cū eo. Et i. l. cum duobꝰ. § idē rn̄dit ſocius qui ceſſantis i 𝔳bo ſuū conſequi. ff. pro ſocio ubi glo. exponit. i. ſibi debitū. Et alibi glo. exponit pecunia mea. i. mibi debita ut ē glo. in. l. ſi & me & ticiū. ff. ſi certū peta. Et glo. i. in. l. ſi pecuniā. C. đ neg. ge. & facit glo. i. l. ſicuti. §. diſtant i 𝔳bo meū. ff. ſi ſeruitus uendicet pprie tn̄ loquendo dicit meū uel ſuū q uendicari pōt ut. l. ſolū. §. meum. ff. de rei uēditiōe Et nō. glo. in. d. l. i. ff. q cum eo. Itē pōt ēt exponi uerbū ſuaꝫ ēt ſi pprie itelligat ſubaudiendo quōdā ut ſubaudit alibi Gl. exponendo textuꝫ i. l. uti frui i fine principii. ff. ſi uſufructus petat i 𝔳bo uſufructuarius. & ibi glo. dicit quōdā & de hoc eſt caſus cū glo. i 𝔳bo dn̄s in. l. cotem ferrem. §. eā rem. ff. de publica. & uide q ibi nō. Alberi. de ro. & uide glo. in. l. ei q i puinciā in uerbo defuncti. ff. ſi cer. peta. & uide q ibi nō. Bar. qui dicit qđ ſi i inſtrō l petitione dicitur filius ticii qui eſt mortuꝰ ſubſtentat qa ſubaudit quondam & ita tꝫ Specula. i ti. de iſtru. edic. §. inſtrumētuꝫ 𝔳. quid ſi ita continet ubi allegat alia iura. & Anto. de bu. i. c. ex pte. B. in fi. pēultime columne extra de foro compe. & Bar. i tractatu de alluuionibus ſuper uerbo alueꝰ & notat p aliquos in. c. raynutius extra de teſtamētis. & hec ſunt notāda p itelligētia dictorū uerborū & ſimiliū.

QVARTA decima preſumptio ad detegēdū contractū ſimulatū l uſurariū eſt qn̄ pacta appoſita in cōtractibus claudicāt quia oīa facta fuiſſent appoſita in fauorem creditoris & nullum eſſet i fauorē debitoris. Nā ſi uerus fuiſſꝫ cōtractus nō ē ueriſimile q oīa pacta fuiſſent appoſita in fauorem creditoris quia non pſumit debitor uelle iactare ſuū. l. cū de idebito i prin. ff. de pbatio. Et iſta fuit doctria Hoſti. in ſumma đ uſuris. §. fi. 𝔳. ii. q eſt optima & eā tꝫ dn̄s Guill. de mōte lauduno i clemen. ex grāui de uſuris ubi dicit q fraus pſumit qn̄ pacta appoſita claudicant. qa fōte oia ſunt appoſita i fauorē creditoris & nihil aut parū i fauorē debitoris & ita eū ſeqt ibi. Frāciſcꝰ ȝabarella i. §. ceteꝝ in. iii. q. Et idē notat & tenet Bal. in conſilio ſuo in hac materia ſingulari q incipit ad probandum & oſtendendum contractū eſſe ficticiuꝫ & ſimulatū in ordine meo. ccxxvii. i. nono ar-

gumēto. Ad q̄ adde q̄ dixi i ūdecima p̄ſūp tione. Et p̄ hoc facit. l. ſi de meis in pricipio cum ibi notatis per glo. & docto. ff. de arbitriis ubi dicitur & notatur q̄ ɔ̄ctus non debet claudicare.

VINTA decima p̄ſūptio ſimulationis percipi pōt ex parte uēditoris propter rē uēditā nam uēditor dicit ēptori ego idigeo centum aureis ſi eos michi des uendā tibi unū de fūdis meis quē ipſe uolueriſ cum pacto de retrouendendo naȝ hoc caſu eſt p̄ſūptio q̄ uēditor nō habuit animū uēdendi & ſic q̄ uēdere noluerit ſed potius pignorare. qa ſi uere ac libere uēdere uellet pro ſua neceſſitate uel uoluntate nō daret electionē ēptori ut acciperet in emptione quā rem uel quē fundum uellet de fundis ſuis y° ē p̄ſūptio q̄ uenderet deteriorem & minus dāpnoſam & minus carā ſic coit̄ cōtigit & p̄batur in. l. lex qua tutores. C. de adminiſtra. tut. & i. l. magis puto. §. ne paſſim. ff. de rebus eoꝝ. qa nemo p̄ſumitur iactare ſuum dicta. l. cū de indebito ď p̄ ba. i pricipio. Et idem eſt dicendum q̄do uēditor qui haberet m̄ltos fundos uēderet meliorem puta domū maioꝝ ſuoꝝ in qua forte educatus eſt & habitat ad quaȝ preſumitur habere affectionē & q̄ ueriſimiliter eaȝ non eſſet uenditurus. ex quo habet alia bōa que uendi poſſunt. ut p̄batur in. l. ſi i ēptore. ff. de mio. & in. l. i. §. ſed ſi rem ibi quā habet patronus affectionē uel opportunitatis uel celi uľ illic educat⁹ ſit uel parētes ſepulti. ff. ſi quid in fraudē patroni & in. l. libert⁹ qui ſoluendo nō erat ibi ueluti ſi p̄dia. ff. de bois libertoꝝ & in. l. lex que tutores ibi nec uere domū uēdere. C. de admiſtra. tuto. uel ſi uēderet domū apotece ſue ſine q̄ cōmode uiuere n̄ poſſȝ. Ad q̄ p̄ſuit̄ habere affectiōē pp ɔmoditatē ſue artis. p̄bať i. d. §. ſȝ ſi reȝ ibi affectiōē uľ oportunitatis & ſic nō p̄ſuitur q̄ eā uēderet ſi haberet aliqd aliud q̄ ɔmiori dāpno & in comodo uēdere poſſȝ. Et idem eſt dicendum in aliis ſimilibus.

EXTA decia p̄ſūptio iſurgit ēt ex p̄ſona uēditoris pp p̄ciū q̄do. s. ēptor uoluit ſoluer̄ p̄ciū iuſtū ut puta decē & uēditor dixit nolo recipe niſi qn q̄gita uľ ſexagita qa eis tātū egeo. nā tūc ē p̄ ſūptio q̄ noluerit uēdere ſȝ pignorare ſecūdū do. Pau. p̄ caſtro p̄ceptorē meū i cōſilio ſuo. cccxxviii. q̄ icipit In xp̄i noie amē. Viſa petitiōe p̄dicta i ſcd̄a colūa circa pricipiū.

Et idē ſi dū uēditor peteret octuagita ď ſuo fūdo uēdēdo cum pacto de retrouendendo emptor dixiſſet ſi tu uis mihi uēdere fūdū ſine pacto de retrouendendo dabo tibi centū & uēditor noluit ymo potius uoluit uēdere cū pacto ď retrouendēdo pro octuaginta q̄ libere p̄ cētū. nā tunc eſſȝ p̄ſumptio q̄ nō habuiſſet aīum uēdēdi ſed potius pignorādi ſm eūdē Pau. in eodē cōſilio. Et pōt eē rōȝ ipſe nō alleget qa i dubio qs p̄ſumit̄ uelle uēdere rē ſuā iuſto p̄cio & poti⁹ q̄ minoris ſit pluris uēdere ut. l. itē ſi i precio. §. quēadmo. ff. locati. & i. l. i cāe. §. pe. ff. de mio. & iō qn̄ quis ſponte id q̄ pluris ē minoris uendit. & minus uult q̄ ſibi offerat̄ ē mala p̄ſumptio qa tūc uideret̄ uelle iactare ſuuȝ ac perdere ut. l. filiuſfam. i pri. ff. de donatio. q̄ nō eſt p̄ſumendū ut. d. l. cū de in debito i prin. ff. de proba. cū ſimilibus Ad q̄ optie facit q̄ dicā in ſequēti p̄ſumptione. Hic tn̄ cōſulendū eſt uterq̄ uȝ q̄ res uēdat̄ iuſto p̄cio p̄ parte ſaltes p̄ idiuiſo q̄ tn̄ ualet dictū uerū & iuſtū p̄cium & hoc mō tolleretur ois ſuſpicio paruitatis p̄cii.

ECIMA ſeptima p̄ſumptio ēt oritur ex p̄uitate p̄cii ex p̄ſona emptoris uȝ qn̄ eſt icongruitas penſionis & eius modicitas fūdi locati ipſi uenditori nā hoc iducit p̄ſumptionē uſurarū uel ſimulationis Nō. n. eſt ueriſimile aliquem uelle iactare ſuū ut. d. l. cū de idebito i prin. & maxie feneratoreȝ cupidū & auarum ut. xlvii. diſtinc. c. qm̄ & c. ſicut hii & xiiii. q. iiii. c. quid dicā. Vn̄ cum de fūdo locato longe maior pēſio & fict⁹ haberi potuiſſȝ q̄ p̄ ſtaret̄ p ipm uēditorē ſeq̄t̄ q̄ fundus ipſe ſi reuera fuiſſȝ ipſius ēptoris ipȝ nō locaſſȝ dicto fictu. ſȝ qa reuera erat pignoratus & ille fictus reuera erat uſura q̄ ēptor habere debebat n̄ curauit de maiori fictu q̄ ē ēt uſura ſibi debita habito reſpectu ad pecuniā p ipm ēptorē ſolutā ſm Bal. qui ita ſingularit̄ notat in dicto cōſilio q̄ incipit ad p̄bandū & oſtendēdū cōtractum eſſe ficticiū in. xi. articulo Ad q̄ facit q̄ dictū ē i p̄cedēti p̄ſūptione. Et predictis adde que dixi i tercia p̄ ſumptiōe ꝟ. quinto mō. Eadē ēt p̄ſumptio eſſet qn̄ quis emiſſȝ fūdū miori p̄cio q̄ ualeret puta centū cū cētū ualeret & quiquagēta & facit uēditori ēptor pactū de retrouēdendo p̄ eodē p̄cio centū. Nā ſi alii uēdere uoluiſſȝ nō uendidiſſet p̄ cētū & quiquaginta ergo preſumutio ē q̄ uere nō emerit per

p̄dicta.& maxīe hoc ueꝝ eſt qn̄ iure liuelli
nō locaſſꝫ ipſum uēditori ſed ſi liuellaſſet
tunc eſſet minor ſuspitio uel p̄ſūptio in pa
cto deretrouendendo ex quo per libellatio
nem illud qđ plus ualet fūdus uenditus ef
ficitur melioramentum liuellarii iuxta no
tata in.l.fi.C.de.iure emphiteotico.ſed ſuſpi
cio remanet i ipſa liuel latione que fit mino
ri p̄cio q̄ alteri fieret ut ſupra dictū eſt.Ad
ꝙ adde ꝙ dixi in quarta p̄ſūptione.ꝟ.de ſe
ꝯdo modo leſionis.

ECIMA octaua p̄ſūptio ēt ꝯſide
rari & ꝑcipi pōt ex parte ipſiꝰ ēp
toris ꝓpter rē emptā q̄ nō curauit
uelle uēdere nec de ea iformationē ſuſcipe
re dūmodo uēditor eā ꝯduceret iure liuelli
cū pacto de retrouēdēdo ſicuti fit p mľtos ē
ptores i ciuitate Verone.Si eim ēptor habe
ret animuꝫ emēdi uellet prius uidere rē quā
eſſet ēpturus uel de ea iformationē habere
ſi ualet iuſtū preciū ꝙ ſoluit quia nemo pre
ſumitur iactare ſuuꝫ dicta.l.cum de inde
bito cū ſimilibus.Ex hoc ergo ꝙ non uidit
rem uenditā nec de ea iformationē curauit
preſūptio eſt ꝙ nō habuerit animuꝫ emēdi
ſed ſolum habuerit animum fictum de ſua
pecunia percipiendi ſeꝯdum q̄titatem ipſi
us pecunie ſue ſolute & nō ſeꝯdū ꝯditioneꝫ
rei uendite & fructuū exide ꝑcipiēdorum
ꝙ eſſe nō debet ut dixi ſupra in tertia p̄ſum
ptione.

ECIMA nona preſumptio colligi
tur etiā ex perſona ēptoris.ſ.quod
emere noluerit quando ipſe ꝓpria
predia uenderet & huiuſmodi cōtractus fa
ceret.quia non eſt ueriſimile ꝙ itendat alie
na emere q ꝓpria nō iutiliora uēdidit cum
hic ſint cōtraria.& nemo preſumitur uelle
icōtinenti cōtraria agere.l.nam & ea.ff.de
condi.& demon.cum ſy.

IGESIMA preſūptio eſt que plu
riuꝫ fraudis & ſimulatiōiſ inducit
q̄do dicti contractus uēditionis &
locationis cū pacto de retrouēdēdo celebra
ti ſūt clam & oculte & non palā ut eſt tex.i
clemen.ex grandi.ꝟſi.ceterum in uerbo
oculte de uſuris & ibi per docto.& proba
tur in.lege fi.ff.de ritu.nup.& in.l.nō exiſti
mo.ff.de adminiſtrat.tut.&.l.ab anaſtaſio
ibi.hoc nō oculte.& ibi ſi quis autem occľ
te.C.mandati & ibi per docto.& in.l.data
ibi ſi quidem clamdeſtinis & domeſticis
fraudibus.C.de donat.& per tex.in.c.ut no

ſtrum.§.porro & ibi glo.in uerbo oculta ex̄
tra ut eccleſiaſtica benefitia & notatur per
Bar.in.l.poſt cōtractū.ꝟſi.quartus caſus Et
ibi per docto.ff.de dona.& per Cy.& Bal.
in lege.ii.C.de repudianda hereditate &
per ſpec.i.ti.de ceſſiōe actionis.§.i.ꝟ.terti
ū ſi facta ſit ceſſio & p ſaly.i.l.ſi qs poſt hac
in prin.i quinta columna.C.de bonis pre
ſcrip.Ad quod uide ꝙ nō.do.Pau.de caſtro
in.l.i.C.de furtis.Et ꝓ hac preſumptione fa
cit illud uulgare & teſtimoniū ueritatis.qui
male agit odit lucem ut ē tex.cū gl.i.c.con
ſuluit.ex̄ de officio delega.&.xviii.q.ii.peri
culoſum & tex.cū glo.in uerbo occulte in.l.
donacio.C.de dona.& ſuſpicio eſt contra i
ſtrumētū ſi occulte eſt rogatū ſm Inno.i.c.
.i.ex̄ de fide inſtrumētoꝝ.Vnde p̄ſumitur
contra illum qui occulte cōfert bn̄ficiuꝫ ut
ex̄ ut eccleſiaſtica beneficia.c.ut noſtrū.&
facit totus titulus extra de clamdeſti.đ ſpō
ſa.& id ꝙ dicitur.diꝰ.deus opera tenebrarū
ut c.cum ex iniuncto i prin.ex̄ đ hereticiis
Sed qui palā facit lꝫ non benefaciat i dubio
cū quilibet p̄ſumatur bonus ut.c.i.extra de
ſcurtinio &.c.finali extra de preſump.cuꝫ
ſi potius preſumitur error q̄ dolus uel fraꝰ
ut ꝓbatur in.d.l.fi.ff.de ritu.nup.Et p̄dicta
ſunt uera niſi ꝓbaretur ꝙ ex aliqua alia cā
q̄ ſimulatiōis p̄dicti cōtractꝰ clā & nō palā
celebrati ſunt qa i certis nō certis locus eſt
coniecture.l.cōtinuus.§.cum ita de ꝟbo ob
ligatio.predictis adde ꝙ ſi iſtrumentū diu
ſteterit occultū p̄ſumit̄ eſſe ſimulatū Ita di
cit Bal.nōbilit̄ i.l.fraus.ff.de legibꝰ.Allegat
ad hº Iacobū de are.ita hoc tenētē in.l.filie
.ff.ſolu.ma.ꝙ nō.

IGESIMA prima preſumptio eſt
qn̄ in loco ubi agit̄ & in quo cele
bratꝰ eſt cōtractus de quo querit̄
cōſueuit fraus & ſimulatio i ſimilibus con
tractibus adhiberi.nā in dubio preſumitur
id eſſe actum qđ in illo loco fieri cōſuetuꝫ
ē per tex.in.l.ꝙ ſi nolit.§.qui aſſidua.& per
id quod ibi plene notaui.ff.de edili.edic.&
per.l.ſi prius.§.i.ff.de aqua plu.ar.& per.l.
generaliter ad finem.C.de fideiuſ.cū ſy.Et
ꝙ hoc ſit ueꝝ tꝫ expreſſe Guido de monte
lauduno in clem̄.ex grandi poſt mediū de
uſuris.ubi dicit ꝙ ſi qs morat̄ in loco ubi ꝯ
ſueuerunt exerceri uſure preſumitur uſu
rarius.Allegat.xcviii.diſtinc.affros.& ibi ē
glo.que ēt dicit p illū tex.ꝙ ēt rōne ꝓuicie
p̄ſuit cōtra aliquē Allegat.xxiiii.di.qn̄ &

dictũ.§.q aſſidua & uide ꝙ ibi dixi & ꝙ ẽt
dictũ e i libello meo dʼ Impatore militũ de
eligẽdo ubi de natiõe ſcribiť.Et hoc etiã tꝫ
Hoſti.i ſumma de contrahẽ.ẽp.§.i.ꝟ.illud
aũt nõ.ibi cõſuetudo ẽt uſurarii & terre in
hoc maxie atiẽdenda ẽ.ſ.qñ multi uſurarii
ſunt i terra & ſic oẽs ꝯtrahere cõſueuerunt.

IGESIMA ſecũda ꝑſũptio ẽ ꝗdo
emptor uel ẽt uenditor eſſet cõſu
etus ſimiles cõtractus facere. Naꝫ
ꝑſumitur cõtra aliquẽ ex eo ꝙ ita facere cõ-
ſueuit.ut.l.nõ oẽs.§.a barbariis.ff.de re mili
tari &.l.q ſemiſſes.§.i.ff.de uſu.&.l.uel uni-
uerſoꝝ.ff.de pigno.actio.&.ff.ad mace.l.iteꝫ
alias icipit iulianus.§.ꝙ dicitur cũ ſimilibuſ
& nõ.glo.& ibi docto.in.l.cuꝫ allegas.C.de
uſuris & in.l.iulianus.§.idem papinianus
.ff.de actio.emp.facit.c.ſemel malus ex̃ de
regulis iuris i ſexto & ualet argumẽtũ a cõi
ter ſolitis uel cõtigẽtibus.& ſic ab hiis que
fieri coiter cõſueuerunt ut nõ.glo.in.l.i.C.
de ai bi.& ibi per doc.& glo.in uerbo pro-
babilius.c.cũ arte ex̃ de celebra.miſſaꝝ.Et qſ
dicitur cõſuetus aliqd facere ꝗdo feciſſet bis
uel ter ut habetur per glo.& docto.i.l.iii.i fi.
C.de epiſco.audi.&.eſt glo.in autẽtico de te
ſti.§.quia uero multi i uerbo ſepe colľ.vii.
Et ideo qdã religioſi dicũt & dant ꝯſiliũ ꝙ
quis nõ faciat iſtos cõtractus niſi bis aut ter
quia ſi quis plures faceret induceretur ma-
la ſuſpicio ſeu preſũptio cõtra eũ quod ꝑfe
cto tucius eſt.ſed tutiſſimuꝫ eſſet nulos un
quã facere ut i fine huius operis dicetur.&
potiſſime hec ꝑſũptio ꝓcedit quãdo iſti cõ
tractus fuiſſent celebrati per proſonetaꝫ tã
tũ & nõ per ipſos cõtrahẽtes.Nã uſurarii
nũquaꝫ ipi ſuos cõtractus per ſe celebrant
ſed per mediatores ſiue proſonetas ſuos ſeꝯ
dũ Guilľ.de monte lauduno i clemẽ.ex grã
di circha mediũ de uſuris & ibi hoc dicit ẽt
Franciſcus ʒabarela in.§.ceterũ.iii.queſtio-
ne ſequẽdo dominũ Guilľ.ut dicã ẽt i ſequẽ
ti preſũptione.& idẽ eſſet quando partes ip
ſe ꝑ ſe cõtraxiſſent mediante aliquo proſo-
neta qui ſit ſolitus cõtrahẽtes iducere ad ce
lebrãdos ſimiles cõtractus ſuſpectos & uſu
rarios ꝑ predicta Naꝫ ſepiſſime huiuſmodi
cõtractus illiciti ꝯhũtur ex culpa proſoneta
rum qui oia uelamẽta excogitãt & parteſ i
ducunt ad illicitos ꝯtract⁹ celebrãdos.Et iõ
tu mercator uľ ꝯtractur⁹ caueas a dictis pro
ſonetis tãq̃ a ueneno peſtifero qa ob modicũ
lucrũ ꝙ ꝯſeq ſperãt ex ꝯctu ꝑ ptes celebrã
do q̃rũt ſẽp uni⁹ ꝯhẽtiũ & ꝗdoqꝫ utriuſqꝫ
animã perdere & alterius bona cõſumere
& idẽ qñ notarius qui cõfecit iſtrumentuꝫ
eſſet ſolitus ſcribere inſtrumẽta de cõtrac-
tibus uſurariis uel ſimulatis uel aliter ſuſpe
tis & fraudulosis eadem ratione & pro hoc
glo.in principio in.l.iubemus.C.de ꝓbatio
nibus & ꝓ oibus ꝑdictis adducitur rõ.nam
qualitas facti ex perſona faciẽtis ꝑſumitur
ut.xi.q.iii.abſit &.xxiii.q.iiii.ea uindicta &
ita notat glo.notabilis quita queſtione qn-
ta nõ oẽs in uerbo flagello.& ad idẽ allego
glo.notabilem.xxxviii.diſtic.ſi quis grama
ticã que dicit ꝑſumi eo ipõ bonũ ꝙ ab aliq°
bono fuit factum.Ita dicamus ecõtra preſu
mi malũ ſi ẽ ab aliquo malo factũ.& ꝓpte-
rea cauẽdũ ẽ ab huiuſmõi proſonetis & ta-
belliõib⁹ Adde tñ ad hãc ꝑſumptionem ꝙ
in ſequenti diceť.

IGESIMA tercia ꝑſumptio & po
tiſſima eſt qñ eſſet uſurarius & cõ
ſuetus uſuras exercere non tm̃ dic
tos cõtractus q̃ preſumptio ſeu cõiectura ꝯ
aliis predictis ľ aliis eaꝝ cõiuncta facit pre
ſumi faciliť cõtractũ illicitũ ľ ſimulatũ aut
uſurariũ ut ꝓbatur i.c.illo uos i fi.& ibi h°
nõ glo.& doc.ex̃ de pigno.& notat glo.ma
gna añ finẽ in.c.cõqueſtus ex̃ de uſuris ubi
dicit ꝙ ſi i uenditiõe iteruenit modicũ pre
ciũ preſumitur eſſe cõtractus i fraudẽ uſura
rũ & precipue ſi ẽptor conſueuit exercere
uſuras.Allegat.c.ad noſtrã de emp.& uen.
& dictũ.c.illo uos.Et iõ ꝑp hoc dicit Hoſti.
in ſumma de pigno.§.qñ ꝟ.iõ dico ꝙ ex q°
apparet ꝙ creditor uſurarius erat de facili i
terpretať ꝯ ipſum allegat.l.iulian⁹.§.ibidẽ
ſed debuit allegare.§.idẽ papinianus.ff.de
act.emp.&.ff.ad mace.l.ſed iulianus.§.ꝙ di
cit &.l.nũmis.ff.de lega.iii.&.l.nemo q eſt
lex.iii.C.de epiſ.audi.& ſic faciliť ꝑſumitur
cõtra uſurarios ꝑſerti cũ occulte & fraudu-
lenter ſoleãt inire cõtractus ľ celebrare.ut
eſt tex.i clem̃.ex grãdi de uſuris & ibi nõ.
ꝑ doc.Vnde dicit Hoſti.in.c.ad noſtram dʼ
emp.& uen.ꝙ cum ſit peſſimũ gen⁹ hoiuꝫ
de facili ꝑſumiť cõtra ipſos maxie cũ debi-
tores egent & creditores habundẽt & ideo
de facili debitor facit quicquid uult creditõ
ꝗa talis preſumptio ẽ fauorabilis animab⁹
ipſorũ uſurarioꝝ.Et ꝓpterea in dubio ẽ ſe-
quenda dʼ ſponſa.c.iuuenis & de preſump.
illud & de homicidio.c.ad audientiaꝫ &.C.
de reſcin.uenditione.l.ratus &.C.de uſuris

.l.cū allegas cum ſimilib⁹.& ita etiā notat
Paulus de liazariis ſolēpnis decretorū doct.
in quadā ſua diſputatione q̄ incipit ꝯ iſtru-
mtū debiti opponitur ꝙ eſt uſurariū in qn
ta colūna in.ꝟ.de quarto patet. Ad hoc etiā
uideat̃ ꝙ plene ſcribit̃ ꝑ Ang de peruſio i
diſputatione ſua que īcipit aſtēſiſ miles in
.xxx.colūna cū ſequēti. Et ꝙ dictū ē i p̄cedē
ti p̄ſūptione & iō uſurarii cauti quo ad bo-
na tēporalia extorquēda ſ; incauti quo ad
ſpiritualia.& ſic quo ad animā q̄ ſuis caute-
lis quottidie illaqueare querūt dicta clemē.
ex grādi.āte finē de uſuris ut euitēt iſtas du
as ultimas preſūptiones q̄ ſūt potiſſime.faci
unt ꝙ ille q indiget pecunia & uult ſibi iue
ritate pignorare fūdū ipſū quod uēdat alte
ri qui nō ſit uſurarius nec cōſuetus facere
huiusmodi cōtract⁹ & ab eodē cōduci cum
pacto de retrouēdēdo & uſurarius poſtea
emit ab illo ēptori oē ius ſuū & ſic cū dicti
cōtractus uenditionis & locationis cum pa
cto de retrouēdendo nō habuerint princi-
pium nec fuerit ī initio celebrati p dictum
uſurarium uel ſolitū facere ſimiles ꝯct⁹ ui-
dēt̃ ceſſare dicte due rationeſ & ultime pre
ſūptiones.& hoc uidet̃ uelle Guil.de mōte
lauduno i dicta clem.ex grandi circa mediū
de uſuris ubi dicit ꝙ uſurarii nūq̄ ipi ſuos ꝯ
ctus p ſe celebrant ſ; p mediatores ſeu ꝓſo
netas ſuos ita ꝙ pignora p tres uł q̄tuor ma
n⁹ faciant ꝑtrāſire āteq̄ ad feneratorē ueni
ant ꝓpter fraudes & ibi eū ſeqt̃ Frāciſchuſ
ʒabarela i.§.ceterꝫ i.iii.q̄ſtione. Ad qd' adde
ꝙ dixi i p̄cedēti p̄ſūptione.ſed ſi poſſet cō-
ſtare ſiue docere de iſta fraude hoc ſibi non
prodeſſet ymo ſine dubio & multo magis
p̄ſuēret̃ contractus ſimulatus & uſurari⁹ q̄
ſi fuiſſent a principio celebrati per ipſum
uſurarium uel ſolitum huiuſmodi cōtract⁹
exercere ut probatur in.l.ab anaſtaſio cir-
ca medium Ibi uel forſitā.al' per ſuppoſitaʒ
perſonam.C.mandati & ibi per doctores &
.l.& qui ſub ymagine in principio.C.de di
ſtrac.pigno. Adde quod dixi in preceden-
ti preſumptione. nam malitiis hominum
nō ē indigendū.l.in fundo.ff.de rei uendi
tione.& quia fraus & dol⁹ cuiqꝫ patrocina
ri nō debet.ut eſt tex.in.d.c.ad noſtram de
emptione et uendi.cum ſimilibus .et ſic cū
habuerit malum p̄cipiū non eſt licitum
alicui ſcienti emere quia emptor eſſet in ea
dem dampnatus argumento.c.tua nos ex
de uſuris &.l.i.in fine.ff de fluminibus. hec

tn̄ p̄ſumptio.ꝙ ſit ſolitus fenerari uel p̄ce-
dens.ſ.ꝙ ſit conſuetus ſimiles cōtractus ſu-
ſpectos facere cōiuncta ēt cum pacto de re
trouēdendo n̄ facit preſumere cōtractū uſu
rarium ubi alie male preſumptiones nō cō
currunt quia uſurarii ſepe celebrant cōtrac
tus ueros & nō uſurarios ſecundū Bal. qui
ita notat in.l.emptiōe in fi.principii.C.pl⁹
ualere qd' agit̃ p notata per Iacobū de are.
& cy.ibi.& per notata in.c.ad noſtrā de ēp.
& uēditione & in.c.illo uos d pigno.& idē
notat ip̄e Bal.in.l.interpoſitaſ prima colūp
na an̄ finē.C.de trāſactio.ubi dicit ꝙ ad re
ſcindendū cōtractum tanq̄ uſurariū nō ſuf
ficit probare ꝙ cōtrahēs erat uſurarius niſi
ēt probet̃ ſpecifice de illo cōtractu. & ideʒ
tʒ Ang.in.l.ſicuti.§.ſuperuacuū.ff.qui.mo.
pig.uel ypo.ſoluit̃. Vnde ueri⁹ loquēdo &
ſi nō ſepe aliqn̄ tn̄ uſurarii celebrant & cele
brare poſſunt ueros cōtract⁹ nō ſimulatos
nec uſurarios. Facit ad hoc tex. Iohānis gri-
ſoſtomi qui habet̃ de penitētiis diſtic.iii.c.
quid ergo Ibi ē & alia rō ubi dicit̃ non pōt
malus ī oībus eſſe malus ſed hēt aliqᵃ bona.
Facit ad hoc ꝙ nō.Cy.Bal.& doc.in.l.i.C.d'
ꝓba.& uide oīo ꝙ nō.Ang.in dicta diſputa
tione aſtēſis miles ī.xxx.columna cū ſequē
ti. Et ꝙ dicā in quarto caſu p̄cipali.

IGESIMA quarta p̄ſumptio colli
git̃ ex eo ꝙ uenditor remanſit in
poſſōne rei uendite ut ꝓbari uide
tur p tex.cuʒ glo.fi.in ꝟbo obicere in fine
&.l.ſicuti.§.ſuperuacuū.ff.qui.mo.pignus.ł
ypo.ſoluitur & per.l.ſi is qui bonis.ff.de ac
qui.hereditate &.l.iii.ſi qs.C.de naturalib⁹
liberis & per notata maxie per Cy.i.l.ii.C.
de repu.hereditate & ita tʒ ſpecu.in titu.de
dona.§.i.ꝟ.item pone aliquis & Dy.idem
tʒ i.l.oēs.§.lucius.ff.de his que in frau. cre.
quē ſeqtur Bar.in dicto.§.ſuperuacuū ante
finē & in.d.l.poſt cōtractū ꝟ.tertio p̄ſuitur
.ff.de dona. Et dixi.s.in prin. huius operis
Et ita etiā tenuit Guido de ſuʒa.qui dicit ꝙ
nō preſumitur uēdituʒ quod i patrimonio
effectualiter reperit̃ p dicta iura ut refert
Bal.in cōſilio de quo.j.dicetur ꝙ tempus re
manēdi i poſſeſſione ad hoc ut faciat p̄ſumi
relinquēdum ē i arbitrio iudicis q arbitra-
bit̃ ex qualitate perſonaꝝ ex fama loci &
ex aliis ꝓbationibus uериſimilib⁹ ſm bar.
i dicta.l.poſt cōtractū & i.d.§.ſuperuacuuʒ
Et p̄dicta p̄ſumptio ꝓcedit ēt ſi uēditor cō
ſtituit ſe ēptoris noīe poſſidere iuxta nōta

ꝑ Bar.& docto.i.l.quod in eo in pricipio.ff.
de acquir.poſ.& in.l.ab emptione.ff.de pa-
ctis & per Anto.de bu.& doc.in.c.cũ ueiſſet
ex de reſti.ſpoli.ſi ſemper uẽditor fuit i po-
ſeſſione qa ꝑ hoc nõ effigiẽ p̃ſũptio fraudiſ
niſi iteruenerit uera & corporal' traditio.l.i.
C.de ſuffr.Ibi ſequitur traditio corporalis
Rationẽ ego aſſigno quia nõ uidetur ueriſi
mile ꝙ ẽptor uellit dimitere rem ꝑ ipm̃ ẽp-
tam uẽditori & p̃ciũ ex quo nemo p̃ſumitur
uelle iactare ſuũ.l.cũ de idebito de ꝓbatioi-
bus.uel niſi uẽditor reſponderet ẽptori de
fructibus qa forte ↄduxiſſet uẽditor ab ẽp-
tore rem uenditam.hoc eim faceret ceſſare
p̃ſũptiones fraudis argumẽto.l.litibus.C.d'
agri.& cenſitis libro.xi.Et dixi ſupra i prici
pio huiꝰ opis uel niſi uẽditor alii reſerua-
uerit uſũ fructũ ut.l.qſqs.C.de dona ſeↄdũ
Bar.q ita notat & i dictis iuribus.s.ↄtractũ
ſiſ'atũ q̃tũ eſſe debeat re i.l.poſt cõtractũ &
i.§.ſupuacuũ & quod dixi ꝙ ex poſſeſſione
rei uẽdite in qua uẽditor remanet etiã ſi cõ
ſtituit ſe ẽptoriſ nomine poſſidere p̃ſumiẽ
ſimulatio debet intelligi q̃do apparet cauſa
propter q̃ ſic fecit ut.l.mulier i pricipio.ff.
rerum ãmotaꝝ.& in.l.ſi maritꝰ.§.finali.ubi
eſt expreſſũ.ff.qui & a qbus.& ẽ caſus exp̃ſ
ſus i.c.finali de renuntiatione in.vi.Sicut e-
nim nõ poſſunt dici facta i fraudẽ creditoꝝ
q nõ ſũt.l.i.C.de iure fiſci.libro.x.Et ſicut ñ
põt dici donatio facta metu mortis q̃ nõ ſit
ut.ff.de dona.cauſa mortis.l.i.ↄ ſimilibꝰ.Ita
nõ põt dici ↄtractꝰ ſimulatus uel ad apparẽ
tiã tactꝰ niſi ſubſit cã fictiõis ꝑꝑ quã fictio
ↄſtaẽ eſſe facta ſeↄdũ Bar.q ita notãẽ dicit i
ↄſilio ſuo ꝙ icipit Petrus icole ubi ſubdit ꝙ
licꝫ uẽditor ul' donator poſt uẽditiõẽ ul' do
nationem remaneat in poſſeſſione.nõ tañ
facit p̃ſumi cõtractũ eſſe ficticium & ſimu-
latum & ad apparẽtiam factũ qa ex ſola poſ
ſeſſione nõ apparet cã ſimulationis q̃ debet
ante ſubſiſtere.ut ꝓbaẽ i iuribus ꝓxime de
ductis.& ita loqtur dicta.l.ſicuti.§.ſupuacu
uꝫ.ff.qbꝰ modis pig.l' ypo.ſoluiẽ.Ibi eĩꝫ ſub
erat cã qa ad excludẽdũ creditorẽ erat ſil'a-
ta uẽditio & hº allegat ip̃e creditor ſicut diˀ
i donatiõe ꝙ ñ p̃ſuiẽ ficta l' ſil'ata niſi appa-
r̃at cã ꝑꝑ q̃ ſit ficta l' ſil'ata ut nõ.ẽt Bar i.d.
l.poſt ↄ̃ctũ.ff.de dona.& bal.i.l.illud i ſep-
tima q̃ſtiõe.C.de ſa.ſanc.eccle.Videẽ aliẽ di
cere circa predicta dixit enim quod ex eo ꝙ
uenditor uel donans remanſit in poſſeſſio
ne nõ uidetur probari ſil'atio qa uſqꝫ ad tri
ginta ãnos põt ẽptor uel donatarius agẽre
actione perſonali ad rẽ ſibi tradẽdã ut i.l.i.
C.de annali excep.&.l.ii.C.de cõſti.pecuia
cũ ſimilibus.ergo nõ preſumiẽ ex poſſeſſi
one ſimulatio Vnde ip̃e ſic diſtinguit in.d.
l.illud.Aut eſt inſtrumentũ ꝓmiſſiõis &
nõ p̃ſumiẽ ex poſſeſſione ſimulatio ut.d.l.
ii.C.de cõſti.pecunia.Aut ẽ inſtrumẽtum
traditionis & tunc ſunt aliq̃ ↄiecture l' cãe
ſimulationis uel fraudis ut ex poſſeſſione
iuncta cuꝫ aliis preſumiẽ ſimulatio ut.d.§.
ſuperuacuũ.Et in hoc uideẽ couenire cum
Bar.in dicto cõſilio.Petrus icole.Et ẽ rõ dif
ferẽtie ſm bal.in dicta.l.illud iter iſtrumẽtũ
ꝓmiſſionis & traditiõis qa poſſeſſio nõ re
pugnat ꝓmiſſioni ſed ꝓmiſſio repugnat ue
re poſſeſſiõi tradẽtis nec cũ ea cõcurrit.Vñ
cũ nõ cõſonet effectus cũ ſua cã preſumiẽ ſi
mulatio cãe ſeu tituli niſi tradens p̃cario ac
cepiſſet.Nã ꝑ poſſiõnem precariã excludiẽ
p̃ſumptio ſimulatiõis ut habeẽ in.l.ꝙ mõ i
prin.de acquir.poſſeſſione & i.l.ab ẽptiõe
ff.de pactis.Sed nõ excludiẽ p̃ſumptio ſi-
mulationis & fraudis ſil' iuncte ut dicto.§.
ſupuacuũ.& hoc i effectu ſequiẽ.d.Pau.de
ca.i cõſilio ſuo.cccxxvi.ꝙ icipit i xp̃i nomie
amen p̃ſuppoſitis his de quibꝰ.s̃.qui rñdet
ad dictã.l.primã.C.de ſuffr.quã Bar.allegat
quia loquiẽ qñ perſone eſſent ſuſpecte uel
ꝓhibite ut.ff.de proba.l.qui teſtamẽtum &
l.cũ quis.§.ticia de legatis.iii.ſecus ſit nulla
ſubeſſet cã ꝑꝑ quã cõtrahentes impedirẽẽ
ĩuicem ↄtrahere.

IGESIMA quinta preſumptio re
ſultat ex tempore quo uẽditio du
rauit quia per modicũ tẽpus dura
uit.Vnde ↄ uenditiones ſoleant fieri ut res
perpetuo ſint penes emptorẽ & pignorati
ones quouſqꝫ debitũ ſoluaẽ ut.l.ſi reꝫ.§.ois
de pignor.acti.Credendum ẽ quod ex mo-
dico interuallo noluerit uendere ſꝫ pigno
rare.Et iſtud optie ꝓbaẽ in ſimili per.l.ple
riqꝫ de ritu nup.ubi ſi mulier que receſſit a
marito nõ multo tp̃e iterpoito reuerſa ẽ cẽ
ſeẽ idem matrimonium.nec cẽſetur diuer-
tiſſe aio diuertendi & matrimoniũ diſſoluẽ
di ad hoc lex quicqd calore in fine.ff.de re.
iur.&.xxxiii.q.ii.§.diuortium.Probaẽ ẽt i.l.
iiii.§.ſi ab ignoto.ff.d' manumiſſiõibus ubi
qñ fuit acta a principio ꝙ emptio modico
tẽpore habeat durare p̃ſumitur ẽptio ſimu
lata.Et ita dicit Bar.per illum tex.in cõſilio
ꝙ icipit Petrus incole ubi ponit de triplici

ſpecie ſimulationis & iſtā ponit ꝑ una facit ēt ad hoc lex ſi uentri.§.i bonis & ꝙ ibi nō. per glo.& doc.de priuilegiis credi Et ita cōſulēdo tenuit dominus Paulus de caſtro in cōſilio ſuo.cccxxv.ꝙ incipit in xp̄i nomine amē.In cauſa mota per dominā doroteā.Ꝟ.his p̄miſſis.Et aduerte quod iſtius ſiſ'atiōiſ natura hec eſt ut debeat hoc exp̄ſſe per pactū agi ut dicit tex.in.d.c.ſi ab ignoto & nō bar.i.d.ſuo cōſilio Et iſta dicetur uera ſimulatio ſꝫ q̄do hoc expreſſe nō eſſet actū p pactū ſed tamē receſſum ē a uēditione infra modicū tēpus tūc ē preſūpta ſimulatio non uera que ſola nō eſſet ſufficiens ad preſumēdum cū effectu ɔctū eſſe ſimulatū p dictuꝫ .§.ſi ab ignoto Ibi ab initio eiꝫ hoc agi d'bꝫ ſꝫ iūcta cū aliis preſūptionibus ſic p p̄dicta iura que ita meo iuditio debent itelligi. Et circa p̄dicta adde que dixi i.xii.p̄ſūptione.

IGESIMA ſexta p̄ſūptio cōphēdit ur ex modo recedēdi a dicto ɔctu emptionis ſeu uēditionis. quando ſcilicet receditur per reſtitutionē iſtrum̄torum icīſoꝝ & ſic per modū receſſus a dicto ɔctu nō p modū noue uēditionis quod fieret ſi a pricipio ɔtrahētes habuiſſēt animuꝫ faciēdi ueꝝ ɔtractum facit lex cū hii .§. modus de trāſacti.ſeɔdū dn̄m Pau.de caſtro in dicto ɔſilio.cccxxv.Ꝟſi.tertia reſultat p̄ſūptio.Hoc pōt ſic ɔfirmari qa iſtud ē iſolituꝫ. regulariter eim fit retrouēditio & non ſola reſtitutio iſtrumētoꝝ maxie icīſoꝝ ergo p̄ſumēdū ē illicitū p glo.nōbilē i.l.ſiq dē ſub cōditione cū ibi nōtis p Bar.& doc.ff.de cōdi.inſti.& p ea que dixi.s.i nona p̄ſūptiōe In ɔtrariū tam̄ uidet̄ facere.l.labeo cū.l.ſequēti q̄ icipit poſtq̄ pign⁹ cū ibi nōtis per glo.& doc.ff.de pac.&.l.ſi cyrographuꝫ.ff.d' ꝓbat.&.l.quarta & qnta i pricipio.ff.de lib. legata &.l.mortis cauſa capimus.§.ſeya.ff.d' dona.cauſa mortis &.l.cū cōſtet.C.que res pignori obligari poſſunt &.l.creditricem .C.de remiſſione pignoruꝫ &.l.pecunie.C. de ſolu.cū ſimilibus In quibus habetur qd' ſi reſtituitur uel legatur debitori iſtrumentum debiti uel pignoris maxime cancelatū uidetur eſſe facta liberatio uel pignus remiſſum. Sed ad hec iura poteſt reſponderi quod loquantur in liberatione uel remiſſione debiti aut pignoris que conſueuit non nunquam fieri per reditionem uel legatum iſtrum̄toꝝ ut ibi habetur nos loquimur i nouo ɔtractu ēptionis & uēditionis qui non cōſueuit fieri niſi per nouū cōtractū ſeu iſtrumentū ɔtracti & nō per ſimplicē reſtitutionē iſtrumētoꝝ icīſoꝝ.Itē incontrariū uidetur ēt facere.l.i.C.de dona.&.l.ſuum filii.§.eū qui cyrographū.ff.de legatis primo & glo.in.l.iii.in Ꝟbo aio Ibi quint⁹ per traditionē iſtrumēti.ff.de acq.poſſeſſione & glo.in.§.interdū in uerbo nuda uolūtas Inſti.de re.diui.in quib⁹ dicitur ꝙ ſi donantur uēdūtur aut legantur uni inſtrumēta emptionū alicuius rei ip̄a res uendi dōari uel legari uidetur.Sic eo modo ſi reſtituuntur iſtrumēta ēptionū ſoluto prius p̄cio per primū uēditorem uidetur eſſe facta retrouēditio.Nec uidetur ꝙ debeat p̄ſumi aliqua ſimulatio.Pōt ad hoc dici ꝙ in dictis iuribus nō pōt cadere ſiſ'atio uel pignus quia loquimur in prima donatione uēditiōe & legato nos uero loquimur qn̄ prio p̄ceſſit uēditio poſtea reduntur iſtrumēta per que receditur a prima uēditiōe ꝙ nō ē ſolitū fieri ideo pria uēditio preſuitur ſiſ'ata & uere fuiſſe pignus ut ceſſet hec ſuſpitionis preſumptio requiritur ꝙ fiat noua retrouēdi° Pro hoc optie facit lex nihil tā naturale cuꝫ ibi nōtis.ff.de re.iur.ubi dicit̄ ꝙ nihil tā naturale ē q̄ eo genere unūquodcūqꝫ diſſolui q° ligatum eſt.Ad idē.c.primū ex de regu. iur.i antiquis ubi ſic dicit tex.beati Iohānis Griſoſtomi.Omnis res p quaſcūqꝫ cās naſcitur p eaſdē diſſoluitur.Pro hoc ēt.l.per hec quibuſcūqꝫ modis .ff.d reg.iur.ubi dicit̄ p hec qbuſcūqꝫ mōis obligamur hiſdē i ɔriū actis liberamur.Ad hoc ēt gl'.xxiiii.q.iii.cū perimus i uerbo inimic⁹ & ē ēt de hoc tex. in.l.ꝑut quiſqꝫ.ff.de ſolu.& ē caſus in.l.i.C. qn̄ liceat ab ēptiōe recedere & ibi h° uidet̄ ſentire Cy.in.vii.& ultima qōne.

Multe alie p̄ſumptiōes fraudis uel ſimulationis reperiunt̄ q̄ faciunt preſumere cōtractū ficticiū ſimulatū uel uſurariū de q̄bus per ſpecu.in titulo de ceſſione actionis .§.i.Ꝟ.ſi uero dubitat̄ utꝝ ſit uera l' ſimulata & per Cy.Bar.Bal.& doc.i.l.ii.C.d' repu. hereditate & per Bar.in dicto ſuo ɔſilio ꝙ icipit Petrus icole per Cy.Bal.& doc.i.l.emptione.C.plus ualere ꝙ agitur q̄ qd' ſimulate cōcipitur & per eundeꝫ Bal.in.l.fraus.ff. de legib⁹ & i.l.iii.ſi ſub ſpecie & ibi p doc. .C.de poſtl'.& aliquid per Bal.& doc.in.l.p diuerſas & in.l.ab anaſtaſio.C.mādati & p Bal.in.l.multū.C.ſi quis alteri uel ſibi & in .l.cū allegas.C.de uſuris & per doc.i.l.emp

tor.ff.de aqua plu.ar.& per do.Benedictuꝫ
de plūbino in.l.iiii.§.ſi ab ignoto.ff.de ma-
numiſſis titulo generali.Et uide textū no-
tabilem in.l.cū uir uxori cū ibi notatis.ff.dꝰ
iure dotium.& uide ꝙ notat Bal.in.l.nō du
bium in.iii.oppoſitione.C.de legibus .ubi
ponit quot modis fiat fraus legi ex quibꝰ p̄
ſumuntur multe p̄ſūptiones ſimulationis
& fraudis.Et idem etiā ponit dn̄s Petrus
de ancha.in repetitione.c.canonum ſtatuta
extra de cōſtitutionibus in.xcviii.cōlumna
ꝟſi.iuxta predicta congrue ⁊c̄.in ſuo conſi-
lio &.xxi.ꝙ icipit in xp̄i nomine amen ad
corroborationem p̄dictoꝝ.Et uide etiaꝫ per
Bal.in.l.deo nobis in ſexto notabili.C.dꝰ epi
ſco.& cleri.& plene per eūdē in additioni-
bus quas fecit ad Speculum in titulo de do
natio.& per.Tancredum de corneto in ſuo
opere in.xi.rubrica queſtione.xiiii.Et uidꝰ
per dominū Bertolameū de ſaly i.l.ii.C.ne
lice.potē.& in.l.ſi quis poſt haci pricipio ī
qnta colūna.C.de bonis p̄ſcrip.& per.Al-
bri.de ro.i.l.filie mee.ff.ſolu.matri.& p An
ge.de aretio inſti qbus ex cauſis manumit-
ti nō licet.§.i fraudē i prima collūna.& per
doc.cano.in.c.illo uos ex̄ de pig.& i.c.ad no
ſtrā de emp.& uēdi.& in.c.ex literis extra
de iure iurā.& i.c.cōqueſtus & in.c.cū i dyo
ceſi extra de uſuris & per Hoſtien.i ſumma
extra de uſuris.§.fi.in pricipio i titulo de pi
gnor.§.quibus pactis & in titulo de ɔtrahē.
ēp.§.fi.ꝟſi.de cōtractu ad cōtractū.& plene
per dominū Guidonē de monte lauduno ī
Clemē.ex grādi.Et ibi ē.per Arch.ʒabarel.
in.§.ceteꝝ.in.iii.queſtione & ibi per doct.
de uſuris & per Beatū Bernardinum i tra
ctatu de cōtractibus & uſuris in ſermone
.xxxviiii.articulo ſeɔdo.c.i.Et per Iohānem
de capiſtrano i ſuo libello ſiue tractatu de
uſuris ubi tractat de uſura paliata ſub nomi
ne uēditionis ſꝫ ille nō cōueniunt materie
noſtre q̄ ē ſolūmodo q̄do emitꝰ uꝰl acqritur
res ab uno & eodē locatꝰ cū pacto de retro
uēdēdo & iō eas hic omiſſi.& ſi quis uidere
uellet recurrat ad dicta loca & ad notata ibi
p doc.q̄ oia ſūt bene notāda quia nō ita alibi
collecta ſimul repies. Sꝫ circa p̄dictas p̄-
ſūptiōes poteſt i pratica dubitari.qd ſi i in-
ſtrum̄to uēditiōis & ɔductiois cū pacto de
retrouēdēdo eſſet appoſita hec clauſula uidꝰ
licꝫ ꝙ ip̄e ꝑtes renūtiāt ſeu renūciaueꝝt ex
ceptiōi ſimlꝰatiōis & apparētie ɔ̄ctꝰ & non
ſic actoi um.i.quod non poſſit excipere qdꝰ

ſic non ſit actum dic quod hec uerba re-
leuāt.qa declarant itētionē cōtrahentiū ꝙ
nō itendūt iſtū cōtractū eſſe ficticiū uel ad
apparētiam factū Sed ſi apparēt legittime
cāe ꝓbationis & indicia tūc qa rōne ſubſtā
tie cōtractus ꝓbaretur ſilꝰatꝰ.Eadē hec renū
ciatio ſimulata p̄ſumeretur argumēto.ff.dꝰ
noua.l.doli.§.diuerſum ſm bar.qui ita nōt
in ſepe allegato cōſilio ꝙ incipit Petrus ico
le i fi.Et idē ip̄e nōt in.l.nemo pōt ꝟ.quero
an renūciatio exceptionis.ff.de legatis.i.Et
idē nōt & tꝫ Car.ʒabar.& Io.de Imo.ī.c.ad
noſtrā de emptiōe & uen.Et idē dixit etiaꝫ
bar.de illa que renūciauit exceptioni doli ī
factū actioni & ſine cā in.cōſilio.cviii.ꝙ in
cipit.quidaꝫ petrucius ut dicitur fecit teſta
mētum.& idē ip̄e tenet in.l.fi.§.idem queſi
uit.ff.de condi.idebiti.& nōtur p eundem
Bar.& doc.in.d.l.doli.§.diuerſum de noua.
& predicta ꝓcedunt qn̄ dicta renūciatio ē
facta i eodē iſtrō ꝙ dicitur ſimulatū lꝰ i alio
inſtrumēto icontinēti poſt niſi partes iu-
raſſent uera eſſe oia cōtenta i dicto ɔtractu
& inſtrumēto ſecūdū Bal.in.l.fi C.de n̄ nu
merata pe.& dixi.s̄ i ſeptima p̄ſumptione
an̄ finē.Secus aūt ſi poſt ex iteruallo talis r̄
nuntiatio fieret qa tūc ēt ſine p̄dicto iura-
mēto tolleretur p̄ſumptio ſimulatiōis ut.l.
ii.cū ibi notatis.C.ꝙ metus cā.ſm Bar.q ita
nōt in dicta.l.nemo pōt.Et p ʒaba.& Io. de
Imo.in.d.c.ad noſtrā & dixi in dicta ſeptia
p̄ſumptione an̄ finē.Ex quibus uidetur cō-
cludendū ꝙ cū i dubio ɔ̄ctus nō p̄ſumatur
ſimulatus ſed uerus ut.l.ſi maritꝰ in fine.ff.
qui & a quibus & i.c.fi.de renuncia.in ſexto
& nō.Bar.in dicto cōſilio.Petrꝰ icole. Facit
lex merito.ff.pro ſocio & idē nōt Bal.i.c.i.§
ſi inſtrumētum in ti.de notiſ.feudoꝝ.& idē
ip̄e tꝫ i.l.rogaſti.§.ſi tibi ad finē.ff.ſi certum
peta.ubi dicit ꝙ i dubio cōtractus nō debet
iudicari uſurarius ar.l.ſi ea pactione.C.de
uſuris ubi dicitur ꝙ cōtractus i dubio nō i-
telligitur excedere legitimū mōꝫ uſuraruꝫ
& argum̄to.l.ampliore.§.fi.C. de appel. &
ex̄ de uſuris.c.nauiganti & habetur per ar
chi.xiiii.q.iii.ſiquis.

Et idem tꝫ Bal.in.c.i.in fine in ti.de. feu
dis datis meis ualua in uſibus feudoꝝ.maxi
me qn̄ de cōtractu apparet confectū iſtru
mentū quia ꝓ inſtrumēto p̄ſumitꝰ ut i aūt.
de fide inſtrumētorum.§. ſi moriantꝰ collꝰ.
vii.& eſt tex.cum glo.& ibi notatꝰ in.l.cuꝫ
precibus.C.de proba.Vn̄ qui allegat inſtru

mētũ ſimulatum illud probare debet ut in
dictis iuribus & probatur in.l.patronus.ff.
de proba.& lʒ ſit aliqua preſumptio de pre
dictis in cōtrarium tñ indiſtincte preſuiť
uerus cōtractus & non ſimulatus qñ iterue
niſſet dicta renunciatio que declarat itētio
nē cōtrahentium.Intelligendo eo mō quo
dictum ē.ſ̄.quia quis pōt ēt ſi eſt uſurarius
celebrare ueros contractꝰ ut dixi.ſ̄ i.xxiiii.
preſumptione.Nec obſtat huic ꝙ dixi.ſ̄.in
nona preſumptione in fine ꝙ ſi in inſtru-
mēto ſunt iſta uerba uēdidit & tradidit ue-
re & ñ i fraudē uſurarium ꝙ ex iſtis ꝟbis
inſtrumētũ magis p̄ſumiť ſuſpectũ ſʒ bal.
in.l.emptione.C.plus ualere ꝙ agitur quia
illa uerba nō ſunt ſolita poni i inſtrumētis
ut dixi in nona p̄ſumptione. Sed predicta
renunciatio bene ſolet & cōſueuit apponi
maxime hoc tēpore.& ꝑ ꝑ dictā renũciatio
nē tranſfertur totum onus ꝓbandi in illuʒ
ꝗ uult dicere ꝙ ꝯtractus ſit ficticius ł ſimu
latus ꝗ poterit ꝓbare per cōtrariā cōfeſſio
nem alterius partis cui eſſet ſtandum tanꝗ̄
ultime i ipſius cōfitentis preiudicium ut ꝓ
batur i.l.de etate.§.1.Ibi fides eni cōtra ſe ha
bebiť.ff.de iter.acti.Facit optīe glo.i.l.i con
tractibus in prin.i uerbo nullo mō.C.de ñ
nu.pecu.&.l.publia.§.fi.ff.depoſiti.Circa ꝙ
uide ꝙ dixi.ſ̄.i prima p̄ſumptiōe.Itē pote-
rit ꝓbari ꝑ dilucidas ſiue legitias ꝓbatiões
ſiue p̄ſumptiões & idicia & per ꝓbabiles ꝯ
iecturas ut ꝓbať i.d.l.ſed ſi maritꝰ i fine.ff.
ꝗ & a qbꝰ & i.c.fi.de renũ.i ſexto & i.c.illo
uos i ꝟbo preſuiť & ibi ꝑ Inno.& doc.ex̄
de pig.& nō.ꝑ Guilł.de mōte lauduno i cle
mē.ex grādi de uſuris & ibi ꝑ Frā.ʒab.i.§.
ceterũ i.ii.&.iii.q.& per bal.i.l.iii.C.plꝰ ua
lere ꝙ agiť & i.l.eos.C.de uſuris & patet ꝑ
ea ꝗ̄ dicta ſunt i oībus precedētibꝰ p̄ſumpti
onibꝰ & ꝗ̄ dicā i quarto & ꝗnto cāu prin.

Que autē ſit dilucida & legitia ꝓbatio
& ꝗ̄ ſint p̄ſumptiões indicia & ꝓbabiles cō
iecture Circa hoc dic ꝙ dilucida ꝓbatio di-
ciť illa ꝗ̄ fit per cōiecturas.l.ſi ſeruꝰ pluriũ
.§.fi.ff.de le.i.Secũdum Oldra.& Benedic-
tũ de plũbino i.d.l.ſʒ ſi maritꝰ.Legitia pro
batio diciť illa ꝗ̄ fit ꝑ teſtes & iſtrā ut ē tex.
cũ gl.nōbili i ꝟbo legitimis.i.l.cũ ď idebito
i prin.ff.de ꝓba.& ē gl.i.l.ꝓprietatis.C.ď ꝓ
ba.Itē diciť legitia ꝓbatio ea ꝗ̄ fit ex ꝯfeſſio
ne ꝑtis ut ē glo.i.c.ad abolēdam in glo.iii.i
uerbo dep̄nſi ex̄ de hereticis. Que ſint
p̄ſumptiones & indicia.Circa hoc uide oio

Guil.de monte lau.in dicta cle.ex grādi cir
ca mediũ.& ibi Fran.ʒab.in.§.ceteꝝ i.iii.q.
& uide pleniſſime i omibus p̄dictis p̄ſũpti
onibus.Que aũt ſint ꝓbabiles cōiecture ui
de nōta in.c.fi.de renũ.in.vi.& tex.in.c.cũ i
hibito in fi.pricipii ex̄ de clā.deſ pon.& nō-
tur in.l.licet impator.ff.de le.i.& in.l.cũ ꝓ-
poneretur.ff.de le.ii.Itē poterit ꝓbari ꝑ li-
libros & codices rōnũ ipſius emētis uel uē-
dētis ſi eſt uſurarius & libros ac ſuos codi-
ces rōnum & recogitur ut eſt caſus in dicta
cle.ex grandi.§.ceterũ de uſuris.de quo dic
ut ibi per docto.Itē poterit ꝓbari ſi iudex
ꝓcederet cōtra aliquē tā quā uſurarium uł
ſimulatum cōtractum faciēdum recipiēdo
in teſtes ꝓſonetas & mediatores & alios cũ
ꝗbus diciť crimen cōmiſſum ar.c.qm̄ ex̄ de
teſtibus & ēt precipiat ſub pena ꝙ quicum
ꝗʒ aliquid ſciat ſuꝑ hoc ueniat & reuelet in
publico argumēto ex̄ de iure iuran.c.ad no-
ſtrā ſeꝯdũ dñm Guido.in dicta cle.ex gran
di.licet alias ſit dubiũ.nunqd ꝓſoneta ſeu
mediatores poſſint eſſe teſtes.De quo per
glo.in aut.de teſtibus.§.pe.in ꝟbo.ꝓhibe-
re colł.vii.& per glo.que uidetur contraria
in aut.de fide inſtru.§.in his colla.vi.& per
glo.& doc.i.c.dilatorum ex̄ de teſtibus cogē
dis & per glo.pe.& ibi per doct.in.c.roma-
na de teſtibus.in.vi.& per glo.Io.teotonici
in.c.ſi quis ep̄us in uerbo mediator.i.q.i.&
per doc.in iuribus p̄allegatis Et per Bar.i.l.
deferre.ff.de iure fiſ.& per bal.in.l.omnibꝰ
.C.de teſtibus & per Ang.in.l.debʒ.ff.de
edili.edic.& ꝑ Anto.de bu.in.c.nō ſine in
penul.& ultima columna.extra de arbitriſ
& in.c.ex literis in ſecũdo notabili in fi pe.
colũne extra de trāſac.& per dominum do-
minicũ de ſancto geminiano n.c.i.de teſti.
in.vi.Item ꝓbari etiam poterit ꝑ argumen
ta puta per familiā.ut eſt caſus & ibi glo.&
Inno.cum in dioceſi extra de uſuris ſecũdũ
eũdē Guil.i dicta cle.ex grādi de uſu.Et ad
uerte in pratica quia ille qui uult dicere in-
ſtrumētũ fuiſſe & eſſe ſimulatũ debet.oſtē
dere cauſam ſimulatiōis ſeu fictionis ut nō
Bar.i dicto cōſilio Petrꝰ.incole.& Bar.in.l.
poſt ꝯtrac.i prima p̄ſũp.ff.de dona.ubi alle.
ad hoc.l.ſi mulier i pri.ff.reꝝ āmotaꝝ &.d.l.
ſed ſi maritus i fi.ff.qui & a quibus &.c.fi.ď
renũ.in.vi.Et idē uult Bal.in.l.illud i.vii.q.
Ibi uł cauſe ſimula.C.de ſa.ſanc.ec.& dixi.ſ̄.
in.xxiii.p̄ſump.Item agens debet deducere
& exprimere ſpēm ipſius ſimulatiōis certā

& claram ut nõ.Bar.ĩ dicto cõſilio Petrꝰ ni
colle & idem nõ.Bal.in.l.ab anaſtaſio.C.
mandati.& do.Pau.de ca.i.l.iuriſgentiuꝫ.§.
dolo malo.ff.de pac.Et ſi agens uel excipiẽs
de ſimulatione contractus non expreſſerit
cauſã et ſpeciem ſimulationis ſeu fictionis ꝯ
ſint multe de qbus per Bar.ĩ.d.ꝯſi.debet ſuc
cũbere ut notatᷣ ĩ dictis iuribus & nõtᷣ eti
am per Petrum de Ancha.in ſuo ꝯſilio.xxi.
quod incipit in nomine xp̃i amen.Ad cor
roborationem predictorũ quod intellige ſi
opponatur ab alia parte que petat declarari
cauſam & ſpẽm ſimulationis & non aliter
ſecũdum Bal.& dominũ Bar.de ſaly.in di
cta.l.ab anaſtaſio in ultima colũna.C.man.
Credo tamẽ ꝙ reo ſufficeret opponere qđ
libellus eſt dubiꝰ uarius incertus & gene
ralis ſicut coĩter oppoĩ ſolet.Et tutius ẽ qđ
opponatur in ſpẽ de incertitudine cauſe &
ſpeciei ſimulationis & ꝙ petatᷣ & declaretᷣ
cauſa & ſpecies ſimulationis.Si tamẽ oppo
neretur ſolũmodo generaliter exceptio cõ
tra libellũ actor deberet replicare qđ dicta
exceptio ẽ dubia generalis ĩcerta & obſcura
& ſic nõ admittenda ꝑ.l.i.§.labeo.ff.de fluĩ
nibus &.c.cũ officii in fi.ex̃ de preſcrip.&
in cle.fi.de app.&.l.ex duobus.§.ergo ſi qs
ꝯ.põt.ff.de iure iurã.& ꝑ Bal.eadẽ.l.§.ſiqs
iurauerit.& habetᷣ per dominuꝫ Anto.de
bu.in.c.ex parte decani in.ii.colũna & ibi ꝑ
doc.ex̃ de reſcrip.quia exceptio generalis ĩ
certa & obſcura non ꝓdeſt niſi declararetᷣ
ut nõ.bar ĩ.l.i.C.de cõdi.ob cãm & nõ.Bar.
Ange.& doc.in.l.titia textores in principio
de le.i.q̃ exceptionẽ ſi ẽ facti tenetᷣ reus de
clarare ſecus ſi eſſet iuris ſimpliciter ſecun
dũ bal.in.l.fi.circa prĩcipiuꝫ.C.de fideicon.
Et ideo tutius ẽ quod actor petat in ſua re
plicatione quod reus declaret in qua par
te libellus ſuus eſt generalis incertus & ob
ſcurus.Idem poterit petere iudex ex ſuo of
fitio ut nõ bal.ĩ.l.age cũ geminião ĩ prĩcipio
ꝑ illũ tex.C.de trãſac.q̃ oĩa bne nõ & tene
m̃ti ĩ pratica ut ſcias ĩ hac matͥa libllare ſeu
peterẽ & exci.& articularẽ ſeu capitula facerẽ

VARTO uero caſu prĩcipali.q̃
do ĩ ꝯctu uẽditionis & locatiõis
cũ pac.de retrouẽdẽdo ĩterueĩt
fraus dolꝰ ł ſimłatio ex ꝑte utri
uſqꝫ ꝯhentis uel unius tantum ſed nulla le
ſio in pretio uenditionis locationis & pa
cti de retrouendendo & tunc dic ſi ex
parte utriuſque interuenit dolus fraus uel
ſimulatio quia forte uẽditor ñ habebat anĩ
mũ uendẽdi neqꝫ emptor emẽdi uere ꝙ pa
tere põt uel per cõfeſſionẽ eorũ uł per pre
ſumptiones de quibus dixi ĩ precedẽti caſu
principali & maxĩe ꝑ ea q̃ dicta ſunt ĩ prĩa
preſumptiõe & tũc nõ ẽ dubiũ ꝙ cõtractꝰ
erit ſimulatus uel uſurarius & poterit reſci
di de iure ciuili ut.l.emptione & ꝑ totuꝫ ti
tulũ.C.plus ualere quod agitᷣ & habetᷣ per
Bar.& doct.in.l.poſt contractũ.ff.de dona.
& per Bar.ĩ conſilio ꝙ incipit Petrus nicole
& per doc.in.l.ꝑ.diuerſas.C.mãdati.Itẽ po
terit reſcidi de iure canonico ꝑ dictũ.c.illo
uos ex̃ de pignoribus & ꝑ.c.ad noſtrã ex̃ đ
emptiõe & uẽdi.cũ ibi nõtis per gl.& doc.
& ẽt multomagis reſcindi poterit & debe
bit in foro ꝯſcie ex quo põt reſcidi đ iure ci
uili & canoĩco.Nam ubicunqꝫ lex uł canon
ꝓuidens ſuper certo diſponẽdo ſecũdũ ali
quã rõnem obtĩet ĩ foro iudiciali rõnabilitᷣ
obtinet ĩ foro conſcie ſecũdũ beatũ Thomã
ut refert & tenet Florianus ĩ.l.ex ꝑte heres
.§.ſeruo libertatis.ff.familie her.Si uõ ꝓba
ri non poſſet uel ꝓ̃ſumi ex uiolẽta ꝓ̃ſump
tione ꝙ dolus uel fraus uel ſimulatio ĩterue
nerit ex parte cõtrahentiũ & tñ interueĩt
& tũc lꝫ non poſſet agi ĩ foro ciuili uł cano
nico qa deficit probatio & nõ ius.l.duo ſũt
ticii de teſta.tut.tñ ĩ foro ꝯſcie in quo deus
reſpicit & ĩterrogat cor & nõ manum ut di
cit beatus Auguſtinus ĩ nouellis.& habetᷣ
per tex.xiiii.q.v.ſi quid inueniſti.& ẽ tex.ĩ
cle.exiui ĩ ante pe.colũna.§.q̃uis de ꝯbo.ſi
gni.ubi dicit q abſcõditoꝝ ẽ cognitõ ad anĩ
mũ ſibi adminiſtrãtium reſpicit ſimplicitᷣ
nõ ad manũ & nõ.glo.i.in.l.iii.in prin.ff.đ
dona.inter uirũ et uxorẽ ubi dicit ꝙ ad cor
reſpicit deus ſine dubio dictus cõtractꝰ eſſꝫ
illicitus ſimulatus & uſurarius.Nam hoc ca
ſu nõ eſt dubiũ ꝙ ambo ꝯtrahẽtes faciũt cõ
tra conſciam ex quo in mente gerũt unũ &
faciunt aliud.ergo eſt illicitũ & prohibitũ
cum ad ueritatẽ uite pertineat ut id ꝙ exte
rius agitᷣ interiorẽ mentis diſpoſitionẽ &
habitũ repreſentet.ut dicit tex.ĩ dicta clem̃.
exiui.§.cupiẽtes igitur zc̃.Qui enim cõtra
cõſientiam facit edificat ad genam Ideſt ad
ignem infernalem ut eſt tex.in.c.literas.ex̃
de reſtitu.ſpoli.& glo.in.c.ad aures in uer
bo conſcientia extra de etate & qualitate.
Sed ſi fraus dolus uel ſimulatio ĩterueĩt ex
parte unius cõtrahẽtium tantũ.& tunc ſub
diſtingue.Aut interuenit ex ꝑte uẽditoris

aut ex parte emptoris. Si ex parte uēditoris tātū interuenit dolus fraus uel ſimulatio qa forte nō habet i ueritate animū uēdēdi ꝙ q̄ do ſit colligi pōt ex hiis que dixi i dictis p̄ſūptionibus & maxie i prima &.xvi. Et tūc aut emptor ſciebat manifeſte ītētionē uēditoris et ſic ꝙ ſimulate agebat & ꝙ nō hēbat animuꝫ uere uēdēdi uel per cōfeſſionē eius uel per alias legitimas preſūptiones & tūc idē.s. ꝙ ꝯctus nō iudicabitur illicit⁹ ſimulatus uel uſurarius in foro cōtēcioſo ciuili uel canonico ex quo extrema.s.mala itētio ēptoris & uenditoris ſimul nō cōcurrunt. ſed i foro ꝯſcientie bene tenebitur emptor ēt ſi habuerit animū emēdi & uoluerit potius emere q̄ ſimulare agere. qa nō ſatis eſt tibi uelle niſi ēt bene facias ut dicit beatus Ambroſius in libro de officiis & hētur in.c. nō ſatis in pricipio. lxxxvi. diſtic. Et eſt ēt ad h⁹ argumētū i.l.i illa ſtipulatione.ff.de uerbo. obli. ubi dicitur nō ſufficit abſtinere a malo niſi fiat ꝙ bonū ē & ibi Bar. Et ideꝫ ego puto q̄dō uēditor aliter nō eſſet uēditurus & peteret de gratia ꝙ aliqſ uellet emere. exēplū pone ſeyus erat obligatus titio ad dādum ſibi cētuꝫ & forte ſub pena uł aliquo itereſſe & uult ſibi ſatiſfacere ne in penā uł intereſſe incurrat nec hēt modū ſatiſfatiēdi niſi uēdat unū fundū uł det ipi titio inſolutum. Sey⁹ uult facere uēditiōē michi de dicto fūdo & eū a me cōducere cū pacto de retrouēdēdo. & ego ſcio uł titius ſcit ꝙ ſey⁹ nō habꝫ animū uēdēdi & ſcio ꝙ aliter mihi nō eſſꝫ uēditurus uel titio iſolutū datur⁹ qa forte ſeyus ita dixerat & ꝓteſtatus fuerat ut dixi .s. i prima preſūptione. & ſcio ēt ꝙ faciaꝫ ſibi magnā cōmoditatem uł utilitatē de pn̄ti qa liberabitur a dicto debito de cētū & a pena uł itereſſe. Dico ꝙ talis ꝯct⁹ eſſꝫ illicit⁹ ſimulat⁹ & uſurari⁹ i foro ꝯſcie. Nā q̄do non pōt alit̄ ſubueiri niſi aliter ledat̄ ꝯmodi⁹ ē neutrū iuuari q̄ grauari alteꝝ ut dicit idē beat⁹ Ambro. i libro d' offitiis. & hēt̄.xiiii. q.v. deiqꝫ i pricip⁹. Sic eo modo & mł'to magis ſi n̄ poſſū ſubueire uicio q dicit ſe uelle uēder̄ ꝯ in ueritate nolit ſꝫ poti⁹ pignorare niſi noceā mihi, ipi q facio ꝯ ꝯſcietiā ex quo ſcio illū n̄ habre aimū uēdēdi h⁹ facere n̄ de ƀo ut ibi ꝙ nō. qa mł'ti i h⁹ errāt. Aut ēptor neſciebat aimū & ītētiōē uēditoris qa cred'bat ꝙ habret aimū uēdēdi uere. et tūc aut ē i lata c'pa ſi ignorat ꝙ oēs ſciūt ut.l. lata & .l. late.ff.de.ꝟ.ſigi. & idē qa paria ſūt aliqd ſcir̄ ł ſcire debere ut ibi et.l. ꝙ te i fi.ff. ſi certum petat̄ & probatur per uerba Auguſtini q̄ habet̄ uigeſima octaua.q.i. oīs.§. ex his ubi ſic dicitur Omne ꝙ aliter fit q̄ probatur peccatū ē nō tn̄ omne ꝙ fit cū fide bonuꝫ ē Ignorantia que ē ex culpa nocet. Aut eſt i leui culpa uel leuiſſima ꝙ qn̄ ſit hēt̄. Inſti. quibus mo. re cōtrahitur obligatio.§.pe. in glo. q̄ incipit. hic nō aliud ē dolum. & tūc ꝯctus eſt licitus & nō tenet̄ emptor i aliquo uenditori in foro ꝯſcie quia ad hoc ut quis teneat̄ in foro cōſcie maxie ad dāmni reſtitu. opus eſt ꝙ ſit in dolo ł lata culpa nec ſufficit ꝙ ſit in leui uel leuiſſima ſed ſolū tūc ē iniūgenda ſibi penitētia de negligētia n̄ de damno ar. l.v.q.ii. Inebriauerunt. & ita ſingulariter notat Inno. i.c. ſicut dignū circa finē ex d' homicidio. Aut ēptor fuit i nuła culpa & tunc ſine dubio n̄ tenet̄ i foro ciuili uł canonico neqꝫ i foro cōſcie & ēt nulla penitētia ſibi eſſꝫ iniūgēda p p̄dicta ꝙ ē bn̄ nōndū. Et ita intelligo ꝙ notat beat⁹ Bernardinus i tractatu de ꝯctibus & uſuris in ſmōe xxxix. articulo.ii.c.i. ubi dicit ꝙ ſi ēptō agri ītētiōe ſimplici illū emat & p̄cio iuſto pat⁹ ſemper retinere illū ſi uēditor noluerit ipꝫ redimere n̄ ē ibi uſura qa nulla ibi iteruēit rō mutui ſꝫ ſola ēptio pura & ſimpł'r q ſub dit ꝙ in iudicio aīe & ſic i foro. cōſcie ſtādū ē in his cōſcie cōfitētis ſe purā & ſimplíceꝫ intētiōnē habuiſſe. In iudicio eiꝫ aīe cuilibꝫ ē credēdū ut ē tex. in.c. ſignificaſti circa mediū. & ibi glo in uerbo credēdū ex de homicidio. & notatur p glo. in.c. tua qualit̄ tibi ꝯſtiterit ex de ſpōſa. & nōt. glo. in cle. unica i ꝟbo nō ualēs in fine de homicidio. Et ē rō nō eſt uerīſimile ꝙ ſit imemor ſue ſalutis.i. q.vii. ſancim⁹. Sꝫ ego arbitrō ꝙ poterit i pe ēptor ſi uoluerit agere cōtra uēditorē ad reſci. cōtractū tāq̄ ſimulatū ar. noſtroꝝ. i.l. & elegant̄ i prin.ff. de dolo & i.l. iulianus.§. ſi qs colludēte.ff. de acti. emp. & per id ꝙ nōt Bal. i.l.i.ꝟ. ſꝫ hic q̄ro. C. plus ualere ꝙ agit̄ & hoc cāu ſine dubio idiſtincte tenebit̄ uēditor i foro cōſcie. Sꝫ ſi ex p̄te illius q dicit̄ emptor iteruenit fraus dolus uel ſimulatio qa nō habuit animū uere emēdi. & intēdebat in mēte ꝙ eſſꝫ pignus ꝙ qn̄ ſic patet ex his q̄ dixi in p̄cedēti caſu principali in oib⁹ p̄ſumptiōib⁹. Sꝫ ſi uēditor habuit aium uēdēdi & tūc i foro ꝯtētioſo ſꝫ. Hoſt. & Io. an. in.c. cōſuluit ex de uſuris pōt dici talis ꝯtractus q̄ſi uſurarius & z^m dn̄m Laurētiuꝫ de

rodulfis dꝰ florentia ĩ ſuo tractatu de uſuris
ſup.c.cõſuluit de uſuris q̃ſtiõe quarta.Põt
dici uere ſimulatꝰ & uſurarius.Sꝫ ſecũdũ me
debꝫ diſtigui qa ex parte uẽditoris nõ põt
dici ꝯtractꝰ uſurariꝰ nec quaſi uſurariꝰ ita-
ꝙ ꝯtra eũ de hoc agi poſſit ſiue uẽditor ſci-
uerit ſiue ignorauerit malã itẽtionẽ ẽptoriſ
ex quo ip̃e uẽditor habuit animũ uere & ñ
ſimulate ꝯtrahẽdi.ſꝫ ex parte ẽptoris bene
põt dici ꝯtractus ſimulatus ita ꝙ uẽditor ꝯ̃
eũ agere põt ad reſcidẽdũ cõtractũ ſi uolue-
rit adeo ꝙ ẽ in electione ipſius uẽditoris.an
ualeat uł nõ ualeat dictꝰ ꝯtractꝰ ꝑ nõta in
.d.l.& elegãter ĩ pri.ff.de dolo & in.d.l.iuli
anus.§.ſi quis colludẽte.ff.de acti.ẽp.Et ita ĩ
telligo ꝙ nõ.Bal.ĩ.d.l.i.℞.ſed hic quero.C.
plus ualere ꝙ agitur qa licꝫ talis cõtractus
nõ ſit totꝰ ſimulatus reſpectu utriuſqꝫ ptiſ
tamẽ ex pte ẽptoris tãtũ poterit dici ſimłatus ut ꝓbaſ in.l.iuriſgẽtiũ.§.dolo malo i fi.
& ibi hoc nõ.do.Paulꝰ.de ca.ff.de pactis.Et
hoc itelligo ueꝝ ſi uẽditor ignorauit malam
itẽtionẽ ẽptoris & ſic nõ fuit ĩ aliquo dolo ł
culpa ſecus ſi fuiſſꝫ qa tũc pp dolũ uel etiaꝫ
culpã ſuã nõ poſſet agere ꝯ̃ ẽptorẽ Et ita in
telligo ꝙ nõ.beatꝰ Bernardinꝰ i dicto ſuo
tractatu de ꝯ̃ctibꝰ & uſuris.ſecũdo articulo
.c.i.ubi dicit ſecũdũ Archi.ꝙ licꝫ ẽptor non
habuerit animũ emendi.tamẽ ab eccleſia ex
hoc cõdẽpnari nõ poſſet.In foro aũt cõſcie
q̃tũ ad ẽptorẽ ĩdiſticte talis ꝯ̃ctus iudicãdꝰ
ẽ ſimulatus & uſurarius ex quo ip̃e malam
itẽtionẽ habuit ut habeſ ꝑ glo.ĩ dicto.c.con
ſuluit ex̃ de uſuris & patet ex p̃dictis.q̃tum
aũt ad uẽditorẽ idẽ ſi fuiſſet uł ſcire debuit
malã itẽtionẽ ẽptoris alias ſecus ut ex p̃dic.
collĩſ ẽt ſi nulla leſio ĩteruenerit ut dixi qa
nõ ſufficit bñfacere niſi id ex bono fonte hᵒ
ẽ bõa uolũtate ꝓficiſcaſ ut dic.bea.Ambro.
ĩli.de officiis & habeſ.lxxxvi.diſtic.nõ ſatiſ
in principio & qa qcqd agant homines in
tẽtio iudicat omẽs ut dicto.c.cõſuluit & ibi
glo.fi.& docto.de uſuris.& qa diuina iudi-
cia talia fortis audiunt qualia ex ĩtimis ꝓfe
rũſ ſecũdũ beatũ Gregoriũ i.xxvi.libro mo
ralium & habeſ.xxii.q.v.humane in prinᵒ
Et ꝙ dictũ eſt in ẽptione & uẽditione ideꝫ
ẽ dicẽdũ in datione inſolutũ & in aliis ſimĩ
libus contractibus.

Vt autem hec materia clarius ĩtelligatur
comprehendo omnes caſus qui ex predic-
tis percipi poſſunt.& ex hiis que dixi pri-
mo caſu pricipali.& in prima preſũptione
& ſimul colligi debẽt.Sic breuiſ concludas
Aut uterqꝫ cõtrahentiũ habuit animũ uere
& nõ ſimulate contrahẽdi qa emptor habu
it animũ uere emẽdi & uẽditor uẽdẽdi.aut
neuter habuit animũ uer̃ cõtrahẽdi.qa ille
qui diciſ uẽditor nõ habuit animũ uẽdẽdi
nec ille q diciſ ẽptor habuit animũ emen
di aut unus tm̃ habuit animũ uere & non ſi
mulate cõtrahẽdi Primo caſu qñ uterqꝫ ha-
buit animũ uere cõtrahẽdi uꝫ emptor emẽ
di & uenditor uẽdendi ꝙ qñ ſit cõſtare põt
maxime ꝑ cõfeſſionẽ partiũ ut dixi in pria
p̃ſumptione tũc indiſtincte dicas ꝙ ille cõ
tractus nõ põt dici ſimulatus uel pignora-
ticius ſiue uſurarius ẽt ſi eſſꝫ leſio enormis
in cõtractu uẽditionis & conductiõis & in
pacto de retrouẽdẽdo.Et ẽt ſi emptor eſſet
ſolitus fenerari uel ſimiles cõtractus facere
ex quo ipſi uſurarii poſſũt celebrare ueros
contractus & qñqꝫ ipſos uere & nõ ſimula
te celebrãt ut dicit Bal.in.l.emptiõe.C.plꝰ
ualere quod agitur.Et dixi.s̃.in.xiiii.p̃ſum-
ptione quia in incer.nõ certis &c̃.l.ꝯtinuꝰ
.§.cũ ita de uerbo.obli.cum ſy.Et dixi.s̃.in
primo cãu principali.Difficile tñ erit ꝓba
re in foro cõtentioſo ꝙ uterqꝫ habuit aium
uere cõtrahendi qñ interuenit leſio ĩ cõtra
ctus uel emptor eſt ſolitus fenerari uł ſimi
les contractus facere.Sed in foro cõſcie faci
lis erit ꝓbatio quia ſtabiſ ꝯſcie cõfitentis ſe
puram & ſimplicẽ intentionẽ habuiſſe ut
s̃.dixi & qñ leſio ĩteruenit lꝫ ñ poſſit dici cõ
tractus ſimulatꝰ & ficticius.Aut uſurarius
poterit tñ dici illicitꝰ iter q̃ ẽ dria ẓᵐ ea que
dixi ĩ primo caſu pricipali. Secundo caſu
qñ neuter habuit animũ uere cõtrahẽdi uꝫ
emẽdi & uendendi ꝙ patere põt uel ꝑ con
feſſionẽ eoꝝ uel ꝑ alias cõiecturas de qbus
ĩn oibus p̃cedentibꝰ p̃ſumptiõibꝰ & maxie
in prima p̃ſumptione ĩ prin.& tũc ſine du
bio cõtractus iudicãdus ẽ ſimulatus & uſu-
rariꝰ tã in foro cõtẽcioſo q̃ ĩ foro cõſcie ẽt ſi
nõ interueniſſet aliqua leſio iiuſti p̃cii nec
emptor eſſet ſolitus fenerari uel ſimiles cõ
tractus facere.quia ĩ incertis nõ certis locus
eſt cõiecture ut dixi. Tercio cãu princi
pali qñ unus tm̃ cõtrahẽtiũ habuit animuꝫ
uere cõtrahendi & tunc aut ille ſolũ q dici
tur uẽditor nõ habuit animũ uendendi ſed
emptor ſolũ habuit animũ emendi.Et tũc
ſubdiſtigue.Aut emptor ſciebat manifeſte
intẽtionem illius q dicebaſ uelle uẽdere ꝙ
in ueritate nõ habebat animũ uẽdendi.Aut

ignorabat quia credebat ꝙ haberet animuꝫ
uendēdi.ſi ēptor ſciebat in foro cōtētioſo nō
poterit dici ꝯ̄ctus ſimulatus uel uſurari⁹ ex
quo extrema.s.mala itētio ēptoris & uēdito
ris ſil' n̄ cōcurꝛ͛t Sꝫ in foro cōſciētie bene te
nebit̄ ēptor ſi uero ip̄e ignorabat malā itē-
tioneꝫ uēditoris & tūc aut ip̄e fuit i lata cul
pa.Et idem aut fuit in leui uel leuiſſima &
tūc ſecus.tamē ꝑ culpa penitentia eſſet in
iūgēda ēptori.Aut fuit in nulla culpa & tūc
in nullo tenet̄.ſed ip̄e ēptor poterit ſi uolu
erit agere ꝯ̄ uēditoreꝫ ad reſcindēdū cōtra-
ctū tāq̄ ſimulatū.& hoc caſu ſine dubio.& i
diſtincte tenebit̄ uenditor in foro ꝯſciētie
ꝑ predicta.Sꝫ ſi ex parte illius qui dicit ēp
tor interuenerit dol⁹ fraus uel ſimulatio qa
nō habuit animū emendi & intendebat in
mente ſua ꝙ eſſet pignus.Sꝫ uenditor habu
it animum uendendi & tunc in foro cōten-
tioſo debet diſtingui.qa ex parte uendito-
ris nō pōt dici ꝯ̄ct⁹ uſurarius nec quaſi uſu
rarius ita ꝙ ꝯ̄ eū de hoc agi poſſit ſiue uēdi-
tor ſciuerit ſiue ignorauerit malā itentionē
emptoris ex quo ip̄e uenditor habuit aīmū
uere & nō ſimulate ꝯ̄hendi.ſed ex p̄te emp
toris bene pōt dici ꝯ̄ctus ſimulat⁹ ita ꝙ uē
ditor ꝯ̄ eum agere pōt ad reſcindendum cō
tractū ſi uoluerit adeo ꝙ ēſt in electione ip̄i
us uenditoris an ualeat uel nō ualeat dictus
ꝯ̄ctus ꝑ nōta in.d.l.& eleganter in princi.
ff.de dolo.Nam licet talis cōtractus non ſit
totus ſimulatus reſpectu utriuſqꝫ.tamen ex
parte emptoris tātuꝫ poterit dici ſimulatus
ut.d.l.iuriſgē.§.dolo malo cū ibi nōtis.ff.de
pactis.Et hoc intellige ueꝝ ſi uēditor igno
rauerit malā intētionem emptoris.&.ſic n̄
fuit in aliquo dolo uel culpa.ſecus ſi ſciuiſſꝫ
qa tūc ꝑꝑ dolū uel culpā ſuā nō poſſet agerē
cōtra emptoreꝫ.In foro aūt ꝯſcie q̄tū ad ēp-
torem indiſtincte talis cōtract⁹ iudicādus
eſt ſimulatus & uſurarius.ex quo ip̄e malaꝫ
intentionem habuit.Quātū autem ad uen
ditorem idem ſi ſciuit uel ſcire debuit malā
itētionē emptoris aliaſ ſecus etiam ſi nulla
leſio interuenerit. Ex hiis colligi poteſt
qualiter in hac materia ſit formādus libell⁹
& qualiter ſit articulādū ſiue capitulādum
tam ex p̄te emptoris q̄ uenditoris & quid
agendū ſit in foro cōſcie que omnia b̄ne nō
qa quottidie hic poſſent cōtingere & alibi
nō ita clare diſtincta reperies Ad que adde
oīno q̄ dixi i tertio caſu p̄cipali in ſecūda
preſūptione.

VINTO uero cāu p̄cipali qn̄
dubitatur an in dictis cōtracti-
bus iteruenerit dolus fraus uel
ſimulatio & in damnū uēditōis
interuenit leſio in uēditiōe cōductiōe & i
pacto de retrouēdendo uel in aliquo ul' ali
quibus ex ipſis.Et in hoc ſic puto eſſe dicen
dū.Aut Interuenit leſio i oīb⁹ predictis tri
bus cōtractibus.ſ.in uēditiōe cōductione &
pacto de retrouēdendo.aut leſio n̄ iterueit
in oīb⁹ p̄dictis ſil'.ſꝫ in duobus tm̄.Aut iter
uenit leſio in uno tm̄ de p̄dictis.Primo cāu
qn̄ int͛ueit leſio i oīb⁹ trib⁹ p̄dictis ꝯ̄ctib⁹ ꝙ
qn̄ ſit dixi plene in 2ª 3ª & q̄rta p̄ſumptio
ne & tūc ſine dubio p̄ſumā dolū uel fraudē
uel ſimulationē ſaltē re ip̄a ꝑꝑ ꝙ redditur
cōtractus illicitus & p̄ſumit̄ ſimulatus &
ēt uſurarius ex quo illa cōcurrunt cū pacto
de retrouēdendo ut ꝓbat̄ ꝑ ea q̄ dixi i āte
dictis p̄ſumptionib⁹ & ꝑ ea q̄ habent̄ in.c.
ad noſtrā ex̄ de emp.& uendi.&.c.illo uos
de pigno.&.c.cōqueſt⁹ extra de uſuris & i
.l.emptione.C.plus ualere ꝙ agit̄.licet Cy.
2ᵐ Iaco.de are.ibi tenuerit cōtrariū de quo
ēt lati⁹ dicā in ꝟ.tercio caſu qn̄ interuenit
leſio & i ſexto & ultimo caſu p̄cipali circa
principiū. Secūdo caſu qn̄ nō interueit
leſio in omnibus tribus p̄dictis ſed i duob⁹
tm̄ uꝫ in uēditiōe & cōductione tm̄ l' i uēdi
tiōe & pacto de retrouēdendo uel locatiōe
& pacto de retrouendendo & tūc aut inter
uenit leſio i cōductione uel pacto de retro
uēdendo habito reſpectu ad ualorē rei uen
dite & eius fructuū l' reddituū.Aut habito
reſpectu ad naturā liuelli.aut habito reſpe
ctu ad pecuniā ſolutā.Si interueit leſio ha-
bito reſpectu ad ualorē rei uēdite & ei⁹ fru
ctuū uel reddituū.& tūc idē crederē ꝙ i cāu
p̄cedenti.ſ.ꝙ dolus ul' fraus uel ſimulatio p̄
ſumat̄ interueniſſe & ꝙ cōtractus ſit illici
tus & p̄ſumat̄ ſimulat⁹ & uſurarius. Exem
plū pone emi a te fūduꝫ ꝑ centū q ualebat
centū & qnquaginta locaui tibi eundeꝫ fun
dū ꝑ fictu quinquaginta libraꝝ qui fictus
eſt ultra iuſtū p̄cium ēt habito reſpectu ad
ualorem rei uendite.Aliud exᵐ qn̄ eſt leſio
in uenditiōe & i pacto de retrouendendo
Emi fundū a te ꝑ centū qui ualebat centuꝫ
& quiquaginta & feci tibi pactū d' retrouē
dendo ꝑ centuꝫ & ſexagita & hoc eſt ſine
dubio.Si uero i damnū uenditoris interue
nit in uenditiōe & i ꝯductione leſio habito
reſpectu ad naturā liuelli.licet non habito

reſpectu ad rem uenditam uel eius fructus l' ad pecuniã p emptorem ſolutam. & idem dicendũ q i pcedenti. ſ. q pſumat' cõtract' uſurarius & ſimulatus. Exemplũ emi fũdũ a te p centum q ualet centũ quiquagita. In hac uenditiõe eſt leſus uenditor i qnquagita Deide locaui tibi i ppetuũ eũdem fũdũ pro iiuſto pcio habito reſpectu ad naturã liuelli & ſic ultra quiq; pro cẽtenario q qnq; pro centenario ſunt iuſtũ pcium liuelli ut dixi ſupra in 3ª pſumptione. Sed dubiũ eſt an iſta qnq; p centenario debeant eſſe habito reſpectu ad pecuniã ſolutã p emptorem an ad ualorem rei l' ei' fructuũ. Exm i pdicto qñ fũdus uenditus p centũ ualebat centũ & quiquaginta habendo reſpectũ ad pecuniã ſolutã erũt qnq; tm̃ ſ; habendo reſpectũ ad ualorem fũdi uenditi erũt ſepte; & dimidio. Credo q de iure ciuili l' canoico debeat haberi reſpectus ad ualorem fundi uenditi S; i foro cõſcie credo qd' debeat haberi reſpectus ad pecuniã p emptore; ſolutã ut ſtati dicam in ſimili in cãu ſequenti & dixi ſupra in 3ª pſumptiõe. Sed ſi leſio int' uenit i damnũ uenditoris eiuſdemq; cõductoris in uenditiõe ul' i locatiõe uel i pacto de retrouendendo habito reſpectu ad ipſã rem uenditã uel eius fructus & redditus ſ; habito rſpectũ ad pecuniã ſoluta ſec'. Exm de locatione emi atitio fũdũ p cẽtũ qui ualebat cẽtũ & qnquagita & eũdẽ ſibi locaui pro ficto ſeptẽ cum dimidio. Nã iſte fictus eſt iuſtus habito reſpectu ad rẽ empta; & eius ualorẽ ac etiã eius reditus. qa ille fũd' cõiter locaret' p illis ſeptẽ cũ dimidio. Sed põt dici iniuſtus fictus habito reſpectu ad centũ ducatos quos ſolui pro emptiõe dicti fundi quia ſolũmõ pro centum ducatis ſoluũt' quiq; aurei de liuello ut i fra dicet'. Et dixi ſupra in tercia pſumptiõe. Aliud exm eſt de leſione in pacto d' retrouẽdẽdo Emi a ticio fundum pro centum qui ualet centũ & quinquaginta ducat. & feci ſibi pactum de retrouendendo p centũ & quiquaginta ducat. nã illi centũ & qnquagita duca. ſunt iuſtũ pciũ quo ad ualorẽ fũdi. ſed nõ quo ad pecuniã p me ſolutã in emẽdo dictum fundũ que fuit ſolũ uſq; ad ſũmã cẽtũ duca. Et iſtis caſibus uidetur quod dicta. penſio ſit iuſta & licita. & ſic dictum pactum de retrouendendo ſit iuſtum & licitum quod ſic probatur. Nam ſi ego emi a ticio fundum pro centum qui ualet centũ quiquagita i cõtinenti efficitur meus interueniẽte traditione actuali uel cõſtituto ſi uendens erat dominus ut. l. traditionibus. C. de pactis & l. quod meo in prin. cũ ibi notatis. ff. de acq. poſſ. & per id quod nõ in. l. ab ẽptione. ff. de pactis Si ego locarẽ eũdẽ fundũ alteri q titio certe iuſta penſio eſſet iudicanda habito reſpectu ad ualore; ipſius fũdi & eius fructuu; & nõ habito reſpectu ad prerium p quo ego emi quia illud nõ eſt attendendu; ut habetur in. l. ii. C. de reſcin. uendi. & in. l. ſi quos eo. titulo & i. l. hereditatũ. ff. ad. l. fal. cõ ſimilib'. Et p hoc facit q dixi ſupra i ſecdo caſu pricipali i tertia pſũptione. & eodẽ modo ſi eũdẽ fũdu; uelem alteri uendere. q titio poſſem licet uendere p cẽtũ & quinquanita & ſic p eo precio quo ualet ipſe fũdus lic; ego ipm emeri a ticio pro minori & iniuſto pretio ut habet' i. d. l. ii. C. de reſcin. uendi & licet fundũ q uiliſſimo pretio emeri nõ tamen p hoc teñeor alteri pro eodẽ pcio uẽdere uel habito reſpectu ad illud pretium locare Et p hoc uide q dixi ſupra i xvii. preſũptione. ſicut e; ſi emerẽ fundum pro centũ & qnquagita ducat. q ualeret niſi centũ & uellẽ eũ alteri uẽdere uel locare nõ deberẽ habere reſpectu; ad preciũ q ſolui ſed ad uera; extimationem ipſius fundi & ſic licet fueri deceptus in emẽdo fundu; tam alii locãdo uel uẽdẽdo eũdẽ fũdum decipere nõ poſſum nec debeo argumẽto glo. nõbi. & q ibi etiã notat' p dñm Pau. de ca. in. l. ſi te bonis. C. de iure deliber. & l. ſi filia in prin. ff. fa. her. & facit ad pdicta optimus tex. i. l. hec uẽditio. §. ſi. ff. de 9hẽ. ẽp. & l. iulianus. §. ſi inter ẽptorẽ. ff. de actio. ẽp. & l. ſi pater. §. pen. ſi fundũ. ff. de pactis dotalibus. Sic & eodẽ modo uidet' dicẽdũ qdo res ẽpta locatur nẽditori & ſibi fit pactũ de retrouẽdẽdo. qa licet iſti tres 9ctus uendi' locatio & pactũ de retrouẽdẽdo cõcurrãt i una tãtũ pſoã & uno & eodẽ tpre. tñ ſũt diuerſi ut de ſe patet Et predicta pcedunt qdo dicti tres cõtractus deperſe celebrãtur licet uno & eodem tempore ſucceſſiue. ſecus forte ſi in uno & eodẽ 9ctu. uẽditio. locatio & pactum de retrouẽdẽdo celebrarẽtur. ut qa dictum ſit q talis uendit cũ pacto de locãdo & cu; pacto de retrouẽdẽdo. nã. oia ſũt un' 9ct'. ſ. uenditionis cũ duob' pactis. ut dixi. ſupra in ſecũda preſũptione i fine & ideo tunc etiã ſi eſſet pactũ de retrouẽdẽdo pro eodẽ pcio p quo emit & eſſet pactum de

conducēndo pro fictu hito reſpectu ad pecu
niaꝫ ſolutā ualeret nec diceretur eſſe aliqua
deceptio.qa cenſeret̃ ꝙ illud quo plus ualꝫ
eſſet meloramtū i p̄ius uēditionis.Iuxta nō
ta in.l.fi.C.de iure emphi.Itē p̄dicta proce
dunt ubi aliter d' conſuetudine loci nō con
ſtaret ſecus ſi cōſuetudo loci uel patrie in
contrariū eſſet ſicut eſt ncíuitate Verone.
uidelicet ꝙ reſ uēdita ꝓ miori p̄cio q̄ ualeat
locari .ſiue liuellari ꝯſueuit eidē uēdito
ri pro fictu habito reſpectu ad pecuniā ſolu
tam ꝑ ēp.& nō habito reſpectu ad ualorem
rei uēdite uel eius fructuū.Nā hoc caſu ꝓpt̃
cōſuetudinē loci illd' reputabitur iuſtū p̄ci
uꝫ fictꝰ ꝙ eſt habito reſpectu ad pecuniam
ꝑ ēptorem ſolutā.& iniuſtuꝫ reputabit̃ ſi
excedit ſūmā precii hito reſpectu ad pecuī
am ꝑ ēptorē ſolutā & hoc debet attēdi licet
ſit iuſtuꝫ habito reſpectu ad ualorē rei uen
dite uel eius fructuū argumto.l.ſemper in
ſtipula.ꝯ ibi nōtiſ.ff.de regulis iuris.Ad ꝙ
uide ꝙ ſtati dica i.v°.niſi dicamus.Itē p̄dic
ta itelligas uera ſine dubio q̄do i uēditione
nō fuit leſio ꝓpe dimidiā iuſti p̄cii qa nec
de iure ciuili nec de iure canonico qbus lici
tū eſt cōtrahētibꝰ ſe decipere i p̄cio ut dixi
ſupra iſeꝯda preſūptione reputabit̃ ꝯctus
illicitus nec uſurarius.ut ꝓbat̃ in.c.ad no
ſtrā.Ibi que uix dimidiā iuſti p̄cii cōtinge
bat ex̃ de ēp.& uēdi in.d.2ª p̄ſūptione.Sed
ſi eſſet leſio i uēditione citia dimidiā iuſti p̄
cii tunc de iure ciuilī & canonico poſſet uē
ditor agere cōtra emtoreꝫ uel quod emptor
reſcindat ꝯctū uel ꝙ ſuppleat iuſtū p̄ciū i
electōe ēptoirs.q d'cepit ut ē caſꝰ i.d.l.ii.C.
de reſci.uēdi & i.c.cū cauſa ex̃ de ēp & uēdi.
& tunc ſi emptor eliget ſuplere iuſtū pre
cium i nullo remanebit leſio ſaltē ꝓ futuro
ſed ſi eliget reſcindere contractum uēditio
nis in conſequētiam reſcidet̃ ēt cōtractus
locationis & pacto de retrouendēdo & ſic
et hoc caſu n̄ remanebit leſus i locatiōe pro
tp̄e futuro nec ēt pro p̄terito cū loca°fuerit
iuſta reſpectu ualoris rei ut dixi & ſic con
cludendo talis ꝯctus nō reputabit̃ uſurariꝰ
in foro ciuili uel canonico cū una tātū leſio
.ſ.in uenditione iteruenerit ut dicā ſtatim ī
tertio caſu huiꝰ diſtictionis.Itē p̄dicta ſunt
uera quando fuit ſimplex locatio ad certum
tempus quo caſu habet̃ reſpectꝰ i fictu ad
ualorem rei uendite & locate & eius fructu
um.ut hētur i.§.qa uero leonis in aūt.de nō
alienādis coll'.ii.& dixi.ſ.in tertia p̄ſūptiōe

Sed ſi fuiſſet locatio perpetua & liuellaria
tunc deberet haberi reſpectus ad naturaꝫ.li
uelli que eſt ꝙ nō hēatur reſpectus ad ualo
rē rei uendite uel eius fructuū ſed ad rōeꝫ
quinqꝫ pro cētenario ualoris dicte rei uēdi
te & locate ut habetur in.d.§.quia uero leo
nis.& dixi.ſ.in 3ª preſumptione.& iō uero
nenſes erraſſe uidēt̃ q emerūt fundū ꝓ cē
tū & ſic ꝓ iuſto precio & eūdē locauerunt
iure liuelli ipſi uēditori ꝓ uigitiqnqꝫ libr.
dena.Si p̄ſupponimꝰ ducatū fuiſſe ualoris
quatuor libraꝝ qa dicte uigintiquiqꝫ libre
nō erāt iuſtū p̄cium liuelli quia tūc erant ī
rōne ſex & unius quarti pro cētenario ſed
debuiſſent tūc locare pro uiginti libr.tm̄ &
ſic ī rōne quinqꝫ pro cētenario ut dixi.ſ.in
tercia preſumptione in fine & eadem rōne
nunc oēs errare uidētur qui fūdū centū au
reis emptū pro quinqꝫ & uiginti libris de
narioꝝ locant iure liuelli cū aureus nūc ſit
ualoris quatuor libraꝝ cū dimidia nā uide
tur eſſe iuſta penſio quia eſt in rōne quiqꝫ
ducatoꝝ & duaꝝ libraꝝ cū dimidia.Cōſti
tuunt eni hodie.xxii.libr.cū dimidia quiqꝫ
aureos.Ex quo cōcluditur ꝙ hodie iuſta pē
ſio liuelli eſſe deberet ꝓ fūdo cētū aureoꝝ
i.xxii.libris cū dimidia tm̄ & eadē ſimilis ꝯ
putatio eſt faciēda alibi 2m diuerſitatē ualo
ris monetaꝝ niſi dicamꝰ ꝙ ꝯſuetudo patrie
hoc excuſet ar.l.ſemp i ſtipulationibus cuꝫ
ibi notatis.ff.de reg.iur.preſerti cū illa iu
ſtificatio penſionis ꝓ liuello.ſ.quiqꝫ ꝓ cen
tenario ſit introducta de iure ciuili ut habe
tur in.d.§.quia uero leonis in aūt.de n̄ alie
nādis & in autē.perpetua.C.de ſac.ſan.ec.q̄
ē canonizata.x.q.ii.perpetua & ſic uidetur
ꝙ ꝑ cōſuetudinē uel ſtatutū unius loci ꝙ ē
ius cōe ī illo loco ut.l.oēs populi.ff.de iuſti
cia & iure & iſti.de iure naturali gen.& ci
uili.§.i.coniuncto.§.ex nō ſcripto eodē ti.&
cōiuncta.l.de quibus.ff.de legibus ꝯ ibi nō
tis.cū ſi poſſit mutari uel minui l' emēdari
id q de iure cōi ē interdictū ut ꝓbat̃ in.l.iꝰ
ciuile.ff.de iuſti.& iure & hētur per doct. ī
dictis iuribus & i.§.ſed naturalia inſti.de iu
re naturali gen.& ciuili.Facit ꝙ hētur per
Cy.& doc.in.l.ſancimus.C.de nup.& i aut.
nouiſſima.C.d' inofficioſo teſtō.ubi hēt̃ an
legitima poſſit ꝑ ſtatutū tolli ul' minui.Itē
ad hoc facit qa cōſuetudo excuſat qn̄qꝫ ī de
lictis ut ꝓbat̃.iiii.di.deniqꝫ.Et ibi h° notat
glo.in v°bo cōſuetudinē.Item pro hoc ꝙ nō
bal.in.l.per diuerſas in ſecūda columna.C.

mandati qui dicit ꝙ cõſuetudo põt ɔtractũ
approbare & iprobare ar.ff.ſi cer.pe.l.certi
condicio.§.ſi nũmos.Item ꝑ hoc tex.in.l.qs
ſit fugitiuus.§.apud labeonẽ ibi quia id fac̃
quod ei publice facere licere arbitraꝛ.ff. de
edil.edic.& ꝙ nõ.ibi Bar. qui dixit p illuꝫ
tex.ꝙ ſi qs facit aliquẽ actũ q cõiꝛ extimaꝛ
licitũ.cõtrariũ tñ ẽ i ueritate qa ſapit uſura
riã paruitatẽ ꝙ ex hoc nõ diciꝛ uſurariꝰ ut
dixi.s̃.i pri.huius tractatus.Itẽ ꝓ hoc ꝙ nõt
lo.de Imo.i cle.i. de elec.Ibi & nõ.ubi dicit
ꝙ tolleranꝛ geſta uirtute cõis opinionis lꝫ
poſtea declareꝛ opinionẽ cõeꝫ nõ fuiſſe iu
ridicã ꝙ ẽ ſingulare Facit ꝙ habetur i.l.i.C.
de teſtis & i.l.barbarius.ff.de offi.p̃to.Itẽ ꝙ
dictũ eſt.s̃.ꝙ iuſtũ p̃ciũ fictus uel pacti de
retrouẽdendo ẽ i foro ciuili ł canonico ha-
bito reſpectu ad ualorẽ rei uẽdite eiuſdẽqꝫ
locate & nõ ad preciũ ſolutũ ꝓcedit ẽt i fo
ro cõſcie qñ res empta ab uno locareꝛ alte-
ri uel alteri fierꝛ pactũ de retrouẽdẽdo p p̃
dicta ſed ſi res uẽdita locareꝛ eidẽ uendito
ri ł eidẽ fieret pactũ de retrouẽdendo.eãdẽ
reꝫ icõtinenti uel actuꝫ eſſet añ de locando
uł reuẽdẽ. & uenditor fuit leſus in uenditi
one.Credo ꝙ iuſta penſio ł iuſtũ preciũ pa
cti de retrouẽdendo ſit habito reſpectu ad
pecuniã ſolutã & nõ ad ualorẽ rei uendite
uel eius fructuũ Sed eſt rõ quia lꝫ cõtractꝰ
uenditionis ſit alius a cõtractu cõductiõis
& pacti de retrouẽdẽdo & ſic q̃tũ ad eoruꝫ
ſubſtãtiam ſint ſepati & diuiſi tñ q̃tum ad
mentẽ uẽditoris eiuſdẽqꝫ cõductoris ſũt cõ
nexi & dependentes quia uenditor nõ fuiſ
ſet aliter uenditurus fundũ niſi emptor eũ
dem ſibi locaſſet cũ pacto de retrouẽdendo
& ſic tacite uoluit ꝙ quicquid ualeat fundꝰ
uenditus ultra precium ſolutũ ſit meliora-
mẽtum & de iure ipſius uenditoris eiuſdẽ-
qꝫ conductoris.Itẽ quia ſi contractus primꝰ
& principalis uenditionis fuit iiuſtus & il
licitus in foro conſcientie quãdo fundꝰ fuit
uenditus minori precio cum in eo non ſit
licitum contrahentibus ſe decipere etiam i
precio ut dixi ſupra in ſecunda preſumpti
one ergo omnis penſio uel ſolutio que fue-
rit ratione illius pluris in quo fuit deceptꝰ
uenditor eſſet iniuſta uel illicita ratione de
pendentie & connexitatis quia dependen-
tium & connexorum idem eſt uidendum
& eadem eſt natura ut probatur in.l. eum
actum in pri.Ibi plane ſi q̄d cõnexum fue-
rit.ff.de nego.ge.& ibi nõ.in.c.quãto ibi ita

cõiũcta ẽ & ɔnexa ex.de iudi.Et optime ꝓ
baꝛ in.l.tutorẽ q tutelã.Ibi ɔnexam rõne.ff.
de admi.tu.Itẽ quia cũ i pricipali fuerit leſio
ergo uideꝛ eſſe ẽt i omni eo ꝙ ſequiꝛ ex illo
ſeɔdũ naturã illiꝰ pricipalis ut probaꝛ i.l.cũ
pricipales.ff.de reg.iur.Vnđ ſi fuit leſio in
uẽditione & locatiõe pactũ de retrouẽ.fiat
reſpectu q̃titatis p̃cii ſoluti ꝓ re emẽda erit
leſio i acceſſorio ſeɔdũ naturã pricipalis a
quo depẽdet.ergo ſicut pricipale.ſ.p̃tiũ uẽ-
ditionis ẽ illicitũ ita & ẽt illđ ꝙ ſeqꝛ ex eo
ſeɔdũ naturã illius pricipał.ſ.pẽſio p̃dic.ł p̃
ciũ pac.de retrouẽ.ꝙ bñ nõ qa doc.ñ tãgũt.

EXTO caſu pricipali q̃do inter
ueit leſio in uno tãtũ uidelicet
aut in uẽditiõe aut in locatione
aut i pacto de retrouẽ.Et tunc
ſubdiſtigue ut dixi in caſu p̃cedẽti.Aut illa
leſio nõ eſt prope dimidiã iuſti p̃cii ſꝫ miꝰ
Aut ẽ ꝓpe dimidiã iuſti p̃cii.aut ẽ ultra uł
circa dimidiã ſꝫ nõ ẽ ꝓpe dimidiã iuſti p̃cii
& tũc talis ɔ̄ctus in foro ciuili uł canoico ñ
reputatur illicitꝰ nec uſurarius qa licitũ eſt
ɔtrahẽtibus ſe decipe in p̃cio ut dixi.s̃.in ſe
ɔda p̃ſũptiõe.Si uero ẽ leſio ꝓpe dimidiaꝫ
iuſti p̃cii.& tũc dic idem ꝙ diceꝛ in ſequen
ti caũ q̃tũ ad preſumẽdũ cõtractũ ſimulatũ
uel uſurarium & q̃do dicaꝛ eſſe ꝓpe dimi-
diã iuſti p̃cii diceꝛ ifra. Sꝫ ſi leſio eſſet ul
tra uel citra dimidiam iuſti precii in pſona
uẽditoris eiuſdẽqꝫ ɔductoris.& tũc dictꝰ ɔ
tractus in quo ẽ leſio ẽ ilicitꝰ quantũ ad hoc
ut poſſit peti ɔtractũ reſcindi uł ſuppleri
iuſtum p̃ciũ ut dicta.l.iii.C.de reſin.uen.&
.d.c.cũ cauſa extra de ẽp.& uen.Sed q̃tũ ad
hoc ut ɔ̄ctus dicatur ſimulatus pigneratius
ſiue uſurarius & ſic ꝙ fructus pcepti cõpu-
teꝛ i ſortẽ i foro ciuili uel cãonico uel cõſci
ẽtie.Sub diſtingue.aut hoc unũ tãtũ inter-
uenit.ſ.leſio i uẽditione ſolũ.& nõ fuit appo
ſitũ pactũ de retrouẽ.nec ẽ ẽptor.ſolitꝰ fe
nerari nec ẽ aliqua alia mala p̃ſũptio.Aut i
teruenerũt duo.ſ.leſio unica i p̃cio uidelicꝫ
i uno tãtũ ɔ̄ctu & pactũ de retrouẽ.Aut in
fuẽrũt tria.ſ.leſio pãctũ de retrouẽden° &
ꝙ ẽptor ſit ſolitus fenerari.Aut interuene-
runt plura q̃ illa tria qa ierãt aliq̃ alie p̃ſũp
tiones de qbus plene dixi.s̃.in tertio caſu
pricipali Si interuenit illud unũ tãtũ.ſ.leſio
in uenditione uel in alio ɔ̄ctu tãtũ.& uideꝛ
ꝙ p̃ſumaꝛ ſimulatio quia ex puitate p̃cii p̃
ſumiꝛ fraus Nã & ceſſio ꝓpter modicũ p̃ci
um p̃ſumiꝛ ſimulata ut nõ.in.l.p diuerſas

.C.man & pua q̃titas p̃cii ē argumẽtũ doli ut.l.cũ hii.§.modus.ff.de transac.& nõ.per glo.in.c.ad nostrã i uerbo dimidiã ex de ẽp tio.& uendi.Tu tamẽ teneas indistincte ꝙ ꝯctus iste nõ põt aliquo mõ p̃sumi uel dici simulatus uel usurarius ex puitate p̃cii in uno ꝯctu tãtũ q̃tũcũ q; esset ultra uel circa dimidiã iusti p̃cii ut ꝓbaẽ i.l.iterpositas.C. de trãsact.ubi ꝓbari uidetur ꝙ ad dolum arguẽdũ nõ sufficit ꝓbare qualitatẽ cãe pricipalis forsã quia erat magna & pecunia modica data est & ꝑpterea dicit ibi Ang.ꝙ nõ uidetur sufficere ꝓbare exiguitatẽ p̃cii ad ꝯcludẽdũ necessario ꝯctũ simulatũ.Et ꝑ hoc allego tex.cũ glo.in ũbo p̃cii in.l.dolus.C. de rescin.uen.& ita tenet ẽt Cy.secũdũ Ia.de are.i.l.ẽptione in.iii.q.C.plus ualere ꝙ agiẽ & istud est uerissimũ & sine aliquo dubio ꝑ predicta & apparebit ẽt ex hiis q̃ statim dicetur.Isto tamẽ casu si uẽditor uel cõductor esset lesus circa uel ultra dimidiã iusti p̃cii cõpeteret sibi beneficiũ dicte.l.ii.C.de rẽscin.uendi.& .c.cũ cã ex de emp.& uẽ.iuxta ibi nõ Si ũo.iuẽnt duo tm̃.s.lesio uica i pretio & pactũ de retrouẽdẽdo & tũc quid presumẽdũ.Certe in hoc adhuc sub iudice lis est. Vnde in hoc diligẽter est aduertẽdum.qa una clauis huius opis cõsistit i hac dubitatione quotidiana.& doct.sunt uarii. Repio enim q̃ plurimos legũ & canononũ uertices tenere ꝙ ad presumendũ cõtractus simulatũ siue pignoratitiũ & usurarius sufficiunt ista duo tãtũ.s.pactũ de rtrouẽdẽdo & enormitas siue paruitas precii & dicunt ꝙ de hoc ẽ casus in.c.ad nostrã extra de ẽp. & uen.Ibi ꝙ patet ex eo.ubi ille tex.hec duo tãtũ sufficere uelle uidetur.Ite3 allegatur de hoc glo.or.Bernardi.c.coq̃stus extra de usuris q̃ sic itellexit dictũ.c.ad nostrã Dicit eni illa glo.sic ꝙ si uenditio est facta minus iusto p̃tio & factũ pactũ de retrouẽdẽdo qd' presumitur pignus precipue.Si ẽptor usurari⁹ est.qa dictio p̃cipue includit.Itẽ si ẽptor nõ ẽ usurari⁹ sicut diciẽ i dictiõe maxie ut ẽ glo.or.i.l.illud ad fi.ff.ad.l.acq.& glo.i.c. ad abolẽdã ex de filiis p̃biterorũ de quo ũbo maxie ul' p̃cipue diceẽ.j.Itẽ hoc ẽt uidetur tenere Inno.i.c.ad nostrã de ẽptiõe & uẽditiõe.Itẽ h⁹ uideẽ tenere Archi.xiiii.q.iii. plerique.Idẽ uidẽ ẽt tenere Io.an.i.d.c.ad nostrã Idẽ ẽt hoc tenet An.de bu.q̃ dicit qd' sola puitas p̃cii & solũ pactũ de retrouẽdẽdo nõ faciat p̃sumi ꝯctu3 simulatũ tamen simul iũcta bene faciunt p̃sumere ꝯctũ simu'atum maxie si captor ꝯsueuit exercere usuras ut dicit glo.in dicto.c.cõquestus ex de usuris. Itẽ istã opi.ũ3 ꝙ ista duo pactũ de retrouẽdendo & puitas precii faciãt presumere ꝯctum simulatũ Tenet ẽt Albri.de ro.i.l.emp. .C.plus ualere ꝙ agiẽ.q dicit ꝙ si recte inspiciaẽ hoc clare.c.ad nostrã de emp.& uẽnã diciẽ ibi ꝙ ex eo solum ꝙ res erat longe maioris p̃cii & pactũ de retrouendẽdo p̃sumiẽ cõtractus pignoraticius & diẽ ẽt ibi ꝙ ita de facto obtinuit corã magis pitis & ꝙ ita nõ.in dicto.c.ad nostrã &.c.illo uos de pigno.p bernardũ Inno.& Host. & Goffredũ in summa de pignori.in fi.& Spec.tãgit de usuris.ũ.fin aũt qa ex indiciis & cõiecturis fit ꝓbatio Itẽ istam opy.tenet ẽt Io.de Imo.i dicto.c.ad nostrã & subdit ꝙ ista est cõis opy.Postremo hanc partẽ tenuit reuerend⁹ in xp̃o pater dominus Io.de castellione ep̃us.uicentinus in lectura i preallegato .c.ad nostrã & totum colegiũ mediolanẽse & papiense Idem tenuere uisa opy.p̃dicta domini ep̃i uicentini.Et ita ẽt reperio consultũ per dominũ Signorinũ de homedeis de mediolano.ꝙ consiliũ icipit.In dei nõie amẽ Certo ipse Iohãnes de homedeis egẽs pecunia cui cõsilio se subscripserũt dñs Benedictus de plũbino.d.Raph.ful.d. Thadeus de uicomercato.d.ꝓsdocimus de comitibus.d.Iohãnes franciscus de capitibus liste .d.Heinricus de alanio.d.Alexãder &.d.Benedictus de doctoribus Reperui ẽt bis consuluisse.d.An.de rosellis.Et licet p̃dictoru3 auctoritas sit maxima.tñ ego cõpio multos alios doc.ẽt maxie auctoritatis tenere ꝯriu3 ũ3 ꝙ ista duo tm̃ simul iũcta.s.puitas p̃cii & pactũ de retrouẽdendo nõ faciãt p̃sumere cõtractum simulatũ.Et ista fuit opy.Iac. de are.quẽ sequiẽ Cy.in.l.emptione in.iiii. .q.C.plus ualere ꝙ agiẽ.qui dicũt i effectu ꝙ cõtraria opy.non probaẽ in.c.ad nostrã de emp.& uẽ.nec in.c.illo uos de pigno.qa ibi erãt alia adminicula seu p̃sumptões na3 i.c.illo uos erat pactũ ꝙ fructus percepti in sortem cũputenẽ & ꝙ ultra summã receptã.l.x.sol.soluetur & erat in potestate emptoris qñ deberetur res recuperari & i.c.ad nostrã debebat aliquid reddi.s.datũ p qd' uidebaẽ usura & ꝙ fructus debebant i fortẽ cõputari ꝙ ẽ contra naturam emptionis sed ista duo nõ ꝓbantur in.d.c.ad nostram nec ei non conueniunt ut nõt.etiam Io.an.

in.d.c.illo uos & iſtam opi.tenet bal.in.d.l. emptione.C.plu ualere ꝙ agiẗ & i.c.i.in ti. de feu.dato iuicē legis ꝯmiſſorie in uſi.feu. Et cū iſta opi.Cy.uideẗ trāſire Io.an.in.c.il lo uos ſuꝑ ius allegato.Et hāc opi.ſeqẗ ēt dominꝰ petrus de anch.i.d.c.ad noſtram & eā tenet Car.florētinus i.d.c. illo uos q di- cit ſe hoc cōſuluiſſe i qōe facti huiſōi. Qui dam recepit a titio certā ꝗtitatē pecuie mu- tuo puta cētū & ꝓ illis cētū fecit uēditionē titio de ꝑdio ualoris ducentoꝝ. Deide ꝑ ali- ud iſtrm̄ ꝓmiſſit titius retrōuēdere ſolutis ſibi centū dicit ſe ꝯſuluiſſe ꝙ ex hoc nō po terat ꝑſumi ꝯctū feneratitium ex quo non fuerat appoſitū pactū de fructibus i ſortem ꝯputandis quo caū procederet.c.illo uos de pig.Et hāc ſniam tenet egregius doctor & i materia uſurarum ſūmus interpres domi- nus Laurētius de rodulfis de florētia in ſuo elegāti & copioſo tractatu de uſuris in.q.lx. ubi refert ꝙ egregius doctor & magnꝰ pra cticus dominus ſuus dominus Laurentius de pynu.dicebati dicto.c.illo uos i practica ſeruari ꝙ illa tria reqrātur.ſ.pactū de re- trouēdēdo & paruitas precii & q ēptor ſit ſolitus fenerari uel ſimiles illicitos ꝯctus fa cere.In hac ēt opy.uideẗ fuiſſe domiꝰ Pau. de caſt° i ſuo ꝯſilio.ccc.xxvi.ꝙ icipit In xp̄i noie amē.In cauſa mota ꝑ dominā dorotheā in.ii.collūna.ubi dicit nec appareāt hic ille cōiecture q̄ faciūt ꝑſumere ꝯctū pignorati cium.ſ.ꝙ reſ multo plus ualebat & qđ fuit appoſitū pactum de retrouēdēdo & ꝙ emēſ erat uſurarius ſecūdū ea que notāẗ & habē tur i.d.c illo uos & i.d.c.ad noſtrā Et idē do. Paulus i eodē ꝯſilio i.v.collūna i pri.ſubiun git Coiẗ aūt doc.dicūt ꝙ ſuffitiūt tres ꝑſūꝑ tiōes ad ꝓbañ ꝯctū ſimꝉatū ꝉ fictitiū.Et ali- qui dicūt ſufficere duas đ quo nō.i.l.ēptiōe .C.plꝰ ualere ꝙ agitur Et ſic do.pau.i effec tu uult ꝙ licet aliq uelit ꝙ due ꝑſūptiōes tā tū ſufficiāt.Coiẗ tñ diceẗ ꝙ tres ꝑdicte req rāẗ ꝉ ille ſuffitiāt.& ſeꝯdū iſtā opy.uidi ēt ꝯ ſultū ꝑ mꝉtos ꝑclariſſimos doc.cāoniſtas.Et iſtā opy.ſemꝑ tenui & allegādo & ꝯſulēdo ꝓ ueriori & nūc ēt teneo & ſi caſus occurēt ita ꝯſulēdū & iudicadū eſſe cēſeo qcqd dica tur ꝑ doc.ſ.ꝓ pria ꝑte deductos. Quia hec opi.q̄ tēo nō mō auctoritatibꝰ plurimiſ & ꝙ maxis adiuuaẗ.ſʒ ēt pluribꝰ ꝓbabilibus & potioribus rōnibus comprobatur ar.tex. .xx.diſ.§.decretalis ubi ita ſcribitur quo eni quiſque magis rōne utitur eo maioris auc-

toritatis eius ꝟba eſſe uidentur & per tex. .ix.diſ.c.ego ſoꝉ.in fi.Ibi uel ꝓbabiles rōnes & ꝑ id ꝙ ibi notaᷓ in glo.ii.& lʒ multe rōes i medio adduci poſſunt pro ſecūda opi.quā teneo tñ ne uidear tractatus mōʒ excedere nōnullaſ tm̄ ex plurimis referā.Et prio qñ iſta duo tm̄ interuenerūt.ſ.paruitas ꝑcii & pactū de retrouēdendo ꝙ cōtractus nō ꝑſu matur pignoraticius ſimulatus uꝉ uſurariꝰ probaẗ ſic ex forma cōtractus non apparet ꝙ ſit ſimulatus uel uſurarius.ergo hoc dice re nō debemus ar.capituli illo uos cū glo. i uerbo ex forma de pigno.& ar.c.in ciuitate cū glo.i uerbo ex forma ex̄ de uſuris. Se- cūdo qa i dubio ſtandū eſt iſtrō nec preſu miẗ in dubio ſimulatus uel uſurarius ut.l. cum precibus.C.de proba.Et dixi.ſ.poſt ꝑ ſumptiones i ꝟ.ſed cōtra ꝑdictas ꝑſumpti ones.Ibi ex q̄bus uideẗ. Tercio quia hoc ñ reperiẗ iure cautū uʒ ꝙ paruitas precii ſolū in uno cōtractu coniuncta cū pacto de retrouendendo faciat preſumere cōtractuʒ ſimulatum ſeu i fraudem uſuraꝝ celebratū niſi interuenerint alie preſumptiones uel cōiecture.ut quia emptor ſit ſolitus fenera- ri uel alios cōtractus huiuſmōi ſuſpectos ꝉ illicitos facere ut ꝓbaẗ i.c.illo uos & i.c.ad noſtrā ſepiſſime allegatis Et dixi ſupra in .ii.preſumptione circa prin.uꝉ qa fuit actū de fructibus i ſortē computādis ut diciẗ in .d.c.illo uos uel alie ſimiles de quibus plene uidimus.ſ.in.ii.cāu principali.cū ergo non reperiatur iure cautū ut qđ ſola paruitas ꝑ cii & pactū de retrouēdendo ſufficiāt ergo hoc dici nō debet ut ꝓbatur in.l. preuarica tiōis.§.fi.ff.de ꝑuaricat & .xxxi.q.ultima.c. fi.in prin.&.xxiii.diſtinc.preterea.Ibi nuſq̄ niſi nos fallat opy.legimus.&.xxx.q.iiii.c. quid autem Ibi nulla auctoritate reperitur prohibitū & in.c.ii.Ibi cum nunq̄ inuenia tur cautū in iure extra ne ſede uacāte. Facit ad hoc glo.in uerbo legitimas in autē.de re ſti.& ea q̄ ꝑit i.xi.mēſe.§.fi.i fi.gl.colla.q̄rta cum ſy. Quarto hoc etiam probatur Nā de iure canonico duo tm̄ iura reperiuntur ex quibus uidetur probari an & qñ preſu matur cōtractus ſimulatus & in fraudē uſu rarum celebratus uʒ.c.illo uos de pigno.& .c.ad noſtrā de emp.& uen.In quibus ſe fū- dant doc.oēs qui tenēt ꝯtrariam opy. Sed illa capitula requirūt alias ꝑſumptiones q̄ ꝑdi ctas duas ut ſtatim dicā i intelectu dictorū capitulorum ergo.&c. Quinto hoc etiā

ↄfirmat̃ auctoritate Accur.i.l.dolus.C.d' re
ſcin.uēdi.q̄ dicit ꝙ ſola ꝑuitas p̄cii nō ſuffi-
cit ad p̄ſumendū dolū & ſic fraudē uł ſimu
lationē p.d.l.dolus.ſed cōiūcta cū aliis ſic ut
.l.cū hii.§.modus.ff.de trāſac.& ſic loqtur in
plurali numero dum dicit cū alii.& ſic ſaltē
alie due p̄ſumptiones reqrūtur ar.l.ubi nu
merus.ff.de teſtibus &.l.fi.ff.ad trebeł.&.c.
pluralis elocutio de re.iur.i.vi.Facit ad hoc
lex inſtrā cū glo.fi.C.de probatio.Ex quo
uidetur cunclodendū quod ſaltim tres pre
ſumptiones reqrantur ad hoc ut p̄ſumatur
dolus uel ſimulario uidelicet paruitas p̄cii
& due alie.ſ.pactū de retrouēdendo & una
alia puta quod ſit ſolitus fenerari uel aliqua
alia ut dixi.s̄.in tertio argumēto. Sexto
dico ꝙ ꝓ hac opy.eſt caſus in.d.c.ad noſtrā
licet allegetur p multos incōtrariū inducen
do ip̄z aliter q̄ iduxerit Cy.ſeↄdū la.de are.i
.d.l.emptiōe.C.plus ualere ꝙ agit̃ nā ibi di
cit̃ ꝙ mar.rn̄dit.a.b.laico ti.emptionis do-
mos & oliuas cū reuera ↄtractus uſurarius
ageretur qđ patet ex eo ꝙ creditor.s.mar.
debitori.ſ.b.promiſſit ut qn̄cūqz in ſepten-
nio uſqz ad nouenniū daret.lx unc.aureoꝝ
q̄ uix dimidiā iuſti p̄cii cōtigebāt domos
eius reſtitueret & oliuas nam ibi uult tex.
dum dicit qđ patet ex eo ꝙ ex illis uerbis p̄
ſumit̃ cōtractus ſimulatus & in fraudē uſu
rarum celebratus.Sed ex illis uerbis tres p̄
ſūptiones oriūt̃ ad minus & non due tātuz
ut ſtati oſtēda.ergo ibi eſt caſus ad literam
ꝓ illa opy. Quod aūt ibi tres preſūtiōes
oriātur patet.nā una ē paruitas p̄cii dū di-
cit qđ uix dimidiā p̄cii cōtingebat de qua
plene dixi s̄ in ſeↄda p̄ſūptione cū quatuor
ſequentibus Alia ē preſumptio pactum de
retrouēdēdo ut patet ibi dū dicit Promiſſit
ut qn̄ↄqz uſque ad nouenniuz daret.lx.unc.
aureorum domos eius reſtitueret & oliuas
Et de hac dixi plene s̄ in.xii.preſumptione
Tertia preſumptio ē & potiſſima uidelicet
ꝙ mar.n̄ teneat̃ reſtituere domos & oliuas
uſque ad ſeptēnium ipſi uenditori qui ibi
appellat̃ debitor quia in ueritate ē debitor
quo contractus ē pignoratitius ſimulat⁹ &
uſurarius & ſic i effectu quod.uenditor non
poſſit retroemere uſque ad ſeptennium ſed
poſt ſic.ut dixi etiam ſupra in ſecunda p̄ſū-
ptione poſt principium nam ex illo pacto
inſurgit una mala preſumptio ſimulationis
& contractus uſurarii ut plene ſcripſi ſu-
pra in decima preſumptione ubi eſt uiden

dum .Poſſet etiam dici qđ quarta p̄ſūptio
ēt oriatur ex dictis uerbis dū dicit domos
eius reſtitueret & oliuas pp uerbum ei⁹ &
uerbū reſtitueret.Sed de hac dicendum eſt
ut dixi.s̄.in.xiii.p̄ſumptiōe ubi oīo uideas
ne hoc bis idem repetat̃.Cū itaqz in dicto
.c.ad noſtrā Inno.papa tercius dicat ꝙ con-
tractus preſuitur ſimulatus & uſurarius ex
his que dicūt̃ ibi.& ibi ſaltē ponūtur tres p̄
ſumptiones uehemētes & ēt quarta que hz
aliqd ſuſpitiōis.Dicēdum ē & cōcludendū
ꝙ ibi nō.probat̃ ꝙ due tm̄ p̄ſumptiōes ſuf
ficiāt.ſ.pactū de retrouendendo & ꝑuitas
p̄cii.ymo ſaltē tres reqrūtur.ſicut ibi iterue
nerūt.Et ex his apparet uerus itellectus ad
dictū.c.ad noſtrā quē puto eſſe ꝟiſſimū.Et
ex hoc mō recte itelligendo nihil facit pro
opi.cōtraria ymo probat manifeſte opy. q̄
s̄ tenui. Ex his ēt infero unā cōcluſionez
notabilē & ueriſſimā ꝙ ad p̄ſumēdū cōtra-
ctū pignoraticiū uel ſimulatū ſeu uſurariū
due p̄ſumptiōes tm̄ nō ſufficiūt ſz tres ſaltē
requirūtur.Itē ex hoc ētiferro ꝙ illa p̄ſum
tio ꝙ emptor ſit ſolitus fenerari lz ſit uehe
mens coniūcta ēt cū pacto de retrouēdēdo
tm̄ nō facit p̄ſumere cōtractū ſimulatuz ut
dixi ēt in.xxiiii.preſumptione ad finē.Nec
predictis contradicit.c.illo uos de pigno.Ibi
ex duobus tn̄ &c̄.ubi papa Inno.tercius ui-
det̃ uelle ꝙ ex duobus tm̄ p̄ſumatur cōtrac
tus ſimulatus quia ibi ēt interuenit pactuz
de retrouendendo de quo nō dubitabatur
poſtea ꝓpterea dicit ꝙ ex duobus nō tātuz
que in pacto fuerunt exp̄ſſa.ſ.ꝙ fructus cō
putent̃ in ſortē.& ꝙ ultra ſummā receptā
.lx.ſoldi debeant pſolui cōtra emptorem p̄
ſumit̃ uehementer quaſi dicat ille ſūt due
preſumptiones que an ſole ſufficerent hoc
ibi non dicitur ſed cōiūcte cū pacto ſi emp
tio diſpliceret emptori bene ſufficiunt pre
ſertim cū emptor uſuras conſueuerit exer-
cere & hoc uult litera ibi dū dicit que i pac
to fuerūt exp̄ſſa q̄ littera preſupponit ꝙ p̄
dictū pactū ꝙ eſt ſuſpectū ut dixi.s̄.in.x.
&.xi.preſumptiōe iteruenit cuz dictis aliis
duobus preſumptionib⁹ & ſic ꝙ dicte due
p̄ſumptiones ↄ dicto pacto ſuſpecto ꝙ eſt
tercia mala preſumptio bene ſuffıciūt ad p̄
ſumendū contractū ſimulatū.Ex qbus ap-
paret ꝙ nō ꝓbat̃ ex dicto.c.illo uos ꝙ due
tātū p̄ſumptiōes ſufficiant ſed tres ſaltē re
quirantur.Et ex hoc habes ēt intellectū dic
ti.c.illo uos nec ē gł.in.c.ↄq̄ſt⁹ ex̄ de uſuris

q̄ allegatur pro opy. contraria tollit opy. q̄ teneo. Nam dicit ibi glo. magna. Ibi nō tñ ē uſura ꝙ nō eſt uſura ſi uēdo tibi fundū iuſto pretio ea. l. ut. qñcūqꝫ tibi ſoluerē precium ꝙ fundꝰ ad me reuertatur ut. C. de pactis inter emptorem & uenditorē. l. ſeḋa Et in caſu iſto iſte lucrat̃ fructus alias ſi ē modicū pciū pſumit̃ ɔctꝰ eſſe in fraudē uſurariū ut extra de ēptione & uen. i. c. ad noſtra & pcipue ſi ēptor ɔſueuit exercere uſuras ut ex̄ de pig. dicto. c. illo uos Iſta ſunt uerba glo. i dicto. c. cōqſtus q̄ poſſunt intelligi dū dicit Precipue ſi ēptor conſueuit exercere uſuras. ꝙ illud ꝟbū precipue habūdet ſicut dicitur de ꝟbo maxie qḋ qñqꝫ habūdat ut eſt glo. in. l. fi. in ꝟbo maxie. C. de teſta. manumiſſione. & habet̃ p Bar. in aut. ad reprimēdū. ꝟ. maxie & p Flor. i. l. illud ad fi. pricipū. ff. ad. l. acql. nā ſi nō cōſueuit fenerari uel illicitos ɔctus facere nō facile preſumit̃ fraus uel ſimulatio Et maxime ſi e ſt perſona q̄ ignorauit ius ſicut ſunt ſimplices hoīes ruſtici uel mulieres uel ſimiles in qbus nō pſumit̃ fraudis ɔſiliū argumēto glo. notabilis in. l. cū allegas circa pricipiū glo. ibi & maxie ius ignorātibus & ibi hoc nō. Bal. in quarta colūna i pricipio. C. de uſuris qḋ nō. i pratica ut deducas & ꝓbes ēptorē eſſe ruſticū uel ſimplicē hoīē ł ſimilē ut tollat̃ in eo ſuſpitio fraudis Alio mō pōt reſponḋri ad glo. pdictā. c. ɔqueſtꝰ de uſuris. ēt intelligēdo uerbū pcipue ꝙ ibi nō habūdet ut dicit glo. i. d. l. illud. ff. ad. l. acql. uidelicet ꝙ ītelligat̃. c. s. ad noſtrā & c. illo nos allegata p eā uidelicet q̄do alie pſumptiones ɔcurrūt cū puitate pcii & pacto de retrouēdēdo ut ſtatim dixi ſupra i intelectu dictoꝝ capitulorū. quia gl. ſemp dꝫ itelligi ſeḋū. l. q̄ allat uel ſeḋū iura que allegat ut nō. bar. in. l. nō ſolū. §. ſi liberationis circa mediū. ff. ḋ liber. legata. & Raf. ful. i. l. patronꝰ. ff. ḋ pba. & do. Signorelus i ɔſilio ſuo ꝙ icipit Chriſti ſaluatoris noīe iuocato circa mediū & pſerti ɔ aliter itelligēdo glo. diceret ɔ tex. quē allegat ſicut diceret in caſu noſtro ſi itelligeret̃ ꝓut iacet & nō ſecūdū iura que allegat ut patet ex predictis. Tertio mō rn̄deri poſſꝫ ad. d. glo. d. c. ɔqſtꝰ ēt itelligēdo eā ꝓut iacꝫ. & ut itelligunt doc. q eā allegāt ꝓ opy. ɔria. uidelicet ꝙ illa glˀ. cū reuerētia ita itellecta nō diceret uerū qa nō ꝓbaret̃ aliquo iure ymmo iura q̄ ipa allegat ꝓbāt ɔriū ut. s. declaraui.

Ex his itaqꝫ apparet quod ſecūda opy. de qua. s. quā teneo iꝫ ꝙ iſta duo tm̄. ſ. puitas precii & pactū ḋ retrouendendo nō ſufficiunt ad faciēdū pſumere contractū ſimulatum & uſurariū. ē ueriſſima in iuribus & rōnibus cōprobata. & adiuuat̃ ēt auctoritatibus & eā ſequendā tā in conſulendo q̄ in iudicādo ſemper eſſe putaui & preſerti cū. d. Laurentius de pynu magnꝰ practicꝰ dicat iſtam opy. ſeruari in practica ut refert excellens doctor dominus Laurentius ḋ rodulfis de florētia i ſuo tracta. de uſuris i. lx. q. &. s. dixi ac ēt cū. d. Pau. de ca. in conſilio ſuo. cccxxviii. dicat ꝙ comuniter docto. hoc tenēt & maxie cū in re dubia debeamus in meliorem ptem iterptari ut eſt tex. i. c. eſtote miſericordes. & ibi nō ex̄ de re. iur. & nō glo. i ꝟ. ueriſimilit̃ i. c. nauiganti ex̄ de uſuris. Facit. l. merito. ff. pro ſocio cū ſy. Et pdicta ꝓcedunt qñ due tm̄ preſumptiones iteruenerūt. ſ. puitas pcii pactū p retrouēdēdo & ꝙ emptor ſit ſolitus fenerari tūc nunqd pſumat̃ cōtractus pignoraticius ſimulatus & uſurarius & uidet̃ ꝙ ſic p. c. ad noſtram ex̄ de emp. & uē. & per. c. illo uos de pigno. Contrariū tꝫ cy. ſm̄ Ia. de are. in. l. emptiōe in. iiii. q. C. plus ualere ꝙ agitur qui dicunt ꝙ illa capitula hoc nō ꝓbant quia ibi erant alia adminicula ſeu alie pſumptiōes. Nā dictū. c. illo uos loqt̃ qñ erat in poteſtate emptoris rdcedendi a cōtractu hic autē loqmur econtra qñ ē in pōtate uenditoris ad tēpus uel iperpetuū recedendi a cōtractu per pactū de retrouendendo ſibi ab emptore ſcm̄ Item ibi emptor habebat cōputare fructus rei empte i precio. i. i ſorte ſoluta ꝙ ē contra naturā emptionis & ideo ibi dicit̃ ꝙ fuit pignus. Itē in. c. ad noſtram debebat aliqd reddi ultra precium datū per ꝙ uidebat̃ uſura & ꝙ fructus debebant in ſortē cōputari ꝙ eſt ɔ naturā uenditionis ut dictū eſt. Vnde alia adminicula ſeu preſumptiōes erant ad uiam preſumptionis & ſimulationis faciendam ſecundum Ia. ḋ are. & Cy. ibi. ſ. in. l. ēptione. Sed dicta duo nō ꝓbant̃ in. d. c. ad noſtram ut dixi. s. ſecūdū Io. an. in. d. c. illo uoſ & bene. Et dicta opy. Cy. uidetur poſſe hoc mō probari pſupponēdo ꝙ paruitas precii nō contingat dimidiā iuſti pcii arguēdo ſic Ex puitate pcii nō uidet̃ ꝙ oriat̃ nec oriri poſſit aliqua mala pſumptio quia de iur̄ ciuili & canonico licitū ē contrahentibus ſe decipe in pcio ut eſt tex. i. l. i cāe. §. pe. de mino. & l. itē ſi i pcio. §. quemadmodū. ff. loca.

&.c.cū cā ex̄ de emp.& uē.ut dixi in ſecūda
p̄ſumptione.Si licitū ē de iure ciuili & ca-
nonico decipe in p̄cio nō tāgēdo dimidiam
iuſti p̄cii.ergo uidetꝰ ꝙ nō poſſit oriri aliq̄
mala p̄ſumptio qa ꝙ lit.l.ꝑmittēte penā n̄
meretꝰ.ut.l.grachꝰ.C.de adul.nec lex debet
p̄bere cām deliquēdi ut.l.ii.i fi.C.de idic.ui.
tol.ne ide iuriaꝝ naſcatꝰ occaſio unde naſ-
cūtur ut.l.meminerit.C.unde ui & c.qualit
& quādo el.i.ex̄ de accu.Eodē mō ex pacto
de retrouēdēdo nō uidetꝰ ꝙ debeat iſurgere
aliqua mala preſūptio ex quo illud pactum
nō ē ꝓbatū a iure ymo approbatū ut ē tex.
i.l.ii.C de pac.iter ēp.& uē.Et dixi s̄ i prin.
huiꝰ tractatus.Vnde licet ſit una mala p̄ſūp
tio ꝙ.s.qs ſit ſolitus fenerari ut dixi ſupra i
.xxii.&.xxiii.p̄ſūptione tam̄ nō uidetꝰ qđ
ſufficiat ꝯiūcta cū pacto de retrouēdēdo &
ꝑuitate p̄cii ex quo illa duo nō ſūt ꝓhibita
nec a iure reprobata ut dixi qa illa tm̄ ꝙ ſit
ſolitus fenerari eſt iꝓbata a iure & illa ſola
nō ſufficit ut dixi i.d.xxiii.p̄ſūptione i fi.tu
tamē i hac.q.teneas ſine dubio ꝯriū.uideli-
cet ꝙ illa tria pactū de retrnuēdēdo & p̄ui-
tas p̄cii.& ꝙ emptor ſit ſolitus fenerari uel
ſimiles ꝯctus ſimulationis celebrare ſuffici
ūt de iure ad preſumendū ꝯctū pignorati-
tiū ſimulatū & uſurariuꝫ & dicas ꝙ hoc a p-
te ꝓbatꝰ i.d.c.ad noſtrā de emp.& uēdi.ubi
ex tex.apparet ꝙ tres preſūptiōes ſufficiūt
Idē ēt ꝓbatꝰ in.d.c.illo uos ex̄ de pigno.ſeꝯ
dū ea que dixi s̄ ꝓ intellectu dictoꝝ capitu
loꝝ.& ita tenēt coiter legiſte & canoiſte ut
patet ex hiis que.d.ſūt s̄ i.q.an illa duo tātū
ſufficiāt.uidelicet pactū de retrouēdendo
& ꝑuitas precii.& de hoc nō eſt dubitandū
qa ita ēt uidi ſeruari in pratica & bene.Nec
ob.huic ſnīe ꝙ nō.Cy.ſeꝯdū la.de are.i.l.ēp-
tione.C.plꝰ ualere ꝙ agitꝰ dū dicit qđ iſtud
non ꝓbatur i.c.ad noſtrā qa ibi nō dicitur
ꝙ alie preſumptiones iteruenerit ultra eas
de quibus s̄ dixi in intellectu illius.c.ut.s̄.
dictū ē Nec ēt ob.dū dicit Cy.ꝙ i.c.illo uos
ibi ēt iteruenerūnt alie preſumptiones qa
ibi papa ſe fundat in tribꝰ tm̄ preſūptioni-
bus ut dixi s̄ in itellectu d.c.illo uos.Nec ꝓ
cedit ar.ꝙ s̄ factū eſt dū dixi ꝙ licitū eſt ꝯ̄
hentibus ſe decipe đ iure ciuili & canoni-
co & pactū de retrouendēdo nō eſt repro-
batum ymo ꝓbatū a iure ergo illa duo a iu
re permiſſa ſimul iuncta cū una mala pre-
ſumptione.uidelicet ꝙ ſit ſolitus fenerari
nō debent nocere qa r̄nderi pōt q̄tū ad ꝓ-

uitatē p̄cii ꝙ illud ꝓcedit quantum ad hoc
ut nō poſſint.reſcindi contractus per.l.ii.C
de reſcin.uē.Sed quātū ad hoc ut p̄ſumatur
dolus dico ꝙ ex ꝑuitate p̄cii que nō obligat
dimidiā iuſti p̄cii dolus bene preſumitur r̄
gulariter ubi cōcurrunt alie preſumptiōes
ut.l.cū hi.§.modus.ff.de tranſac.& eſt tex.ꝯ
glo.in.l.dolus.C.de reſcin.uēdi.lꝫ ſine aliis
preſumptionibus nō p̄ſumatur ut eſt tex.
cū glo.in eadem.l.dolus.Itē q̄tum ad pactū
đ retrouendēdo eo.mō r̄ndetur.quia lꝫ illđ
regulariter ſit a iure permiſ.ut.l.ii.C.đ pac.
inter emp.& uen.cū ſy.tm̄ illud ꝓcedit q̄do
nulla alia mala p̄ſumptio cōcurrit.Sed ubi
alie male preſumptiōes iteruenitunt & tūc
ēt pactum de retrouēdēdo ꝙ de ſe eſt licitū
inducit malā preſumptionē ut ꝓbatur i.d.c.
ad noſtrā de emp.& uē.Et dixi plene.s̄.in
xii.preſumptione.& ꝓ hoc allego glo.in.d.
.l.dolus.C.de reſcin.uen.qa & ſicut q̄ nō ꝓ
ſunt ſingula multa iuuant.Ita econtra & q̄n̄
nō nocent ſingula multa nocent.ut dixi in
ix.preſumptione in fine. Pro hoc.l.iſtrā
cum glo.ii.& ꝙ ibi nō.C.de proba.& ꝙ nō.
glo.& doc.in.c.cū cām ex̄ de proba.& gl.fi.
in fi.in.c.preterea ex̄ de teſti.Facit ad hoc ꝙ
nō.bar.in.l.i.§.idē cornelio.ff.de q̄ōibus &
bal.i.l.ſi quis ex argentariis.§.ii.§.iiii.nō.ff.
de eden.& ꝙ nō.Nic.de neapoli in.l.ii.ff.đ
excu.tu.Ex predictis ego iſero plures cōclu
ſiones.Prima eſt quod ille due tm̄ preſum-
ptiōes.ſ.ꝑuitas precii & pactū đ retrouē
dendo nō ſufficiūt ad preſumendū ꝯtractū
ſimulatū & hoc eſt cōtra multos. Secūda
cōcluſio.ſ.ꝙ iſta tria.ſ.pactū de retrouēden
do ꝑuitas precii & quod emptor ſit ſolitus
fenerari faciunt preſumere cōtractū ſimula
tū pignoraticiū & uſurariū.& hoc eſt ꝯtra
la.de are.& Cy.& eā tꝫ expreſſe glo.in.c.cō
queſtus ex̄ de uſuris & eam tꝫ cōiter doc.le
giſte & canoniſte. Tercia cōcluſio ꝙ ex
his tribus.ſ.pacto de retrouendendo & qđ
uſqꝫ ad certū tempus non poſſit retroemer̄
& ex paruitate precii p̄ſumitꝰ contractꝰ
ſimulatus pignoraticius & uſurariꝰ & iſte
eſt proprie caſus in.c.ad noſtram de ēp.&
uen.ſecunduꝫ itellectuꝫ quē ego tenui.s̄.

Quarta concluſio eſt quod ex iſtis tri-
bus preſumitur cōtractus ſimulatus pigno
raticius & uſurarius.ſ.ex pacto de retrouē
dendo & ex pacto quod fructus percepti
in ſortem computentur.& ex tercio pacto
quod ultra ſummaꝫ receptā aliquid debeat

per uolentem retroemerē perſolui. Iuxta
ea que plene dixi ſ̄ in.iiii. preſumptione
& ille eſt proprie caſus ī.d.c.illo uos Ibi ex
duob⁹ tamē de pigno. intelligendo ꝙ ibi ēt
iteruenerat pactum de retrouendendo ut
patet ibi in litera & ſ̄ dixi & ſtatim ēt dice
tur. Quinta ɔcluſio ꝙ ex duob⁹ tm̄ pre
ſumptionibus nūq̄ preſumi debet ɔ̄ctus ſi-
mulatus. qa hoc nō reperitur iur. cautuȝ &
dictū.c.illo uos Ibi ex duobus tñ ɔ̄dicit hu-
ic cōcluſioni qa dicit ex duobus tñ q̄ ī pac-
to fuerūt exꝑſſa & ſic in pacto de retrouen
dendo Vnde ibi preſupponit ī uerbo in pac
to quod etiā interuenit pactū de retrouēdē
do & ſic ibi erant tres ſaltem ꝑſumptiones.
& eo.mō nō ob.c.ad noſtram ibi ꝙ pȝ ex eo
quia in illis uerbis cōprehēdūtur tres ꝑſūp
tiones.s.pactū de retrouendendo puitas ꝑ-
cii. & ꝙ uſqȝ ad certū tēpus non poſſit retro
emere & iſta eſt uerisſima & optima cōclu-
ſio ut patet ex predictis & ex hac cōcluſiōe
Sexta cōcluſio ꝙ iſta duo tm̄.s.ꝙ fructus
ꝑcepti debeant in ſortē cōputari & ꝙ ultra
ſūmā receptā aliquid debeat ꝑſolui ſine pac
to de retrouendendo nō ſufficiunt ad iudicā
dum ꝙ ɔ̄ctus ſit ſimulat⁹ ſiue pignoratiti⁹
& uſurarius & hoc ꝓbatur in.d.c.illo uos.
Septima cōcluſio ē ꝙ iſta duo.s.pactum
de retrouēdēdo & ꝙ qs ſit ſolitus fenerari
nō ſuffitiūt ad ꝑſumēdū ɔtractū ſimulatuȝ
ut ēt dixi ſ̄ in.xxiii.ꝑſūptiōe ad fi. Octa-
ua ɔcluſio ēt ex ꝑdictis ſeqtur q̄ eſt uerisſi-
ma.s.ꝙ puitas ꝑcii & ꝙ qs ſit ſolitus fenera
ri ſine pacto de retrouendēdo nō ſufficiunt
ad ꝑſumēdū ɔtractum ſimulatum ſiue pi-
gnoratitium. Nona cōcluſio eſt ꝙ excep
tis caſibus de qbus ſ̄ i.ii.iii.iiii. ɔcluſione nō
repio ꝙ ſit a iure determinatū ex quot ꝑſū
ptionibus iudicari debeat ɔ̄ctus ſimulatus
ſiue pignoratitius & uſurarius & ex iſta ſe-
qtur alia. Decia ɔcluſio & ultima ꝙ ex ca
ſ⁹ ꝑdictos cū nō ſit determiatū a iure exꝑſ-
ſe quot ꝑſūptiones ſufficiāt ꝙ ē arbitrariū.
ex qb⁹ & quot ꝑſūptiōib⁹ iudicari d'beat ɔ̄
ct⁹ ſiml'at⁹ & aliq̄do ex tribus tm̄ & aliq̄do
ex pl'ib⁹ iudicari debebit ɔ̄ct⁹ ſiml'at⁹ iſpec
ta cōditiōe ꝑſonarū & q̄litate facti & cāe &
q̄litate ꝑſūptionū. qa una ē maior altera &
magis ꝑpōderat ut pȝ ex hiis q̄ dixi pleniſ-
ſime i.xxvi.ꝑſūtiōib⁹ & hec cōcluſio proba
tur a nā quado aliqd iudicādū nō eſt exꝑſ-
ſe determinatū a iure tūc ſtaẜ abitrio iudi
cis ſiue iudicātis qui iſpectis predictis iu-
dicarē dȝ ut ēſt caſus in.c.de cāis in fi. & ibi
nōẜ ex de offi.del'. & in.l.i.§.i.ff.de iure de-
li. & i.l.i.§.expillatores.ff.de effractorib⁹ &
expillatoribus cū ſi.

ERVM quia in iſto libello
noſtro ſepiſſime hita eſt mētio
de paruitatate precii ſeu de de-
ceptione in precio aut ī uendi
tione aut in locatione aut in pacto de retro
uendendo. neceſſarium eſt ut declaremus
quomodo & qualiter intelligatur eſſe iſta
paruitas precii ſeu deceptio in precio ad
hoc ut preſumatur contractus ſimulat⁹. Et
certe eſt mirandum quod doc. non exami
nauerunt preſertim cum iſtud ſit unum
principale fundamentum in maťia ſimula
tionis ac etiam non ſit ſine magna dubitati
one & quotidie hoc in facto eueniat Sȝ ego
qui hanc materiam pro uiribus explicare ī
hoc tractatu conſtitui etiam hunc articulū
plenius attingendum eſſe putaui. & in pri
mis uidetur dicendum quod iſta paruitas
precii ſeu deceptio in precio debeat eſſe in
dimidia iuſti precii per.l.ii.C.de reſcin.uē.
& per.c.cum dilecti &.c.cum cauſa extra d̄
emp. & uen. quia.ĩ.dimidiam iuſti precii li
citum eſt tam de iur. ciuili q̄ canonico con-
trahentibus ſe decipere ut plene dixi.ſ̄. in
ſecunda preſumptione & in.q.precedēti &
iſta uidetur eſſe una opy. que probari uide
tur in.c.ad noſtram. Ibi que uix dimidiam
iuſti precii contingebat de emp. & uen. In-
telligendo uix.i.nullo mō ut ibi nō. & per
doc. & maxime per Io. de Imol. Alia opi. po
teſt colligi ex.d.c.ad noſtram.uȝ ꝙ illa par-
uitas precii ſeu deceptio in precio ſufficiat
que ē ꝑpe dimidiā iuſti precii qa diciẜ ibi
uix dimidiā iuſti ꝑcii ɔtigebat h̄ ē ꝙ puitaſ
ꝑcii ñ ē dimidia iuſti ꝑcii qa uix cōtiet illā
.i. illa nō eſt deceptio ſȝ uix illā continet
dimidiā iuſti ꝑcii qa ꝙ uix fit tm̄ fit ut hab
tur in.l.uix certis ex cauſis.ff.de iudi. & in.
c.ii.de cogna.ſpirituali libro.vi. & per glo.
xii.q.ii.hoc huius placiti. & habetur in capi
tulo & ſi xp̄us in principio extra de iur. iu
rando. Et ſecundum iſtam opi. pone exē
plum. Res ualebat centum fuit uendita
pro.xxv. hic non fuit deceptō in dimidia iu
ſti precii ſed uix dimidiam iuſti preii cōti-
git & iſte intellectus uidetur eſſe uerior
q̄tum ad tex. dicti.c. ad noſtram. Tercia
opy. pōt colligi ex his que habentur in.l. ſi

ſocietatē.i.§.arbitroꝝ ꝯiūcta.l.unde ſi ner-
ue cū.l.ſequēti.ff.ꝑ ſocio cū hiis que ibi no
tātur per bar.&.doc.& ꝑ doc.i.c. qntaualis
ex̄ de iure iurādo in qbus habeť ꝙ ad hoc
ut poſſit peti redutio ad arbitriū boni uiri
reqriť ꝙ enormis leſioꝰ interuenit. Et dici-
tur enormis leſio ſecundum bar.i.d.§.arbi
troꝝ q̄do ē exceſſus i.vi.ꝑte ꝑ tex.i.d.c.arbi
troꝝ cōiūcta.l.unde ſi nerue &.l.ſequēti nā
cū i dubio ꝑtes ſocietatis debeant eſſe equa-
les ut.l.ſi nō fuerint.ff.pro ſocio & arbitra-
tor uni ſocio adiudicauerit unā ꝑtē alii du-
as de tota uł uni triētē alii ſemiſſem facta ꝯ
putatione reperiť ſecūdū bar.exceſſus niſi
in.vi.parte totius & uult ibi tex.ꝙ poſſit pe
ti redutio ad arbitriū boni uiri & ſecūdum
iſtā opi.bar.uideť qđ tunc dicať eſſe enor
mitas uel paruitas p̄cii aut leſio ſeu decep
tio i p̄cio quādo ē leſio i.vi.parte totius.

Quarta opi.ēt colligi pōt ex.d.l.unde ſi
nerue cū.l.ſequēti.ff.ꝑ ſocio ſecūdum opi.
d.francifci de albergotis de aretio & i.l.ſi qs
arbitratu.ff.đ uerbo.ob.& Io.đ Imo.ibi & i
repetitione.c.qnta ualis ex̄ de iure iurando
& omniū modernoꝝ qui tenent ꝙ quātum
ad petendā reductionē ad arbitriū boni ui-
ri requiritur ꝙ ſit leſio ſaltim in tertia ꝑte
& nō ſufficit in.vi.ut dicit Bar.ꝙ hoc ꝓbať
in.d.l.ſi nerue cū.l.ſe.q̄ icipit qđ eni.naꝫ ſať
ē dūeſt ꝙ in dubio ꝑtes ſocietatis debent eſ
ſe equales p.d.l.ſi nō fuerit.ff.ꝑ ſo.Sed facta
cōputatione in.d.l.qđ eni nō repiť exceſiꝰ
i.vi.ut dicit bař.ſeđ in tertia an ibi arbitra-
tor adiudicauit uni ſocio duo milia alteri
milie.Ille ſocius cui mille tm̄ fuerūt adiuica
ta debebat habere dimidiam.& ſic mille &
qngētos qui ſunt dimidia trium milium cū
ergo adiudicauerit arbitrator uni ſocio mil
le tm̄ cum deberet adiudicare mille & quin
gentos patet quod ipſe fuit leſus in tercia
ſibi debita quia quingenti ſunt de mille &
quingentis in hoc bartolus errauit in faci-
endo computationem quia bar.habuit reſ-
pectū ad totā ſūmam ſocioruꝫ.s.ad ſummā
triuꝫ milium cuius reſpectu quingenti ſūt
.vi.ꝑs ſed in hoc errauit ut dixi.qa leſio nō
eſt niſi reſpectu ꝑtis ſocii leſi non aūt reſ-
pectu ꝑtis q̄ alteri ſocio debebať unde q̄tū
ad mā̈ꝫ arbitramēti tenēdū eſſe uideť ꝙ ad
hoc ut poſſit peti reductio ad arbitriū boni
uiri reqrať ꝙ ſaltē ſit leſio i tertia ꝑte eius
ꝙ leſio đ b̄bať Et ex hiis eq ꝑādo iſtā leſiōē
ſeu deceptiōē i p̄cio illi que iducit p̄ſumpti

onē ſimulationis dicēduꝫ eſſet ꝙ ad hoc ut
poſſit preſumi cōtractꝰ ſimulatus pigno.&
uſurarius reqratur ꝙ leſio ſeu enormitas ł
deceptio i precio ut ſaltem i tercia parte iu
ſti precii.Et pro illa opy.facit quia glo.i.c.
cōqueſtus extra de uſuris dicit tūc eſſe leſio
nem qn̄ modicū ē preciū.& modicū diciť
ēt qn̄ eſt tercia ut i.l.nomiationū.C.đ decu.
li.x. Quita opy.ēt.colligi pōt ex glo.dic
ti.c.cōqueſtus que dicit ꝙ tunc dicit eſſe le-
ſio qn̄ preciū ē modicū ſed modica pars di
ciť eſſe aliqn̄ quarta ut probatur in.l.ſiqs i
ſuo.C.de inoffi.teſta.ergo uideť poſſe dici
ꝙ ſufficiat ꝙ ſit leſio i quarta parte tm̄.

Sexta & ultima opy.colligiť ex his que
habentur ꝑ glo.nōbilē Inſti.de cōtrahen.
emp.i.§.precium.in ꝟ.diffinierit que inci-
pit etiaꝫ inique que ſingulariter uult quod
qn̄ dicatur precium iuſtum uel iiuſtuꝫ ſta
tur arbitrio iudicis qui iudex arbitrabiť ſꝫ
qualitatem cauſe perſonarum & rei debite
& condemnationis uel abſolutionis quia i
paupere parua quātitas dicitur magna ut
.l.illicitas.§.ne tenuiſ cum glo.ff.de offi.p̄ſi.
facit quod nō.glo.in aut.preterea.C.un̄ uir.
& ux.& quod nō.bar.in.l.ſi conſtante i pri.
.ff.ſolu.matri.& hoc uidetur tenere i maťia
arbitramenti bal.in.l.cum antea in.iiii.col.
ꝟ.item eſt conſiderandū.C.de arbitris ubi
dicit ꝙ magna & parua quantitas diciť re-
ſpectu perſonarum & cauſe allegat nōta in
aut.quod locum.C.de colla.& ita tꝫ ēt exp̄ſ
ſe dominus Ang.de aretio in.l.i.§.ſiquis an̄
.ff.a qui.appł.non lꝫ.& do.Io.de Imo.in.d.c.
quintaualis in.v.q.principali ad fi.& domi
nus Bartholo.de ſaly.in.l.fi.C.de cōtraben.
emp.& idem ibi Cy.in.ii.q.ſecundum Ia.de
are.& petrum & ſecundum iſtam opy.uidi
ſemper iudicare in materia reductionis ad
arbitriū boni uiri.Et credo ꝙ iſta opy ſit ſe
quenda ſine dubio in caſu noſtro. Et pria
ratio ſit quia nō reperitur exp̄ſſe a iure li-
mitata quātitas quādo dicatur leſio in p̄cio
ad hoc ut preſumatur cōtractus ſimulatus
ergo ſtandum eſt arbitrio iudicis per.c.de
cauſis in fi.extra de offi.dele.& per.l.i.§.i.ff
de iure delib.cum ſy.& licet.c.ad noſtram
de emp.& uē.dicat ꝙ uix dimidia iuſti p̄cii
contingebat nō tamen negat idem eſſe quā
do fuiſſet & p̄ciū i miori q̄titate.Secūda rō
eſt quia gł.ordinaria in.c.cōqueſtꝰ extra de
uſuris loqtur de p̄cio modico & modicum
precium dicitur quādo res ualet multo pluſ

ut dicit glo.fi.in.l.per diuerſas.C.mãda.Sed
ille glo.non declarant quando & quomodo
intelligatur illud multũ plus uel illud mo
dicũ ꝓciũ & iõ intelligendũ ẽ ꝙ ſit arbitrio
iudicis per ꝓdicta. Tertia rõ eſt nam leſio
dicit᷑ eſſe ubi ẽ modicuꝫ ꝓciũ & modicũ ꝓ-
cium intelligit᷑ aliq̃do tertia aliq̃do quarta
pars aliq̃do dimidia.ut patet ex hiis q̃ dicta
ſunt.s̃.ergo ſequit᷑ qđ erit arbitrium in ca
ſu noſtro.& hoc tenuit Olđ.ſ.ꝙ lex loquẽs
de modico intelligat᷑ indubio arbitrio iu-
dicis.Facit ad hoc lex bacten⁹.ff.de uſufr.&
ꝙ habet᷑ i.c.de ap.ex̃ de appel. Sed dubi
tari poſſet q̃liter iudex in hoc debat arbitra
ri puto ꝙ debet iſpicere q̃litatẽ perſonaruꝫ
rei cauſe & ꝯtract⁹ ut dixi ſupra ſeꝯdũ bal.
i.d.l.cũ antea.C.de arbitris.& ꝙ ſit faciẽda
magna differrẽtia inter actum prime uen
ditionis & contractus locationis.& ultimũ
cõtractum pacti de retrouẽdẽdo.Nã in pac
to de retrouẽdẽdo ſi eſt leſio ẽt in minima
parte uidelicet ꝙ emptor uelit ut uẽditor q̃
do retroemit ſoluat aliquid plus q̃ habue-
rit uẽdedo ab ipſo primo emptore.Credo ꝙ
intelligatur eſſe leſio ſufficiẽs ad ĩducẽdum
unaꝫ preſumptionẽ ſimulationis ut patet
ex hiis q̃ dixi in.iiii.v.&.vi.ꝓſumptione.
Et ꝓ hoc allego tex.in.c.illo uos ex̃ de pig.
ubi dicit᷑ quod ſub nomine uenditionis q̃-
dã terre fuerunt pignori obligate ꝓ.xxiii.
libris & fuit actum ꝙ ultra ſumaꝫ receptam
.lx.ſolidi deberent perſolui & ꝙ ꝓpter hoc
preſumitur cõtra emptoreꝫ & tu illi.lx.ſoli
di ſũt tres libre & treſ libre reſpectu.xxiii.
librarꝫ ſũt circa octauã partẽ.Vnde ille tex.
ꝓbat ꝙ q̃do in pacto de retrouẽdẽdo eſt le-
ſio ẽt in octaua parte illa ſufficit ad iducen-
dam unã malã ꝓſumptionem ſimulationis
Eodem modo puto eſſe dicendum quãdo ẽ
leſio in locatione ſeu fictu qa ſi de iure & ꝯ
ſuetudine ſolui debeat & ſoluũtur qnqꝫ ꝓ
centenario & fundus locet᷑ ſex ꝓ centena-
rio.& in ratione cẽtenarii ꝙ tũc diceret᷑ eſ
ſe leſio ſufficiens ad preſumẽdã ſimľatiõẽ q̃
do ẽ cõiũcta cũ aliis preſũptiõib⁹ ſeꝯdũ ea
q̃.d.ſũt.s̃.Sꝫ q̃do eſſet leſio ĩ prima uẽditio-
ne puto ꝙ maior reqrat᷑ q̃ in locatione uel
pacto de retrouẽdẽdo.& maxie q̃do eadem
res liberaret᷑ eidem uẽditori quia tũc nõ dã
pnificatur ĩ tãtũ uẽditor q̃do rẽ uẽditã cõdu
cit ex quo ĩ pa uti fruit᷑ ꝓ ꝓtio iuſto locatio
nis nõ tamẽ dico ꝙ pp hoc idiſtĩcte poſſit
eſſe leſio ĩ uẽditiõe.Sꝫ ꝙ maior leſio reqra-
t᷑ ad ĩducẽdam malã ꝓſũptionẽ ſimulatio-
nis.Et ad h̃ uiđ q̃ dixi.s̃.i ſeꝯda ꝓſũp.ad fi.

Et pro clariori intelligentia ex ꝓdictis
elicio ſex cõcluſiones. Prima concluſio ẽ
generalis quod arbitrarium eſt Ideſt arbi-
trio iudicis ſeu boni uiri quando dicatur le
ſio ſeu deceptio in precio ita quod ex ea in
ſurgat una mala preſumptio ſimulationis ꝯ
tractus. Secunda concluſio eſt quod ĩ pa
cto de retrouendendo iudex debꝫ arbitrari
eſſe leſionem ſeu deceptioneꝫ in precio re
ſpectu ſimulationis contractus preſumẽde
quando eſt deceptio ſeu leſio in octaua par
te & etiam in minori. Tercia cõcluſio ꝙ
quando promiſſa eſt penſio ultra id quod
de iure communi & ex conſuetudine debe
tur iudex arbitrari poſſit ꝙ ĩtelligatur eſſe
leſio ſeu deceptio in precio ad preſumẽdũ
contractum ſimulatum. Quarta conclu
ſio eſt quod in prima uenditione dicat᷑ eſſe
precium iniuſtum & ſic leſio in precio quã
tum ad inducendam preſumptionem ſimu
lationis arbitrio iudicis ſeu boni uiri non ĩ
minima quantitate ſed in tercia uľ dimidia
uel prope dimidiam.& maxime quando
uenditor immediate conduxit rem per ipꝫ
uenditã & hoc inſpecta qualitate perſouarꝫ
rei & contractus & cauſe & inſpecta cõſue
tudine loci. Quinta concluſio quod ubi
eſt leſio etiam in uenditione in dimidia iu
ſti precii iudex debet indiſtincte arbitrari
ꝙ illa ſit ſufficiens leſio ſeu deceptio ĩ ꝓcio
& reſpectu ſimulationis contractus.Et iſte
eſt caſus in.c.ad noſtraꝫ de emptione & uẽ
ditione.Ibi que uix dimidiam iuſti precii ꝯ
tingebaut.Secundum unum intellectum ĩ
telligendo ibi uix & non ſeu nullo modo
prout aliqui intelligunt & iſtud nullã hẽt
dubitationem. Sexta & ultima concluſio
eſt quod non ſolum ubi eſt leſio in dimidia
iuſti precii ſed etiam quando eſt prope di-
midiam iuſti precii.etiam in uenditiõe dꝫ
iudex arbitrari eſſe leſionem ſeu deceptio-
nem in precio quantum ad inducendum
unam preſumptionem ſimulationis ut eſt
caſus in dicto.c.ad noſtram in ꝟbo uix.In
telligendo ꝙ illud uerbum uix non ſtet ne
gatiue ut dixi ſupra quantum ad intellectũ
dicti.c.Et hec omnia ſunt bene notanda tã
in theorica q̃ in pratica & maxime quia do
ctores hoc non declararũt.nec etiam tãgunt
& utilia ſũt.Et ꝑ hoc ſit expedit⁹ iſte ſext⁹
caſ⁹ pricipalis ſeqt᷑ ultim⁹ pricipalis caſus.

LTIMO caſu pricipali qm̃ in ꝯ
tractu non interuenit dolus fra
us uel ſimulatio nec aliqua leſio
uel deceptio ī pretio uenditio-
nia locationis uel pacto de retrouendendo
Sꝫ adſunt alie ꝑſũptiones uel ꝯiecture doli
fraudis uel ſimulationis. de quibus plene di
xi ſupra in tertio caſu pricipali. Et ī hoc eſt
dicendũ. aut loqmur in foro cõtẽtioſo. aut ī
foro ꝯſcie. Si loqmur in foro contentioſo &
tũc cũ non repiatur iure cautũ q̃ & quot ꝑ-
ſumptiones ſufficiãt erit arbitrarium & ar
bitrio iudicis reliquẽdũ. ut dixi. s̄. i nona &
decima ꝯcluſiõe i ꝓcedẽti caũ principali. Si
uero loqmur in foro cõſcie & tunc credo ꝙ
ſit reliquẽdũ hoc ẽt arbitrio iudicãtis ſeu ꝯ
feſſoris. qa in ambiguis abſolutũ nõ debet
eſſe iuditium. Sed ꝯſcie iudicantis ẽ ꝯmittẽ
dum. ut dicit beatus Gregorius Andree ta-
rentino epõ & habetur trigeſima quarta di.
habuiſſe & habetur in. l. i. §. i. ff. de iur. delib
rãdi. & i. c. de cais ex̃ de offi. dele. in. c. nõ eſt
in glo. finali ex̃ de regularibus q iudex uel
ꝯfeſſor debet aiaduertere in primis ſi põt
cõprehẽdere ꝙ ꝯhẽtes habuerit aimũ emẽ-
di & uẽdẽdi uel nõ Si comprehendet uł ex
iſtimabit p circũſtãtias ꝙ habuerit animũ
uere emendi & uendendi iudicet ꝯͣctum fu
iſſe uerũ & nõ ſimulatũ uel uſurariũ relin-
quendo tamẽ ſemper id eorũ cõtrahẽtiũ cõ
ſcie ut dicit glo. penultima in. c. nauigãti ex̃
de uſuris. Facit capitulum mulieri extra
de iure iurã. q̃ poſtea iudicabitur p eũ q ſe-
cretoꝝ ẽ cognitor Nam cõſcientia omnipo-
tẽti deo nõ põt ocłtari ut dicit tex. in. c. i ciui
tate in fi. eodẽ titulo de uſuris. quia ipſe eſt
ſcrutator cordium & cognitor ſecretorum.
ut in capitulo tua nos in fine. extra de ſymo
nia. & trigeſima ſecunda diſtinct. erubeſcũt
& ſecũda queſtione quinta conſuluiſti. Et
notat glo. in. l. ſecunda. ff. de interroga. actio.

Et abſconditorum eſt cognitor ut dicit
textus in clementina exiui. §. quamuis in
ultima carta de uerborum ſignificatione.
Et eſt textus ſecunda queſtione prima de
us omnipotens. & quia ipſum non latet pe
cantis qualitas neq; pecãtis affectus. uigeſi
ma quarta queſtione tertia deus q & notat
glo. finalis in. d. c. in ciuitate. Sed ſi cõprehẽ
det uł exiſtimabit p circũſtãtias ꝙ nõ habu
erit animum uendendi. uel etiam unus ex
his non habuerit animum & tũc iudicet
ꝯͣctũ ſimłatũ & uſurariũ ſeꝯdũ ea q̃ dixi ſu

pra in quarto caſu principali & hoc maxĩe
ueꝝ eſt qñ emptor eſſet cõſuetus fenerari ł
ſimiles contractus facere. per ea que dixi in
penultima & ultima preſumptione. Et nul
lus ſaltem ī foro ꝯſcie uel penitenciali dicat
ſe habuiſſe animũ emẽdi uel uẽdendi cũ ñ
habuerit ł ñ habuiſſe cõtractum ſimulatum
uel uſurariũ celebrandi cũ ī ueritate habue
rit quia lꝫ p hec euitet iudicium & poteſta
tẽ i hoc ſeculo iudicis uel ꝯfeſſoris q corda
hominum ignorat. tamẽ in futurũ non eui
tabit domini iudiciũ q eſt ſcrutator cordiũ
& ſecretorũ cognitor & quẽ nõ latet pecca
ti qualitas neqꝫ peccantis affectus ut dictũ
eſt. s̄. Sed ꝓfecto qcũqꝫ ſalutẽ aie ſue deſi-
deraret ſine ſcrupulo conſciẽtie uiuere que
rit abſtineat penitus ab huiuſmõi cõtracti
bꝰ. Negari enim nõ poteſt quin i huiuſmo
di contractibus ſit aliquod dubiũ ſaltem in
foro conſcientie an emptor ꝯtraxerit i frau
dem uſurarũ. Et an cõtractus ſint illiciti ut
patet per ea que dicta ſunt in iſto tractatu
& hoc propter periculum aie ut probaᷣ in
dicto. c. in ciuitate extra de uſuris. Bonarum
quippe mentiũ eſt ẽt ibi culpas ſuas agno-
ſcere ubi culpa nõ eſt ut eſt tex. v. di. ad eius
ad finem. Et quia plerumqꝫ ubi culpa nõ ẽ
eã eſſe timere ſolent conſciẽtie timorate q̃
in uia dei quodcũqꝫ deuiũ expaueſcunt. ut
dicit tex. i clemẽtina exiui. §. i. de ꝟ. ſig. & ẽ
tex. in. c. cõſiliũ de obſeruatione ieiuniorum
Facit ad hoc textus in. l. cum proponas. Ibi
non autem omnis ſcrupulus auferatur. Et
quod ibi nõ. Cy. C. de īterdi. ma. inter pupil
lũ & tutorẽ. Nã qñꝫ aliq dicũt ſe dubitrae
ubi ñ ẽ dubitãdũ Et eꝯ & iõ tutior uia ẽ eli
gẽda ut i. c. illd' circa mediũ ex̃ de clerico ex
cõmunicato miniſtrãte. Et ita dicit glo. nõ-
bił ī dicto. c. in ciuitate in uerbo niſi dubiũ
& gł. i dicto. c. nauiganti ī ꝟ. uериſimiliᷣ du
bitatur eodẽ titulo. Et ad hoc accedat ꝙ dicẽ
tex. in dicta clem̃. exiui. §. nos itaqꝫ i quinta
columna. ubi diciᷣ ꝙ in his que aie ſalutem
reſpiciũt ad euitãdos graues remorſus. pars
ſecurior ẽ tenenda ꝑſertim cũ nõ ſolum ꝙ
malũ eſſe dignoſciᷣ ſꝫ ẽt omne ꝙ ſpem alii
bẽt ſit a uiris perfectis ſpãliter euitandum
ut dicit textus in dicta clemẽ. exiui. §. cũqꝫ
ãnui redditus & ab illis ꝑſertim cõtractibꝰ
ẽ abſtinẽdum i qbus adſunt dicte ꝑſumpti
ones uel alique ex eis. Et ad hoc uide Inno.
i. d. c. in ciuitate i fine ibi per doc. de uſuris.
Nam hoc tutius ẽ ergo ſequendũ ut dixi &

2021871

maxie cũ huiusmodi ↄ̃ct⁹ inuẽti & ĩchoati
fuerũt ab uſurariis q dimiſſis actibus mu-
tui ne uideãẽ uſurarii iuenerũt hũc modus
uellamis & uſure paliate. qa Prio faciũt ↄ̃c-
tũ pure ẽptiõis. Seↄdo faciut ↄ̃ctũ locatiõis
eiusdẽ rei. Tertio faciũt pactũ de retrouẽdẽ
do ſeↄdũ Hoſtiẽ. & Io. an. i. d. c. ad noſtrã ex̃
dꝰ ẽp. & uẽ. ut dixi. s̃. i pricipio hui⁹ tractat⁹
nec iuuari qs uelit ciuitatis ul' loci cõſuetu-
dine qa nõ tm̃ ſpectãdũ ẽ ꝙ uerone ul' alibi
factũ ẽ q̃ ꝙ fieri dƀbat ar. l. licz i fi. ff. đ offi.
p̃ii. & i. c. cũ cauſã ex̃ de electi. Verũ quia
ml'ti & ĩfiniti pene ↄ̃ct⁹ hui⁹mõi celebrati
ſũt i ciui. uerõe ac ẽt quottidie celebrãẽ q
ſine ſcãdalo ut ſiml'ati & feneratitii mĩme
reſcidi poſſẽt. Credo ꝙ bonũ eſſz. l. ul ſtatu
tũ fieri ꝙ oẽs hui⁹mõi ↄ̃ct⁹ celebrati nõ i
ꝓbẽẽ dũmõ ñ eſſẽt mãifeſte i fraudẽ uſura
ꝝ celebrati. & ꝙ oẽs iã celebrati reducerẽẽ
ad iuſtum precium ꝙ qꝫ de cetero null⁹ poſ
ſit huiuſmodi ↄ̃ctus celebrari. ſicut in ſimili i
ſtatutũ fuit de decimis i conſilio lateranẽſi
tẽpore alexãdri pape tercii. Anno domini
mileſimocenteſimo. lxxviiii. ut habeẽ p Io.
an. & doc. i. c. cum apoſtolica extra de his q̃
fiũt a prela. ſine cõſenſu capituli & p eũdẽ
Io. an. i. c. ſtatuto de decimis libro ſexto i no
uella. Tollerat eni eccleſia qñqꝫ ẽt crimen
ꝑꝑ ſcandalũ ut. iiii. diſtin. deniqꝫ & prima
qõne ſeptima quociens. & viii. q. prima or
dinationis & xxiii. queſtiõe tercia ipſa pie
tas & c. nõ poteſt Similiter tollerat ratione
multitudinis. ut quiquageſima diſtinctiõe
ut conſtitueretur & habetur in iuribus ſu-
perius allegatis.

Explicit ſollemnis tractatus de ſimulati
one cõtractus editus per famoſſimũ utriuſ
qꝫ iuris doctorem dominum Bartholome-
um cepollam ueronenſem.

Franciſchuſ de ſancto petro Impreſit
Papie Anno. M. CCCC. LXXXI. Die. xiiii.
marcii.

DOMEIN-ARCHIEF
TE
UTRECHT.

colorchecker DIGITAL SG
DCSG - UBU # MX - 7181
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
A B C D E F G H I J K L M N
x·rite
mm
0 1 2 3 4 5 6